

VAASAN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Marianne Hakala

Kuntauudistuksen tuhokirveistä nikkarin vasaroihin

Maakuntalehtien kannanotot kuntauudistukseen

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2014

SISÄLLYS

TAULUKOT	2
KUVIOT	3
TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	7
1.1 Tavoite	8
1.2 Aineisto	9
1.3 Menetelmä	12
2 KUNTAUUDISTUKSEN TAUSTAA	16
2.1 Kuntaudistus valtakunnallisesti	16
2.1.1 Suuresta kuntauudistuksesta Paras-hankkeeseen	16
2.1.2 Uuden kuntauudistuksen aika	18
2.2 Kuntaudistus maakuntalehtien levikkialueilla	21
3 JOURNALISMISTA POLITIIKKAAN MAAKUNTALEHDISSÄ	24
3.1 Poliitiikan journalismi	24
3.1.1 Journalismin ja politiikan suhde	24
3.1.2 Poliitiikan journalismin kritiikkiä	27
3.2 Maakuntalehti alueen edun edistäjänä	31
3.3 Pääkirjoitus lehden virallisena kannanottona	33
3.3.1 Pääkirjoitus maakuntalehdessä	34
3.3.2 Pääkirjoituksen argumentatiivisuus	36
4 RETORIIKASTA ARGUMENTAATIOON	41
4.1 Aristoteleen retoriikkaa	41
4.2 Uusi retoriikka irtautuu logiikasta	42
4.3 Perelmanin argumentaatioteoria	45

5 MAAKUNTALEHTIEN ARGUMENTIT KUNTAUUDISTUKSESTA	49
5.1 Argumenttien luokittelu	49
5.2 Kantaaottavat argumentit	52
5.2.1 Kuntauudistusta puoltavat argumentit	54
5.2.2 Kuntauudistusta vastustavat argumentit	57
5.3 Kritiikkiä sisältävät argumentit	59
5.3.1 Kuntauudistuksen vastustajia kritisoivat argumentit	61
5.3.2 Kuntauudistuksen puolustajia kritisoivat argumentit	63
5.4 Neuvoa-antavat argumentit	67
5.4.1 Toimintakehotuksen esittävät argumentit	68
5.4.2 Ratkaisuehdotuksen esittävät argumentit	71
5.5. Alueelliset argumentit	73
5.6 Yhteenvedo	78
6 PÄÄTÄNTÖ	84
LÄHTEET	89
LIITE. Tutkimuksen aineistoluettelo	95
TAULUKOT	
Taulukko 1. Pääkirjoitusten ja argumenttien määrä sekä niiden suhdeluku	50
Taulukko 2. Kuntauudistusta puoltavat ja vastustavat argumentit	53
Taulukko 3. Kuntauudistuksen vastustajia ja puolustajia kritisoivat argumentit	60
Taulukko 4. Toimintakehotuksen ja ratkaisuehdotuksen esittävät argumentit	67
Taulukko 5. Alueelliset argumentit	74
Taulukko 6. Argumenttiluokkien vertailu	78
Taulukko 7. Kuntauudistusmyönteiset argumentit	80
Taulukko 8. Kuntauudistusvastaiset argumentit	80

KUVIOT

Kuvio 1. Pääkirjoitusten luokat	38
Kuvio 2. Argumenttien luokittelu	51

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Marianne Hakala
Pro gradu -tutkielma:	Kuntauudistuksen tuhokirveistä nikkarin vasaroihin Maakuntalehtien kannanotot kuntauudistukseen
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2014
Työn ohjaaja:	Merja Koskela

TIIVISTELMÄ :

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisen kannan maakuntalehdet ovat ottaneet vuonna 2011 aloitettuun kuntauudistukseen. Tutkimusaineistona ovat Aamulehden, Ilkan ja Kouvolan Sanomien kuntauudistusta käsittelevät pääkirjoitukset ajalta 1.1.–20.6.2012. Vertailen lehtien kantoja tutkimalla, millaisia argumentteja niiden pääkirjoituksissa on esitetty kuntauudistuksesta. Tarkastelen myös, mikä vaikuttaa lehtien kannanottoihin. Tutkielman teoreettinen viitekehys pohjautuu politiikan journalismille sekä retoriikan ja argumentaation teorioille.

Olen jakanut aineiston argumentit neljään luokkaan, jotka ovat osittain päällekkäisiä. Luokista kolme ilmaisee eri tavoin lehden kantaa, joko suorilla kannanotoilla, kritisoidulla tai neuvomalla. Kanta-aottavat argumentit olen jakanut kuntauudistusta puoltaviin ja vastustaviin argumentteihin ja kritiikkiä sisältävät argumentit kuntauudistuksen puolustajia kritisoiviin ja vastustajia kritisoiviin argumentteihin. Neuvonannot olen eritellyt sen mukaan, esitetäänkö jollekin henkilölle tai taholle toimintakehotuksia vai annetaan-ko kuntauudistuksesta yleisiä ratkaisuehdotuksia. Neljänteen luokkaan olen koonnut alueelliset argumentit. Luokan tarkoituksena on tuoda ilmi, kuinka paljon ja miten lehdet ottavat kantaa kuntauudistukseen maakunnan näkökulmasta.

Sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen analyysi tuovat esille selviä eroja lehtien kannoissa. Aamulehden kanta kuntauudistukseen näyttäytyy selvästi myönteisenä ja Ilkan kielteisenä, kun taas Kouvolan Sanomat näyttää kallistuneen vain hieman kuntauudistuksen puolelle. Kouvolan Sanomien kanta oli selvästi neutraalein ja Aamulehden kärjekkäin. Maakunnan näkökulmasta kuntauudistukseen otettiin eniten kantaa Aamulehdessä.

Pääosin lehdet ilmaisivat kantansa rivien välissä neuvojen ja kritisoinnin muodossa. Suoria kannanottoja oli selvästi muita argumenttiluokkia vähemmän, ja lehdet näyttivät vältelleen alueellisia ja liian yksityiskohtaisia kannanottoja. Tutkimuksessa nousi esille lehtien kantaan vaikuttavina tekijöinä niiden kunta- ja puoluetustat, tasapainoilu maakunnan ristiriitaisten mielipiteiden välillä ja pääkirjoituksen laji. Taustasta riippumatta lehdet näyttivät kuitenkin pitävän tarpeellisena ottaa kuntauudistukseen kantaa.

AVAINSANAT: argumenttianalyysi, kuntauudistus, maakuntalehti, pääkirjoitus

1 JOHDANTO

Kuntauudistus koskettaa jokaista suomalaista. Vuoteen 2017 mennessä jokainen suomalainen asuu uudessa kunnassa, mikäli vuonna 2011 aloittama Kataisen hallitus onnistuu viemään uudistuksen läpi haluamallaan tavalla. Kesällä 2012 se julkisti kuntauudistusta ohjaavat kriteerit, jotka käytännössä pakottavat kaikki Suomen kunnat liitoksiin (VM 2012i). Sitä edelsi kuitenkin pitkä kevät, jonka aikana käytettiin toinen toistaan kärjekkäämpiä puheenvuoroja kuntauudistuksen puolesta ja vastaan.

Kaikki alkoi siitä, kun keskusta jäi pois hallituksesta kevään 2011 eduskuntavaaleissa. Aiemmin keskustavetoinen kuntauudistus siirtyi kokoomuslaisten kuntaministerin ja pääministerin johtoon, ja esimerkiksi Lehto (2012) arvioi kokoomuksen rohkaistuneen keskustan poissaolosta. Hallitus kyseenalaisti pienten kuntien olemassaolon aiempaa suuremmin ja ilmoitti toteuttavansa kuntauudistuksen yhden hallituskauden aikana (Lehto 2012: 298; Prättälä 2012: 58). Kokoomuksen kuntaministeri Virkkunen korvasi keskustan suunnitelmat niin nopeasti uusilla, että uudistus alkoi kärsiä uskottavuuspuhlasta (Prättälä 2012: 58, 60). Puolen vuoden valmistelutyön jälkeen kunnallishallinnon rakennetyöryhmä julkisti kuntajakoselvityksensä, jossa ehdotettiin Suomen 336 kunnan yhdistämistä 66–70 kunnaksi (VM 2012d: 10).

Kuntien lausunnoissa vain 28 prosenttia kunnista kertoi kannattavansa työryhmän ehdotusta (Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 2). Niin ikään Suomen Kuvalehden keväällä 2012 teettämässä kyselyssä vain noin 26 prosenttia kansalaisista kannatti hallituksen suunnitelmia (Vuorinen 2012). Arosen (2013: 46) arvion mukaan vastustavat puheenvuorot ovatkin olleet julkisessa keskustelussa voitolla. Puheenvuoroissa muun muassa kritisoidaan hallituksen kuntauudistustyötä liiallisesta kiirehtimisestä ja hallitusvetoisuudesta (ks. esim. Vakkuri 2012: 285). Kuntaudistuksen puolustajat puolestaan näkevät vastarinnan johtuvan pitkälti ”erityisintressien vaalimisesta kokonaisuuden kustannuksella” (Aronen 2013: 46), eli kuntapoliitikkojen ja puolueiden uskotaan vastustavan kuntauudistusta oman vallan menettämisen pelossa.

Ekström, Haavisto ja Pohjonen (2012: 3) ovat havainneet, että kuntauudistuskeskustelu pyörii lähinnä kuntakartan ympärillä. Keskustelun keskiössä ovat kuntien koko ja niiden maantieteelliset rajat (emt. 3). Vastustavissa ja puoltavissa puheenvuoroissa on yhteistä huoli tasa-arvosta. Puoltavissa näkökannoissa kuntalaisten tasa-arvon nähdään paranevan kuntauudistuksessa, koska kuntakokoa kasvattamalla voidaan tasata kuntien taloudellisia eroja ja poistaa palvelujen saatavuuseroja (ks. esim. Lehto 2012: 292–293). Sen sijaan pienissä kunnissa kuntauudistuksen pelätään heikentävän lähipalveluita ja lähidemokratiaa ja siten asettavan kunnat eriarvoiseen asemaan (ks. esim. Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 3). Myös Laamanen (2007) on todennut saman vastakainasettelun tasa-arvosta väitöskirjassaan.

Samaa keskustelua käydään pienemmässä mittakaavassa maakuntien sisällä. Pääsääntöisesti maakuntien keskuskunnat myötäilevät hallituksen linjaa, kun taas pienet kehyskunnat vastustavat kuntauudistusta (ks. esim. Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 3). Alueen äänenä toimivat maakuntalehdet joutuvat tasapainoilemaan näiden kahden mielipiteen välillä. Pääkirjoitustoimittajan on valittava kannanottonsa huolella, sillä levikkialueen asukkaiden lisäksi esimerkiksi ministeriöissä ollaan kiinnostuneita maakuntalehden linjauksesta. (Salovaara-Moring 2004: 115, 126.) Varsinkin uudistuksen alkuvaiheessa lehdillä on ollut suuri paine kommentoida asiaa, koska se on varmasti ollut yksi maakuntien puhutuimmista puheenaiheista. Tilanne on maakuntalehdille tunka, sillä normaalisti ne välttelevät alueellisia kannanottoja ja alueellisiin ristiriitoihin sekaantumista (Hujanen 2000: 97).

1.1 Tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisen kannan maakuntalehdet ovat ottaneet vuonna 2011 aloitettuun kuntauudistukseen. Analysoitavaksi tekstilajiksi valikoitui pääkirjoitus, koska se voidaan tulkita lehden viralliseksi kannanotoksi (Salovaara-Moring 2004: 115). Tutkimuksella on kolme tutkimuskysymystä: 1. Millaisia argumentteja maakuntalehtien pääkirjoituksissa on esitetty kuntauudistuksesta? 2. Miten maakuntalehtien kannanotot eroavat toisistaan? 3. Mikä vaikuttaa maakuntalehtien kannanottoi-

hin kuntauudistuksesta? Argumentilla tarkoitan tässä tutkimuksessa argumentin kokonaisuutta, johon kuuluvat väite, perustelut ja lähimmät taustaoletukset (Kakkuri-Knuuttila & Halonen 1998: 69). Argumentit heijastavat hyvin lehden kantaa, koska lehti käyttää argumentteja nimenomaan kantansa rakentamiseen.

Tutkimus tuo esille laajan kirjon yleisimpiä väitteitä ja perusteluja kuntauudistuksesta, joihin esimerkiksi kunnat ja muut maakuntalehdet voivat peilata omia näkemyksiään. Tutkimus antaa näin uusia välineitä jäsentää ja selkiyttää kuntauudistukseen liittyvää argumentaatiota. Viestinnän kentällä kuntauudistusta ei ole aiemmin juuri tutkittu yleiseltä kannalta, vaan useimmat tutkimukset kohdistuvat yksittäisiin kuntaliitoksiin. Lähimpänä tutkimukseni näkökulmaa on Laamasen (2007) väitöskirja kuntauudistuksesta käytävästä julkisesta keskustelusta 1990-luvun ja 2000-luvun alussa.

Laamasen (2007) aineistossa julkinen keskustelu kuntauudistuksesta näytti perustuvan kamppailulle kuntien tehtävien, voimavarojen ja rakenteiden määrittelystä. Jännitteet poliittisesta vallanjaosta olivat myös keskustelussa vahvasti läsnä. Julkista keskustelua hallitsi valtakasurssi, joka vaati kuntien suurentamista toimintaympäristön muutokseen sopeutumiseksi. Sen sijaan vastadiskurssissa puolustetaan kunnan itsemääräämisoikeutta, jonka avulla pystytään turvaamaan alueellisesta historiaa ja identiteettiä. Laamasen havaitsi keskustelussa diskursiivisen muutoksen 1990-luvun alun ja 2000-luvun puolivälin välillä. Kun 1990-luvulla vaadittiin tehokkuutta ja byrokratian virtaviivaistamista, 2000-luvulla alettiin puhua tuottavuudesta ja vaadittiin enemmän aikaansaannoksia vähemmällä resursseilla. (Emt. 9–11.) Laamasen väitöskirjan tulokset tuntuvat tutuilta myös uuden kuntauudistuksen keskusteluista, joten uskon niiden näkyvän jollain tavalla myös tutkimukseni aineistossa.

1.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona ovat Aamulehden, Ilkan ja Kouvolan Sanomien kuntauudistusta käsittelevät pääkirjoitukset puolen vuoden ajalta 1.1.–30.6.2012. Aineistossa on yhteensä 44 pääkirjoitusta, joista 15 on Aamulehdestä, 20 Ilkasta ja 9 Kouvolan Sanomista.

Aineisto on kerätty ajalta, jolloin hallituksen asettamat kuntatavoitteet ja aikataulut olivat kireimmillään: aineiston ajanjakson alkupuolella hallitus pudotti niin kutsutun kuntapommin maakuntiin tiedottamalla 66–70 kunnan tavoitteestaan, ja aineiston loppupuolella se jo höllensi tavoitettaan kuntien määrästä ja kuntauudistuksen aikataulusta. Ajanjaksolle mahtuvat myös maakunnissa tehty kuulemiskierros sekä kuntauudistusta ohjaavien kriteerien julkistaminen. Rajasin ajanjakson puoleen vuoteen, koska uskon kuntauudistuksesta käydyn keskustelun olleen vilkkaimmillaan kyseisenä ajanjaksona. Ennen kyseistä ajanjaksoa kuntakartta oli vasta valmisteilla, ja ajanjakson jälkeen kuntauudistuksessa ei tapahtunut merkittäviä käännteitä tutkimuksen aloittamiseen mennessä.

Tutkimuskohteeksi valitsin pääkirjoitukset, koska se on maakuntalehden ainoa juttutyyppejä, joka edustaa lehden omia arvostuksia (Hemánus 1972: 4). Pääkirjoitusten avulla pääsee kiinni lehden poliittiseen linjaan, jota noudatetaan yleisesti lehden toimituksessa (McNair 1995: 70). Oletettavasti tämä linja heijastuu jollain tavalla myös lehden uutisointiin kuntauudistuksesta. Lehtien kannanottoja onkin perinteisesti tutkittu nimenomaan pääkirjoituksia analysoimalla (Alasuutari 1996: 30). Pääkirjoitusten analyysi sopii hyvin esimerkiksi sen selvittämiseen, millainen suhde lehdellä on laajoihin sosiaaliin ja poliittisiin muutoksiin (Salovaara-Moring 2004: 115). Lukijoiden lisäksi pääkirjoituksilla pyritään vaikuttamaan sekä alueen kuntapäätäjiin että valtakunnalliseen poliittiseen eliittiin (Hujanen 2000: 228, 230), joten pääkirjoitusten kannanotoilla voi olla konkreettisia vaikutuksia paikallisen ja valtakunnallisen tason päätöksentekoon.

Valikoin aineiston lehdet tarkoituksella erilaisista lähtökohdista, jotta saisin esiin erilaisia näkökulmia. Otin valikoinnissa huomioon erityisesti lehtien kuntataustan ja puoluetustan. Puoluetustat korostuivat erityisesti Aamulehden ja Ilkan valinnoissa. Koska kokoomusvetoista uudistusta on arvosteltu kärkkäästi keskustan riveissä, halusin aineistooni molemmat näkökulmat (ks. esim. STT 2012). Aamulehti on toiminut Kansallisen Kokoomuksen äänenkannattajana, kun taas Ilkka on juuriltaan keskustalainen. Molemmat lehdet julistautuivat puolueistaan sitoutumattomiksi 1990-luvulla, Ilkka viisi vuotta Aamulehteä myöhemmin viimeisten maakuntalehtien joukossa (Salovaara-Moring 2004: 88). Lehtien linjapapereista selviää, ettei sitoutumattomuus kuitenkaan tarkoittanut aatetaustasta luopumista. Ilkassa linja sidotaan ”perustajien henkeen”, kun taas Aa-

mulehdessä ”oma mielipideaineisto nojautuu lehden vakiintuneeseen arvomaailmaan”. (Lehto 2002: 76.) Löytömäki (1998: 219) on todennut puoluetaustan vaikuttavan lehtien uutisointiin, joten on oletettavaa, että tausta näkyisi subjektiivisissa pääkirjoituksissa jopa uutista selvemmin.

Kouvolan Sanomilla ei ole yhtä vahvaa puoluetaustaa kuin Aamulehdellä ja Ilkalla. Se on perustettu sitoutumattomaksi paikallislehdeksi, mutta vuonna 1934 lehden linjaksi määriteltiin porvarillinen katsontakanta (Salokangas 1987: 340). Kouvolan Sanomat valikoituinkin aineistoon enemmän sen kuntataustan kuin puoluetaustan vuoksi. Lehden levikkialueella oli tehty jo valmiiksi huomattavan suuria kuntaliitoksia, joten hallituksen käynnistämä kuntauudistus ei vaikuttaisi kovin merkittävästi alueen kuntarakenteeseen. Ilkan ja Aamulehden levikkialueilla puolestaan liitospaineet ovat selvästi kovemmat. Aamulehdessä paine tuntuu oletettavasti vielä Ilkkaakin enemmän, koska lehden kotikuntaan Tampereeseen ei ole liittynyt ainuttakaan kuntaa 2000-luvulla. Sen sijaan Ilkan kotikuntaan Seinäjokeen on liittynyt kolme kuntaa. (VM 2012e: 115, 149, 244.) Lehtien kuntataustoja käsitellään lisää luvussa 2.2.

Otin aineiston valinnassa huomioon myös lehden levikin, koska halusin tutkimuksen kattavan mahdollisimman laajasti erilaisia maakuntalehtiä. Seitsemänpäiväisistä sanomalehdistä Aamulehti on Suomen toiseksi suurin, Ilkka seitsemänneksi suurin ja Kouvolan Sanomat 15:nneksi suurin. Ilkan levikki on reilusti alle puolet Aamulehden levikistä, ja Kouvolan Sanomien levikki hieman alle puolet Ilkan levikistä. Vuonna 2012 Aamulehden levikki oli 130 081 kappaletta, Ilkan 52 651 kappaletta ja Kouvolan Sanomien 24 531 kappaletta. (Levikintarkastus 2012.)

Lehdistä Aamulehti edustaa parhaiten suurkaupungin näkökulmaa, sillä se ilmestyy Suomen kolmanneksi suurimmassa kaupungissa Tampereella (Kunnat.net 2011). Aamulehden suurin levikkialue on Pirkanmaan maakunta (Aamulehti 2014). Kouvolan Sanomat ilmestyy nimensä mukaisesti Kouvolassa, ja se vaikuttaa Pohjois-Kymenlaaksossa (Sanoma Lehtimedia 2014). Ilkka puolestaan on Etelä-Pohjanmaan maakuntalehti, ja sen kotikunta on Seinäjoki (Ilkka-Yhtymä 2014). Kaikki lehdet ovat osa jotain media-alan konsernia. Aamulehti kuuluu Alma Mediaan, Ilkka Ilkka-yhtymään ja Kouvolan

Sanomat Sanoma-konserniin (Aamulehti 2014; Ilkka-Yhtymä 2014; Sanoma Lehtimeditä 2014).

Hankin aineiston keräämällä pääkirjoituksia maakuntalehtien digilehdistä. Digilehdet ovat paperilehden pdf-versioita, joten sisältö on täysin sama kuin paperilehdessä. Kävin kaikki pääkirjoitukset puolen vuoden ajalta systemaattisesti läpi ja poimin aineistoon sellaiset pääkirjoitukset, jotka käsittelevät kuntauudistusta pääasianaan. Jätin aineiston ulkopuolelle sellaiset pääkirjoitukset, joissa kuntauudistusta käsiteltiin muiden aiheiden ohella.

Aineisto on koodattu liitteenä olevaan aineistoluetteloon lehtien alkukirjaimen mukaan numeroituna ilmestymisjärjestyksessä. Esimerkiksi Aamulehden ensimmäisenä ilmestynyt pääkirjoitus on A1, Ilkan I1 ja Kouvolan Sanomien K1. Näitä koodeja käytetään analyysissa identifioimaan tietty pääkirjoitus.

1.3 Menetelmä

Tutkimuksen menetelmänä käytän argumenttianalyysia. Argumenttianalyysin avulla uskon pääseväni parhaiten kiinni lehtien kantoihin, koska lehti rakentaa kantansa nimenomaan argumenteilla. Argumenttien analyysi paljastaa, mitä lehti väittää kuntauudistuksesta, miten se perustelee väitteensä ja millaisia kuntauudistukseen liittyviä taustaoletuksia lehti olettaa yhteisiksi lukijan kanssa (ks. Kakkuri-Knuuttila 1998a). Tyypillisesti pääkirjoitus esittelee näkökohtia jonkin asian puolesta tai vastaan, punnitsee niitä ja esittelee taustoituksen pohjalta oman arvionsa asiasta. (Alasuutari 1996: 30.) Juuri näihin vaiheisiin argumenttianalyysilla pystytään tarttumaan.

Olen analysoinut jokaisen pääkirjoituksen väitteet, perustelut ja lähimmät taustaoletukset Kakkuri-Knuuttilan (1998a) esittelemän analyysimallin mukaisesti. Väite, perustelut ja taustaoletukset muodostavat yhdessä *argumentin*, jonka tehtävä on pyrkiä tekemään jokin asia uskottavaksi eli vakuuttaa. *Väite* on se osa argumenttia, joka vastaanottaja yritetään saada uskomaan, ja *perustelun* nojalla väite yritetään tehdä hyväksyttäväksi.

Taustaoletukset linkittävät väitteen ja perustelut yhteen selittäen, miksi perustelun hyväksymisen pitäisi johtaa väitteen hyväksymiseen. Yleensä taustaoletuksia ei kirjoiteta julki. Vaikka usein argumenttia käytetään synonyymina perustelulle, tässä tutkimuksessa sillä tarkoitetaan laajempaa argumentin kokonaisuutta. (Emt. 51, 53.)

Argumenttianalyysin tekeminen alkaa argumenttien tunnistamisella. Erittäin selkeässä argumentaatioissa väitteen ja perustelun voi tunnistaa tekstistä erilaisten indikaattoreiden avulla. Esimerkiksi konjunktioita *koska* seuraa useimmiten perustelu, ja konjunktio *joten* viittaa yleensä väitteeseen. Aina analysointi ei ole näin helppoa, sillä toisinaan argumentti saattaa koostua peräkkäisistä kuvailevista väitelauseista, joita ei ole yhdistetty toisiinsa minkäänlaisilla indikaattoreilla. Tällöin argumentin tunnistamiseksi jokainen lause on analysoitava suhteessa sen ympäristöön. Vaikka tavallinen väitelause näyttää usein väitteeltä, tekstiyhteyttä tarkasteltaessa voi huomata, että sen tehtävänä onkin perustella jotain toista väitettä. (Kakkuri-Knuutila ym. 1998: 61, 66, 68.) On myös huomioitava, että argumentin väite ja perustelu eivät välttämättä sijaitse tekstissä peräkkäin, vaan ne saattavat esiintyä kaukanakin toisistaan (Mikkonen 2010: 56). Tämän tutkimuksen pääkirjoituksissa indikaattoreita on käytetty hyvin vähän, joten argumenttien tunnistaminen perustuu tutkijan tulkintaan tekstin asiayhteydessä.

Ensiksi poimin pääkirjoituksista pääväitteet ja niiden lähimmät perustelut ilmi asussaan. Pääväitteellä tarkoitan tekstin tärkeintä sanomaa. Tekstissä voi olla useita pääväitteitä, jolloin jaan tekstin osiin pääväitteiden mukaan. Tekstilajin tuntemus auttaa päättämään jo ennalta, millainen pääväite voi olla. Esimerkiksi päivälehden pääkirjoituksessa pääväite on usein toimenpidesuositus tai arvio tehdyistä toimenpiteistä, kun taas mainoksessa pääväitteenä on yleensä ostokehutus. (Kakkuri-Knuutila ym. 1998: 101.) Usein jo lehden pääkirjoituksen otsikosta voi päätellä, minkä puolesta kirjoitus argumentoi (Tirkkonen-Conditt 1986: 375).

Pääväitteiden tunnistamisen jälkeen etsin tekstin muut väitteet perusteluineen. Sitten pelkistin kaikista väitteistä ja perusteluista niiden asiasisällön. Kielellinen yksinkertaistaminen tuo argumentin sisällön paremmin esille kielellisten vivahteiden alta ja helpottaa hahmottamaan väitteiden ja perusteluiden suhteita. Argumentin julkilausutun osan

lisäksi on syytä nostaa esiin myös argumentin julkilausumattomat osat, jotka voivat olla taustaoletuksia tai väitteitä. Jos väite on julkilausumaton, se on pääteltävissä tekstilajille tyypillisten tavoitteiden ja tekstin kokonaisuuden perusteella. On huomioitava, että pelkkä väite ei voi yksin toimia argumenttina, vaan se tarvitsee perustelun tuekseen. (Kakkuri-Knuuttila ym. 1998: 61, 63–65, 68.)

Lopulta yhdistelen väitteet, perustelut ja lähimmät taustaoletukset *argumentin kokonaisuudeksi*. Argumentin kokonaisuudella tarkoitetaan rekonstruoitua listausta, jossa kunkin argumentin osat listataan allekkain (Kakkuri-Knuuttila ym. 1998: 69). Nostan listauksessa esiin vain sellaiset taustaoletukset, jotka paljastavat jotakin lehden kannasta tai ovat välttämättömiä väitteen ja perustelun välisen linkin ymmärtämiseksi. Erottelen listauksessa erikseen argumentin julkilausumattomat osat ja *väliväitteet*. Väliväitteellä tarkoitan väitettä, joka toimii perusteluna toiselle väitteelle, mutta jolla on omat perustelunsa (emt. 100).

Kun olen poiminut argumentit aineistosta, etsin niistä eri tavoilla kantaaottavia luokkia. Ensisijaisesti pyrin sijoittamaan argumentit kuntauudistusta puoltaviin ja vastustaviin luokkiin, mutta lisään luokkia aineistosta nousevien yhtäläisyyksien mukaan. Lasken luokittelussa väliväitteet perusteluineen omiksi argumenteikseen, ja katson jokaisen väliargumentin kohdalla erikseen, kuuluuko se samaan luokkaan varsinaisen argumentin kanssa. Jätän analyysini ulkopuolelle muiden nimissä esitetyt argumentit, joiden taakse lehti ei selvästi asetu. Jos taas lehti osoittaa tukensa muiden nimissä esitetyille argumenteille tai esittää ne oman väitteensä perusteluna, poimin ne osaksi analyysia. Otan mukaan luokitteluun myös sellaiset argumentit, jossa vain yksi osa on kantaaottava. Esimerkiksi argumentin väite voi olla hyvinkin neutraali, mutta sitä voidaan perustella kantaaottavalla perustelulla. Kannanotto voi olla myös julkilausumattomassa taustaoletuksessa, jolloin argumentin ymmärtääkseen lukijan on hyväksyttävä kantaaottava taustaoletus.

Havainnollistan argumenttianalyysin tekemistä Kouvolan Sanomien pääkirjoituksella K4. Kirjoitus perustuu yhdelle pääväitteelle, jota koko kirjoitus perustelee. Esimerkkiin (1) olen listannut pääargumentin väitteet ja perustelut argumentin kokonaisuudeksi. V

tarkoittaa väitettä, V' väliväitettä ja P perustelua. Kursivointi ilmaisee julkilausumattomuutta.

(1) *V: Iitin kannattaa liittyä Kouvolaan*

$V' \Rightarrow P1$: Iitin väestökehitys on Kymenlaakson vaikeimpia.

P2: Neljällä väestömuuttajalla viidestä Iitti kuuluu Suomen kuntien kehuimpaan 40 prosenttiin.

P3: Väestö on maakunnan vanhinta ja kunnassa syntyy vuosittain enää hieman yli 50 uutta kuntalaista.

$V' \Rightarrow P4$: Iitin talous on hyvin riippuvainen valtionosuuksista.

P5: Muutokset valtionosuusjärjestelmässä voivat keikauttaa Iitin talouden nopeasti.

$V' \Rightarrow P6$: Uusi kunta olisi taloudellisesti vahva.

P7: Yhteenlasketut verotulot olisivat koko maan tason alapuolella, mutta suuremmat kuin esimerkiksi Päijät-Hämeeseen suunnitellussa Lahden suurkunnassa.

P8: Uusi kunta olisi kokonaisuudessaan yhtä luonnollista työssäkäynti- ja asiointialuetta.

P9: Kouvolan pelko ei ole viisauden alku. (K4)

Kirjoituksen julkilausumattomassa pääväitteessä esitetään, että Iitin kannattaa liittyä Kouvolaan. Pääväite on pääteltävissä nimenomaan kirjoituksen perusteluista, sillä koko kirjoituksen argumentointi tukee väitettä. Pääväitteelle on annettu kolme väliväitettä perusteluineen ja kaksi yksittäistä perustelua. Esimerkki havainnollistaa hyvin, että pelkkä pääargumenttien laskeminen kvantitatiiviseen analyysiin olisi vääristänyt tuloksia. Tällöin johdonmukaisesti yhtä asiaa ajavat pääkirjoitukset olisivat näyttäneet kvantitatiivisessa tarkastelussa hyvin kantaottamattomilta, vaikka todellisuudessa niiden sanoma on usein muita pääkirjoituksia voimakkaampi.

2 KUNTAUUDISTUKSEN TAUSTAA

Tässä luvussa esittelen kuntauudistuksen taustoja sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti. Ensiksi tarkastelen valtakunnallisesti kuntauudistuksen historiaa suuresta kuntauudistuksesta Paras-hankkeeseen. Sen jälkeen syvennyn tarkemmin siihen uuden kuntauudistuksen vaiheeseen, joka oli käynnissä tutkimuksen aineiston ajankohtana. Lopuksi taustoitan, millaisista lähtökohdista maakuntalehdet ottavat kantaa kuntauudistukseen. Käyn lävitse kunkin lehden levikkialueen kuntaliitoshistorian ja tiivistän lyhyesti, millaisia suunnitelmia kunnallishallinnon rakennetyöryhmä on kaavaillut kullekin levikkialueelle. Tuon kuntauudistuksen taustoituksessa esille myös poliittisen näkökulman, koska politiikka on selvästi esillä maakuntalehtien pääkirjoituksissa.

2.1 Kuntauudistus valtakunnallisesti

Suomen kuntakarttaa on yritetty piirtää uusiksi jo yli viiden vuosikymmenen ajan erilaisin painotuksin ja nimikkein (Meklin 2012: 273). Sinä aikana Suomesta on hävinnyt 166 kuntaa, mutta edelleen valtionvarainministeriön tavoitteena on puolittaa kuntien määrä. Tähän vuosikymmenten kuntataisteluun liittyy kolme vaihetta: suuren kuntauudistuksen aika vuosina 1961–1982, Paras-hankkeen aika vuosina 2005–2011 ja uuden kuntauudistuksen aika syksystä 2011 eteenpäin. Kuntauudistusta on pyritty viemään läpi erilaisin keinoin, mutta tavoite on ollut aina sama: vahvistaa kuntien toimintakykyä ja turvata hyvinvointia vahvoilla kunnilla. (VM 2012b: 1–3.)

2.1.1 Suuresta kuntauudistuksesta Paras-hankkeeseen

Eniten kuntaliitoksia on syntynyt suuren kuntauudistuksen aikana, jolloin kuntaliitosten syntymistä vauhdittivat kuntien lisääntyneet tehtävät (Jauhiainen & Huovari 2013: 17). Tavoitteena ollut noin parin sadan kunnan hävittäminen jäi kuitenkin kauas, sillä kuntia saatiin vähennettyä 87 kappaleella. Syiksi epäonnistumiselle nähtiin määrittämätön aikataulu sekä erimielisyydet pakkoliitoksista ja uudistussuunnitelman sitovuudesta. Suuri kuntauudistus hiipui hiljalleen, ja valtioneuvosto päätti sen lopettamisesta vuonna 1982.

Suuren kuntauudistuksen aikana valtio teki 14 pakkoliitosta, sillä vuosien 1946–1992 aikana pakkoliitokset oli mahdollistettu laissa. (VM 2012b: 1–2.)

Kuntauudistukseen tartuttiin uudestaan vuonna 2005, kun yhä useammat kunnat olivat taloudellisessa ahdingossa (Vuorinen 2012). Silloin käynnistettiin Paras-hankkeena tunnettu kunta- ja palvelurakennemuutos, jonka tavoitteena oli perustaa työssäkäyntialueen kokoisia vahvoja peruskuntia. Hanketta vauhditettiin Paras-puitelakiin tehdyllä säännöksellä, jonka mukaan kuntien perusterveydenhuollon pitää perustua vähintään 20 000 asukkaan väestöpohjalle. (Prättälä 2012: 62–63.) Kunnat saivat itse valita, kasvattavatko ne väestöpohjaansa kuntaliitoksin vai luomalla yhteistoiminta-alueita. Lain toteuttaminen jätettiin kuntien omalle vastuulle, eikä valtioneuvostolla ollut oikeutta velvottaa pakkoliitoksiin. Keväällä 2007 voimaan tullut puitelaki oli voimassa 2012 vuoden loppuun, mutta se sivuutettiin uuden kuntauudistuksen käynnistyttyä syksyllä 2011. (VM 2012b: 2–3.)

Paras-hankkeessa onnistuttiin monikuntaliitosten avulla vähentämään kuntia tehokkaammin kuin suuressa kuntauudistuksessa. Eniten liitoksia tehtiin vuonna 2009, jolloin 32 liitoksella onnistuttiin vähentämään 67 kuntaa. Kaikkiaan hanke onnistui karsimaan Suomesta sata kuntaa (VM 2012b: 3–4). Suuri osa liitoksiin ryhtyneistä kunnista oli kuitenkin niin pieniä, etteivät ne täyttäneet liittymisen jälkeenkään vaatimusta 20 000 asukkaan väestöpohjasta (Prättälä 2012: 63). Paras-hanke ei päässyt tavoitteeseensa myöskään työssäkäyntialueen kokoisista kunnista, sillä suurten kaupunkien kehyskunnat liittyivät usein toisiinsa tai perustivat yhteistoiminta-alueita ilman keskuskaupunkia. Aktiivisuus kuntaliitosten selvittämiseen tyrehtyi vuonna 2011. (VM 2012b: 3.)

Paras-hanke oli kokonaisuudessaan keskustavetoinen projekti. Sitä johtivat keskustalaiset kuntaministerit vuoteen 2011 saakka, kunnes keskusta jäi hävittyjen eduskuntavaalien jälkeen pois hallituksesta. Uusi kokoomusvetoinen hallitus ilmoitti korvaavansa Paras-hankkeen puitelain uudella kunnallishallinnon rakennelalla. (Pöyhönen 2012: 18.) Keskustan kaavailema parlamentaarinen kuntakomitea jätettiin toteuttamatta, ja hallitus päätti viedä kuntauudistuksen läpi itsenäisesti ilman oppositiota. Siten myös keskusta suljettiin täysin kuntauudistuksen suunnittelun ulkopuolelle. (Prättälä 2012: 63, 65.)

2.1.2 Uuden kuntauudistuksen aika

Kataisen hallitus linjasi keväällä 2011 laaditussa hallitusohjelmassa toteuttavansa kokoomaan kattavan kuntauudistuksen (Prättälä 2012: 58). Kuntarakenteen uudistaminen katsottiin välttämättömäksi tilanteessa, jossa kuntien menot ovat vuosikausia kasvaneet kansantaloutta nopeammin. Kuntien taloutta kiristää erityisesti väestön ikääntyminen, sillä samanaikaisesti se tarkoittaa verotulojen vähenemistä ja palvelutarpeen kasvamista. Uudistusta on perusteltu myös julkisten palveluiden toimimattomuudella, sillä kuntien palveluissa on nähty nousseen yleisiksi ilmiöiksi muun muassa pitkät jonot, eriarvoisuus ja ihmisarvosta tinkiminen. (Ekström ym. 2012: 7; Jauhiainen ym. 2013: 17.)

Paras-hankkeen tapaan myös uuden kuntauudistuksen tavoitteena on muodostaa työssäkäyntialueen kokoisia vahvoja peruskuntia (Jauhiainen ym. 2013: 13). Tarkoituksena on saada mittakaavaetuja kokoamalla palvelut laajoiksi järjestämiskokonaisuuksiksi, joilla on yksi budjetti ja yksi johto. Ajatuksena on, että kun korkeat kulut jaetaan suuremmalla joukolla, yksikkökustannukset saadaan pienemmiksi ja palveluiden valikoimaa on varaa pitää laajempana. (Ekström ym. 2012: 8; Jauhiainen ym. 2013: 17.) Kuntauudistusta vastustavissa puheenvuoroissa tuodaan kuitenkin usein ilmi, ettei mikään tutkimus osoita kuntakoon kasvattamisen tuovan säästöjä. Sen sijaan suureen kuntakokoon on todettu liittyvän myös kustannuksia kasvattavia ja tehokkuutta heikentäviä tekijöitä. (Ekström ym. 2012: 9.)

Kunnissa ja mediassa hallituksen linjaus tulkittiin siten, että hallitus voisi toteuttaa kuntauudistuksen vastoin kuntien tahtoa pakkoliitoksina. Sananasettelu ”hallitus toteuttaa uudistuksen” erosi selkeästi Paras-hankkeen kuntavetoisuudesta. Aluksi kunnat jäivätkin tiedotettavan rooliin, ja niille tarjottiin tietoa uudistuksen etenemisestä askel kerrallaan. Hallituksen asettama alkuperäinen aikataulu oli erittäin tiukka: uudistusta ohjaava kunnallishallinnon rakennelaki oli tarkoitus saada voimaan vuoden 2013 alusta alkaen, ja liitospäätökset piti tehdä vuoden 2014 loppuun mennessä. Uusi kuntarakenne olisi tällöin tullut voimaan vuoden 2015 alussa. Hallitus antoi kunnallishallinnon rakennetyöryhmälle puoli vuotta aikaa tehdä selvitys kullekin maakunnalle tarkoituksenmukaisesta

kunta- ja palvelurakenteesta. Ehdotetusta kuntajaosta piti tehdä myös karttaesitys. (Prättälä 2012: 58, 63.)

Rakennetyöryhmän suunnitelmat vuotivat julkisuuteen keskeneräisenä tammikuussa 2012, kun Suomen Kuvalehti julkaisi salaiseksi kutsutun kuntakartan. Kartan mukaan Suomeen jäisi uudistuksen jälkeen vain noin 70 kuntaa. (Vuorinen 2012.) Valtiovarainministeriö vastasi vuodettuun kuntakarttaan tiedotteella, jossa kiellettiin kuntakartan olevan työryhmän esitys ja ilmoitettiin selvitystyön jatkuvan edelleen (VM 2012c). Julkisuuteen vuodettu kuntakartta vahvistui kuitenkin lähes sellaisenaan helmikuussa, kun kunnallishallinnon rakennetyöryhmä julkisti ehdotuksensa kuntaliitosten selvitysalueista. Tavoitteena oli yhdistää Suomen 336 kuntaa 66–70 kunnaksi. Käytännössä koko Suomi oli selvitysalueena. (VM 2012d: 10.) Hallitus ei koskaan ilmaissut selvästi, kuinka sitoutunut se on rakennetyöryhmän ehdotuksiin (Prättälä 2012: 65).

Kunnallishallinnon rakennetyöryhmä totesi, ettei pelkkä kuntauudistus riitä ratkaisemaan ongelmia sosiaali- ja terveydenhuollossa (sote). Työryhmä ehdotti kuntajakoesitystä pohjaksi sote-rakenteiden uudistamiselle, jota varten tulisi perustaa erillinen palvelurakenneselvitys. (VM 2012d: 5.) Hallitus linjasi, että selvitys on tehtävä vuoden 2012 toukokuun loppuun mennessä (Prättälä 2012: 64). Silloinen sosiaali- ja terveysministeri Maria Guzenina-Richardson (sd.) lähti viemään sote-uudistusta eteenpäin samanaikaisesti Virkkusen (kok.) kuntauudistuksen kanssa (Ruohonen 2013: 86; Hatakka 2013: 70). Julkisessa keskustelussa erimielisyyksiä on syntynyt siitä, kumman uudistuksen tulisi toimia edellytyksenä toiselle (Vakkuri 2012: 285).

Rakennetyöryhmän selvitystä esiteltiin maakunnissa 14.2.–21.3.2012 alueellisella kuulemiskierroksella, jossa muun muassa kuntaministeri Virkkunen vastasi maakuntalaisten kysymyksiin (VM 2012a). Kuulemiskierroksen jälkeen kaikki manner-Suomen kunnat jättivät lausuntonsa työryhmän selvityksestä. Lausunnoissa tuli esiin voimakas vastakainasettelu keskus- ja kehyskuntien välillä, ja se korostui erityisesti Tampereen, Turun ja Helsingin seuduilla. Pääsääntöisesti kehyskunnat eivät olleet valmiita selvityksiin, kun taas keskuskaupungit näkivät selvitykset tarpeellisina. Lausunnoista nousee selvästi esiin huoli lähidemokratiasta ja lähipalveluiden turvaamisesta. Lausuntojen yhteenve-

don perusteella kunnilla ei näyttäisi olevan yhtenäistä kantaa siihen, miten kuntauudistusta tulisi viedä eteenpäin. Noin 85 prosenttia kunnista kuitenkin näkee jonkinlaisen uudistuksen kunta- ja palvelurakenteessa tarpeellisenä. (Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 2–3.)

Kunnallishallinnollisen rakennetyöryhmän ehdottama kuntajako vaikuttaisi merkittävästi puolueiden valtasuhteisiin uusissa kunnanvaltuustoissa. Eniten uudistus vaikuttaisi keskustaan, joka on vahvimmillaan pienkunnissa. Aineiston kontekstissa keskusta näyttäisi menettävän enemmistöasemansa 40 kunnan alueella. Eniten uudistuksesta hyötyisi kokoomus, mutta myös toinen suurista hallituspuolueista SDP lisäisi valtaansa. (Nissilä 2012.) Aineiston kontekstissa puolueiden huolena olivat myös syksyllä 2012 lähestyneet kunnallisvaalit (Hatakka 2013: 72).

Vajaat puoli vuotta kuntakartan julkistamisen jälkeen hallituksen asenne kuntauudistukseen muuttui. Kuntia ei kohdeltu enää pelkästään toimenpiteen kohteina vaan toimijoina. Hallitus alkoi korostaa kuntaliitosten vapaaehtoisuutta ja valtion ja kuntien vuorovaikutusta. (Prättälä 2012: 58.) Kesäkuussa hallitusohjelmaan kirjattiin uusi aikataulu, joka antoi uudistukselle toivottua lisääaikaa. Kun aiemmin kuntauudistus oli tarkoitus saada päätökseen vuonna 2015, nyt tavoitteena oli muodostaa uudet kunnat vuosien 2015–2017 aikana. (VM 2012f.) Hallitus myös ilmoitti kuulevansa seuraavana syksynä kuntia uudelleen lausuntokierroksella, jossa kunnat voivat antaa palautetta esimerkiksi rakennelain luonnoksesta (VM 2012g).

Kuukautta myöhemmin, kesäkuussa 2012, hallinnon- ja aluekehityksen ministeriryhmä hyväksyi kuntauudistusta ohjaavat kriteerit, jotka toimivat uuden rakennelain pohjana. Jos yksikin kuntaliitostarvetta osoittavista kriteereistä täyttyy, kunta veloitetaan selvittämään kuntaliitosta. Vaikka kriteerit eivät osoittaisi kunnalla olevan liitostarvetta, se ei voi jättäytyä selvityksen ulkopuolelle, mikäli alueelle ei ole muuten mahdollista perustaa toiminnallista kokonaisuutta. (VM 2012h; VM 2012i.) Käytännössä koko Suomi on siten selvityksen alaisena Ahvenanmaata lukuun ottamatta (Helsingin Sanomat 2012).

Kriteeristöissä kunnan väestöpohjaksi vaaditaan samat 20 000 asukasta kuin Paras-hankkeessa. Helsingin metropolialueella kriteerien noudattamiselle on omat ohjeensa, ja poikkeustapauksissa kriteereissä voi joustaa esimerkiksi kielellisten oikeuksien turvaamisen vuoksi. (VM 2012h.) Suurimmassa osassa maata liitostarpeen perusteluina korostuvat väestönkehitykseen ja kuntatalouteen liittyvät kriteerit. Suurilla kaupunkiseuduilla puolestaan perustelut liittyvät asumisen, liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen. (VM 2012d: 5.)

Kaikki Suomen suurimmat puolueet ovat yksimielisiä siitä, että kuntauudistusta tarvitaan. Uudistuksen tavoitteistakin ollaan samaa mieltä, mutta tavoitteeseen pääsemisen keinoista on suuria erimielisyyksiä. (Meklin 2012: 273.) Jopa hallituksen sisällä on useita ristiriitaisia näkemyksiä siitä, kuinka uudistusta pitäisi viedä eteenpäin (Prättälä 2012: 65). Suurimmaksi kiistan aiheeksi hallituksen sisällä on muodostunut pakkoliitokset. Vielä ennen kevään 2011 eduskuntavaaleja kaikki pääpuolueet irtisanoutuivat pakkoliitoksista, mutta pian vaalien jälkeen kuntaministeri Virkkunen ilmoitti, että liitokset voisi tarvittaessa toteuttaa pakolla. SDP kieltäytyi hyväksymästä pakkoliitoksia, ja muutkin hallituspuolueet vierastivat kokoomuksen pakkolinjausta. (Vuorinen 2012.) Julkisuu- dessa tilanne muovautui siten, että kokoomus näyttäytyi sekä kunta- että sote- uudistuksen edistäjänä ja SDP niiden jarruttajana. Oppositio- puolueista keskusta toi kes- kusteluun oman lisänsä haastamalla näkyvästi kuntauudistushankkeen omalla vaihtoeh- toisella maakuntamallillaan. (Ruohonen 2013: 87, 90.) Keskusta arvioi pakkoliitosten ajavan kunnat sekasortoon ja jätti keväällä 2012 aiheesta välikysymyksen (STT 2012).

2.2 Kuntauudistus maakuntalehtien levikkialueilla

Aineiston lehtien levikkialueilla on tehty useita kuntaliitoksia 2000-luvulla. Vuosien 2000–2012 aikana Aamulehden levikkialueelta Pirkanmaalta hävisi yhdeksän kuntaa, Il- kan levikkialueelta Etelä-Pohjanmaalta kahdeksan kuntaa ja Kouvolan Sanomien levik- kialueelta Pohjois-Kymenlaaksosta viisi kuntaa. 1990-luvun aikana lehtien levikkialu- eilla ei tehty ainuttakaan kuntaliitosta. (Kuntaliitto 2013.) Kuntakenttä on muuttunut ra- juimmin Kouvolan Sanomien alueella, koska liitosten jälkeen Pohjois-Kymenlaaksoon

jäi Kouvolan lisäksi vain yksi kunta – Iitti. Viiden kunnan liittäminen Kouvolaan vähensi alueen kuntamäärää yli 70 prosentilla. Sen sijaan Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla kuntamäärät vähenivät liitosten myötä vajaalla kolmanneksella. Liitosten jälkeen Pirkanmaalle jäi 22 kuntaa ja Etelä-Pohjanmaalle 19 kuntaa. (VM 2013: 6, 8, 15.)

Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän ehdottama uusi kuntajako jättäisi molempiin Aamulehden ja Ilkan levikkialueille Pirkanmaalle ja Etelä-Pohjanmaalle viisi kuntaa. Kouvolan Sanomien levikkialueelle Pohjois-Kymenlaaksoon jäisi vain yksi kunta. Se muodostaisi yhdessä toisen Etelä-Kymenlaaksoon jäävän kunnan kanssa koko Kymenlaakson. (VM 2012e: 115–122, 149–150, 244–250.) Prosentuaalisesti laskettuna kuntauudistus vaikuttaisi eniten Pirkanmaan kuntarakenteeseen, jossa kuntamäärä vähenisi 77,3 prosentilla. Etelä-Pohjanmaalla kunnista häviäisi 73,7 prosenttia. Sen sijaan Pohjois-Kymenlaaksossa kuntauudistuksella olisi vähiten vaikutusta, koska siellä kahden kunnan liitos tarkoittaisi kuntamäärän puolittumista. Näin ollen kuntauudistus ei todennäköisesti herätä Kouvolan Sanomien levikkialueilla aivan yhtä paljon tunteita ja keskustelua kuin Ilkan ja Aamulehden levikkialueilla.

Aamulehden ja Ilkan kuntataustat eroavat eniten lehtien kotikuntien liitoshistoriassa. Aamulehden kotikuntaan ja merkittävimpään levikkialueeseen Tampereeseen ei liittynyt yhtään kuntaa vuosien 2000–2012 aikana, kun taas Ilkan kotikuntaan Seinäjokeen liittyi kolme kuntaa. Näin ollen Aamulehden kotikunnassa kuntauudistus luo enemmän liitospaineita kuin Ilkan kotikunnassa. Seinäjokeen liittyisi ehdotuksen mukaan kolme tai neljä kuntaa, kun taas Tampereelle ehdotetaan liitettäväksi kuusi kuntaa. Kouvolan Sanomien kotikuntaan Kouvolaan on siis liittynyt jo aiemmin viisi kuntaa, ja nyt siihen liitettäisiin vielä Iitin kunta. (VM 2012e: 115, 149, 244.)

Kuntauudistusta ohjaavat kriteerit täyttyvät hieman eri tavoin lehtien levikkialueilla. Pohjois-Kymenlaaksossa ja Etelä-Pohjanmaalla ainoastaan alueen keskuskunnat Kouvo-la ja Seinäjoki eivät täytä yhtäkään liitostarpeen kriteeriä. Pirkanmaalla Tampereen lisäksi Valkeakoski ja Sastamala eivät täytä yhtään kriteeriä. Pohjois-Kymenlaaksossa Kouvolaan liitettäväksi ehdotettu Iitin kunta täyttää kaksi uudistustarpeen kriteeriä: sillä ei ole tarpeeksi asukkaita eikä työpaikkaomavaraisuutta. Pirkanmaan kunnissa tulee

esille kaikki kriteerit talouskriteeriä lukuun ottamatta. Sen sijaan Etelä-Pohjanmaan kunnissa hallitsevin kriteeri on liian alhainen asukasmäärä. Talouskriteerin perusteella kriisiytyviksi määriteltyjä kuntia on ainoastaan kaksi Etelä-Pohjanmaan kuntaa. (VM 2013: 6, 8, 15.)

Kuntien lausuntojen yhteenvedossa käy ilmi, että aineiston lehdistä Aamulehden levikkialueella kuntauudistusta vastustetaan eniten. Pirkanmaalla noin 59,1 prosenttia kunnista ei ollut valmiita tekemään kuntajakoselvitystä. Ilkan levikkialueella Etelä-Pohjanmaalla puolestaan kuntajakoselvityksen tekemistä vastustettiin 47,4 prosentissa kunnista. Kouvolan Sanomien levikkialueella Pohjois-Kymenlaaksossa molemmat liitosehdokkaat Iitti ja Kouvola olivat valmiita kuntajakoselvitykseen. (Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 72, 84, 115.)

3 JOURNALISMISTA POLITIIKKAAN MAAKUNTALEHDISSÄ

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni aineistona olevien maakuntalehtien pääkirjoitusten teoreettista taustaa. Laajassa mittakaavassa aineiston pääkirjoitukset lukeutuvat poliittisen journalismin piiriin, koska tutkimuskohteena oleva kuntauudistus on aiheeltaan hyvin poliittinen. Tarkastelen ensiksi politiikan ja journalismin suhdetta ja sivuan lyhyesti politiikan, journalismin ja lukijan keskinäisiä valtarakenteita. Sen jälkeen tuon esille politiikan journalismin tehtäviä ja niiden toteuttamiseen kohdistuvaa kritiikkiä.

Toisessa alaluvussa tarkennan fokuksen itse maakuntalehteen. Tarkastelen muun muassa maakuntalehdistön kaupallistumista ja sen roolia maakunnissa. Kolmannessa alaluvussa syvennyn itse tutkittavaan tekstilajiin, pääkirjoitukseen. Lyhyen yleiskatsauksen jälkeen kohdistan huomion maakuntalehtien pääkirjoituksiin. Lopuksi yhdistän vielä tutkimuksen aineiston ja menetelmän tarkastelemalla pääkirjoitusten argumentatiivisuutta.

3.1 Poliitiikan journalismi

Poliitiikan journalismi tarjoaa lukijoilleen tulkinnan siitä, mikä politiikassa on kulloinkin tärkeää (McNair 1995: 67). Sen sanotaan olevan kaikkein tutkituin osa-alue journalismin alalla (Kuhn & Neveu 2002: 2). Tutkimuskohteena politiikan journalismilla tarkoitetaan poliittisiksi miellettyjä sanomalehtien pääkirjoituksia, kolumneja, politiikan sivuilla julkaistuja juttuja ja television uutis- ja ajankohtaisohjelmia. Perinteisen politiikan journalismin vastinpariksi on noussut uusi politiikan journalismi, johon kuuluvat myös viihteelliset julkaisut, kuten television viihdeohjelmat ja aikakauslehtien henkilöhaastattelut. (Pernaa & Niemi 2009: 12.)

3.1.1 Journalismin ja politiikan suhde

Poliittinen vaikuttaminen on ollut yksi eurooppalaisen printtimedian keskeisimmistä tehtävistä sen syntymästä alkaen. 1800-luvun alkuun mennessä mediasta oli tullut tärkeä voima poliittisessa elämässä, ja poliittiset puolueet alkoivat perustaa ja tukea sanoma-

lehtiä. Vuosisadan loppupuolella toimittajat alkoivat tehdä eroa poliitikkoihin, ja poliitikan toimittajien nähtiin tulkitsevan politiikkaa neutraalisti ilman omia tarkoitusperiä. Käänteeseen on nähty liittyvän kaupallisen journalismin syntyyn, sillä rahan tekeminen asetettiin poliittisia tavoitteita tärkeämmäksi. (Hallin & Mancini 2004: 26.)

Suomessa journalismin ja politiikan suhde oli kuitenkin vielä 1970-luvulla kritiikittömän lojaalia. Media toimi politiikan ”sylikoirana”, kun journalistit suojelivat erityisesti Neuvostoliitolle läheisiä poliitikkoja. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009: 315; Uimonen 2009: 44.) Poliittisen journalismin sukupolvenmuutos tapahtui 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, kun media alkoi ottaa poliitikoilta agendavaltaa. Toimittajat kiinnostuivat yhä enemmän poliittisista ristiriidoista ja esimerkiksi poliitikkojen taloudellisista tukijoista. Uuden kriittisen suhteen on nähty tuhoavan luottotoimittajainstituution, joka on tänä päivänä heräämässä uudelleen henkiin. (Kunelius ym. 2009: 315–316.) Vaikka tähän päivään mennessä poliittinen lehdistö on lähes kokonaan kadonnut Euroopasta, lehdillä on edelleen tiettyjä poliittisia suuntauksia – joissain maissa enemmän kuin toisissa. (Hallin ym. 2004: 27.)

Politiikan journalismin merkittävyyttä kuvaa hyvin Castellsin (2009: 194) lainaus: ”Ne viestit, organisaatiot ja johtajat, jotka eivät ole läsnä mediassa, eivät ole olemassa ihmisten mielissä”. Yhteiskunnallisten instituutioiden nähdään olevan yhä riippuvaisempia median välittämästä kuvasta ja sen toimintatavoista. Tätä rakenteellista muutosta kutsutaan medi-oitumiseksi. (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010: 3.) Poliitikot ovat siis riippuvaisia median tarjoamasta julkisuudesta, mutta myös media on riippuvainen poliitikkojen tarjoamasta tiedosta ja uutisaiheista. Suhdetta kuvaillaankin usein symbiootiksi riippuvuussuhteeksi. (Kunelius ym. 2009: 307; Herkman 2011: 58.)

Politiikan medioituminen tulee selkeästi esiin myös vallankäyttäjien puheessa. Kuneliuksen ym. (2009) tutkimuksessa vallankäyttäjät kertovat, että toimittajayhteistyöhön käytetty aika on selvästi lisääntynyt viime vuosina. Eniten toimittajien kanssa tehtävään yhteistyöhön kuluttavat aikaa poliitikot, joiden työpäivästä jopa kolmannes voi liittyä tavalla tai toisella mediaan. Osa päätöksentekijöistä pitää yhteistyön määrää turhauttavana, koska se vie aikaa heidän varsinaisilta työtehtäviltään. Julkisuus nähdään kuitenkin

kin niin tärkeänä pääomana, että lähes 90 prosenttia päättäjistä kokee mediasta saavansa hyödyn voittavan sen häiritsevyyden. Eräs haastateltavista kuvaili poliitikkojen välejä toimittajiin klassiseksi viha-rakkaussuhteeksi. Osalla päättäjistä on omat luottotoimittajansa, joille he voivat avautua luottamuksellisesti, kun taas osa poliitikoista suhtautuu toimittajiin epäillen ja kartellen. (Emt. 308–310, 348–349.)

Journalismin ja politiikan väliset valtasuhteet näyttävät eri tutkimuksissa erilaisina. Toimittajilla nähdään olevan valtaa suhteessa poliitikkoihin siitä näkökulmasta, että he päättävät, miten päätöksentekijät näyttävät julkisuudessa. Kuneliuksen ym. (2009) haastattelemat päättäjät kertovat, että medially on eniten vaikutusvaltaa sellaisissa yksittäisissä tapauksissa, joissa vedotaan yhteiseen moraalitaustaan. Tällöin on kyse maineen hallinnasta. He kertovat median myös toisinaan ”herättelevän” vallankäyttäjää huomaamaan erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia. (Emt. 307, 420, 288.) Lisäksi toimittajilla on mahdollisuus esittää omia kannanottojaan politiikasta pääkirjoituksissaan, kommentteissaan ja haastattelu-kysymyksissään (McNair 2009: 43). He myös pystyvät pelaamaan julkisuudella sillä, että he tietävät yleensä jo etukäteen, millaisia kommentteja he saavat kultakin haastateltavalta (Rahkonen 2006: 61).

Median valtaa suhteessa politiikkaan on usein myös kyseenalaistettu. Kuneliuksen ym. (2009: 420) tutkimuksessa vallankäyttäjät väittävät, ettei pelkkä mediahuomio riitä nostamaan aihetta päätöksenteon kohteeksi tai vaikuttamaan siihen, mitä jostain asiasta päätetään. Erityisesti pitkäjänteisissä ja aitoja ristiriitoja sisältävissä kysymyksissä median vaikutuksen väitetään olevan hyvin pieni (emt. 420). Niin ikään Castells (2009) kieltäytyy näkemästä mediaa neljäntenä valtiomahtina. Hän näkee median ainoastaan vallan tekemisen areenana, jossa päätetään kilpailevien poliittisten ja sosiaalisten toimijoiden valtasuhteista. Hän kuitenkin myöntää, että poliittisten toimijoiden on sopeuduttava median pelisääntöihin saadakseen viestinsä läpi haluamallaan tavalla. (Emt. 194.)

Poliitikoilla puolestaan nähdään olevan valtaa mediaan nähden siinä, että toimittajien tärkeimpinä lähteinä he voivat ohjata vahvasti journalismia (Kunelius ym. 2009: 307). Kuneliuksen ym. (2009) tutkimuksessa vallanpitäjät kertovat hyötyvänsä toimittajista myös journalismin ulkopuolella. He kertovat saavansa toimittajilta arvokasta tietoa

muun muassa poliittisista spekulatioista ja mielipideilmaston muutoksista, ja näillä tiedoilla he pystyvät varautumaan tuleviin mediareaktioihin ja hallitsemaan mainettaan. (Emt. 420, 341.) McNair (1995: 202) huomauttaa, että vaikka poliitikot käyttävät yhä enemmän erilaisia manipuloivia viestintätapoja, viestit kulkevat aina median tulkintojen läpi ja lukijat ovat alttiita nimenomaan näille tulkinnoille. Toimittajat itse pitävät työtään itsenäisenä ja riippumattomana sekä lähteistä että toimituksen johdosta (Rahkonen 2006: 58).

Niin ikään politiikan journalismin vaikutuksesta lukijoihin ollaan montaa eri mieltä. Välikä median vaikutusta on pidetty hyvinkin suorana, mutta sittemmin median on nähty vaikuttavan lukijoihin ennemminkin pitkällä aikavälillä. Vaikka lukijoiden ei uskota nielevän sanomia sellaisenaan ilman tulkintaa, medially nähdään olevan valta määrittää mistä kehyksestä uutisia tarkastellaan. (Holmberg 2004: 29.) Kehyksillä journalisti muuttaa poliittiset tapahtumat uutistarinoiksi. Toimittaja ei välttämättä itse valitse kehystä tietoisesti, vaan kehykset muovautuvat ikään kuin evoluution tuloksena tiedotusvälineiden keskinäisessä kilpailussa: ajan mittaan vaihtoehtoiset kehykset unohtuvat ja jäljelle jää vallitseva kehys. Vallitseva kehys määrittää, millä tapahtumilla on uutisarvoa ja miten niistä raportoidaan. (McNair 1995: 67–68.) Lukijoiden asenteisiin voidaan vaikuttaa myös esimerkiksi sanavalinnoilla (Holmberg 2004: 29).

3.1.2 Poliitiikan journalismin kritiikkiä

Poliitiikan journalismille voidaan erottaa neljä tehtävää: 1) tiedottaminen, 2) vallan vahvatoirana toimiminen, 3) lukijoiden mielipiteiden välittäminen ja 4) lukijoiden puolesta puhuminen. Ensimmäisessä tiedonvälittäjän tehtävässä media toimii linkkinä poliitikojen ja kansalaisten välillä. Sen tulisi välittää politiikasta mahdollisimman monipuolista informaatiota, jonka perusteella kansalaiset tekevät päätöksensä arvioidessaan kilpailuvia puolueita ja ehdokkaita. Tässä tehtävässä toimittajalta vaaditaan erityistä objektiivisuutta. (McNair 2009: 238–239; Herkman 2011: 55.) Kansalaiset saavat suurimman osan poliittisesta tiedostaan toisen käden tietona mediasta, joten subjektiivinen uutisointi voisi vaikeuttaa kansalaisten kykyä tehdä päätelmiä politiikasta (Holmberg 2004: 29).

Vallan vahtikoirana, eli neljäntenä valtiomahtina, tiedotusvälineiden tehtävänä on toimia politiikkojen kontrolloijana (Herkman 2011: 55). Toimittajien tulisi tarkkailla, toimiiko hallitus rehellisesti, tehokkaasti ja ammattimaisesti; täyttävätkö vaaleissa valitut ehdokkaat äänestäjille antamansa lupaukset ja otetaanko poliittisissa suunnitelmissa huomioon koko yhteiskunnan etu (McNair 2009: 239). Vallan vahtikoiran roolissa median tulisi suojella lukijoita vallan väärinkäytöltä (McNair 1995: 44). Katajamäen (2005: 18) haastattelemat talouslehtien pääkirjoitustoimittajat kertovat toteuttavansa vallan vahtikoiran tehtävää kolmella tavalla: vallanpitäjiä kritisoimalla, tuomalla esiin asioiden surkukupaisuuden ja suhtautumalla kriittisesti pankkien ja ennustelaitosten arviointeihin.

Lukijoiden mielipiteen välittäjänä tiedotusvälineet huolehtivat siitä, että lukijoiden ääni tulee kuuluviin demokraattisissa prosesseissa (McNair 2009: 239). Käytännössä tiedotusvälineet tuottavat poliittiselle keskustelulle avoimen foorumin, jossa myös vähemmistöt voivat esittää suoraan mielipiteensä (Herkman 2011: 55). Sen sijaan kolmannessa tehtävässään toimittajat puhuvat itse lukijoidensa puolesta. Julkisessa poliittisessä väittelyssä tiedotusvälineet pyrkivät viemään läpi lukijoidensa näkökulman. (McNair 2009: 239–240.)

Kriittisissä julkisuusteorioissa tiedotusvälineiden nähdään usein hoitavan edellä mainitut tehtävät heikosti (Herkman 2011: 55). Suuren osan epäkohdista uskotaan johtuvan median kaupallistumisesta ja tiedotusvälineiden tiukentuneesta kilpailusta (ks. esim. McNair 2009; Kunelius ym. 2009). Kritiikin on todettu olevan jaksottaista ja usein ristiriitaista. Kritiikkiin liittyy monesti laajempi huoli demokratian hyvinvoinnista. Useissa länsimaissa journalismia on esitetty syntypukiksi esimerkiksi siitä, että kansalaiset osallistuvat yhä harvemmin demokraattiseen vaikuttamiseen. Poliitikkojen virheiden ruotiminen mediassa on kriitikoiden mukaan johtanut siihen, että kansalaiset ovat yhä kyllästyneempiä ja kyynisempiä poliitikkoja kohtaan. (McNair 2009: 247.) Niin ikään Herkman (2011: 58) on todennut, ettei medioiden kritiikki poliitikkoja kohtaan suinkaan lisää kansalaisten kiinnostusta politiikkaa kohtaan, vaan päinvastoin.

Yksi yleisimmistä kritiikin aiheista on politiikan journalismin viihteellistyminen (ks. esim. Pernaa ym. 2009; Kunelius ym. 2009; McNair 2009). Viihteellistymiseen liittyy monia yksittäisiä aspekteja, kuten henkilöityminen ja skandaalivetoisuus. Viihteellistyneessä journalismissa yksityisen ja julkisen raja on hämärtynt ja politiikasta on tullut osa julkkiskulttuuria, jossa annetaan painoa persoonallisuuksille ja mielikuville. Tästä syystä poliitikkojen mediataidot ovat nousseet aiempaa suurempaan rooliin. Viihteellistymiseen liittyy myös niin kutsuttu ”horse race” -journalismi, jossa huomio keskittyy asiakysymysten sijaan puolueiden kilpailuasetelmiin. (Pernaa ym. 2009: 10; McNair 2009: 242–243.)

Viihteellistymisen nähdään usein johtavan politiikan journalismin ”tyhmentymiseen”. Termillä kritisoidaan sekä politiikan journalismin älyllistä sisältöä että sen triviaaleja aiheita. Poliitiikan journalismin haluttaisiin käsittelevän enemmän ulko- ja talouspolitiikkaa kuin poliitikkojen rakkauselämää tai heidän esiintymistaitojaan. (McNair 2009: 242.) Niin ikään Kuneliuksen ym. (2009) haastattelemat päättäjät ovat huolissaan siitä, että viihteellisyys voi todella tyhmentää kansalaisia. He pelkäävät, että viihteellisen median vuoksi kansalaiset saattavat tehdä äänestyspäätöksensä väärillä perusteilla. (Emt. 304–305.)

Kriitikoiden mielestä politiikan journalismi on yliampunut tehokeinonaan käyttämää vastakkainasettelua. Vastakkainasettelun tarkoituksena ei ole enää vain poliittisten asioiden havainnollistaminen, vaan dramaattisten taistelujen synnyttäminen ja lukijoiden mielenkiinnon herättäminen. (McNair 2009: 244.) Myös Kuneliuksen ym. (2009: 302) tutkimuksessa päättäjät kritisoivat, että uhkakuvien edessä journalismi on hävittänyt tyynnyttelevän roolinsa ja siirtynyt tabloidilehdille ominaiseen kohauttamiseen.

Odotetusti politiikan journalismi on saanut paljon kritiikkiä objektiivisuuden ja tasapuolisuuden ihanteiden rikkomisesta. McNair (2009: 241–242) pitää kritiikkiä oikeutettuna, sillä nykypäivän politiikan journalismi on ottanut vaikutteita mielipiteellisen netti-maailman puolelta ja perinteisetkin mediat ovat alkaneet paljastaa yhä avoimemmin ideologiaansa. Kuneliuksen ym. (2009: 301) haastatteleminen päättäjien mielestä nyky-media on myös sortunut hakemaan uutisvoittoja aiempaa hatarammalla näytöllä. Päättä-

jät peräänkuuluttavat medioilta enemmän vaihtoehtoisia ja kriittisiä näkökulmia (emt. 301). Massinen (2009) puolestaan esittää huolensa verkkomedian kasvusta, joka tekee poliittisesta journalismista entistä hektisempää ja pinnallisempaa. Hänen mielestään suurin uhka poliittiselle journalismille on nopeuden ihannoiti luotettavuuden ja riittävän taustoituksen kustannuksella. Hän kritisoi myös päivittäisessä uutistarjonnassa yleistyneitä epätieteellisiä mielipidemittauksia. (Emt. 45–46.)

Politiikan journalismia on arvosteltu myös yksipuolisuudesta. Herkmanin (2011) mukaan kaikki mediat seuraavat yksioikoisesti järjestelmäpolitiikan asialistaa ja kehittävät vain harvoin itse uusia keskustelun avauksia. Medioiden moniäänisyyttä rajoittaa myös tiettyjen lähteiden suosiminen. Julkisuutta hallitsee pääasiassa vain muutamat poliitikot: ministerit, puoluejohtajat, eduskuntaryhmien puheenjohtajat sekä muutama mediaa kiinnostava poliitikko. (Emt. 56–57.) Kuneliuksen ym. (2009: 304) haastattelemat päättäjät kertovat kokemuksesta, että nämä mediaa kiinnostavat poliitikot vaihtuvat tiuhaan. Yhtenä hetkenä media nostaa tiettyjä henkilöitä julkisuuteen positiivisessa valossa ”lelilapsina”, kun toisena hetkenä he jäävät unohduksiin tai heistä leivotaan syntipukkeja (emt. 304).

Herkmanin (2011) mielestä väite politiikan journalismin viihteellisyydestä pitää kuitenkin vain osittain paikkaansa. Hän esittää, että tuoreen selvityksen mukaan politiikan journalismi saa Suomessa edelleen runsaasti tilaa ja sen asialista mukailee järjestelmäpolitiikan esiin nostamia aiheita. Herkmanin mukaan mediajulkisuus seuraa siis enemmän politiikkaa kuin päinvastoin, joten pääuutisvirta ei tue ajatusta politiikan radikaalisesta medioitumisesta. (Emt. 56.) McNair (2009) huomauttaa, että media on yrittänyt sitoa kansalaisia osaksi demokraattista prosessia eri tavoin. Uutta teknologiaa hyödyntämällä kansalaiset on esimerkiksi otettu mukaan poliittisiin debatteihin televisiolähetyksissä. Hänen mukaansa tällä hetkellä poliittista journalismia on tarjolla enemmän kuin koskaan historiassa. (Emt. 247.)

3.2 Maakuntalehti alueen edun edistäjänä

Suurin osa Suomen nykyisistä maakuntalehdistä syntyi 1900-luvun alussa poliittisen puolueen äänenkannattajana. Vuosikymmeniä lehdet olivat nimenomaan puoluepohjaisia julkaisuja, kunnes poliittisuus alkoi hiipua sanomalehtien omistajaportaisissa 1970-luvulla. Omistajakunnat alkoivat monipuolistua muuttoliikkeen, sukupolvenvaihdosten ja aatteellisen hajaantumisen vuoksi, ja 1980-luvulle mentäessä useimpien maakuntalehtien omistajat eivät enää edustaneet puoluepoliittista näkökulmaa. Lehdet saivat kuitenkin vielä puolueensa kautta lehdistötukea, jota valtio pienensi tuntuvasti 1990-luvun lammavuosina. Se vauhditti lehtien sitoutumattomaksi julistautumista. Nykyisin sanomalehtiä julkaisevat pörssiyritykset, joiden tärkeimpänä tehtävänä on tuottaa voittoa omistajilleen. (Holmberg 2004: 69, 74.) Median kaupallistumiseen vaikutti myös 1990-luvulla yleistynyt uusliberalistinen ideologia, joka ihanoi vapaita markkinavoimia (Nieminen & Pantti: 2004: 21).

Sanomalehtien kaupallistumisen asettamat paineet näkyvät myös maakuntalehdissä. Kiihdyttynyt kilpailu on johtanut siihen, että maakuntalehdistö yrittää haastaa entistä kovemmin valtamedioita tekemällä koko kansaa koskettavia uutisskuuppeja. Koko Suomea koskevissa mediatapahtumissa maakuntalehtien kirjoitukset ovatkin nostaneet arvoa. (Kunelius ym. 2009: 270). Niemisen ym. (2004: 22) mielestä kaupallistumisen näkyvin seuraus on ollut media-alan omistuksen keskittyminen mediayhtiöiden fuusioiden ja yrityskauppojen myötä. Maakuntalehdet jakavat sisältöjään myös eri konsernien välillä säästääkseen toimitusten resursseja. Ilmiön on pelätty heikentävän lehtien alueellisuutta. Kaupallistumisen on nähty vaikuttavan myös uutisarvoihin, joissa lukija- ja ilmoittajaystävällisyys on noussut informaation välittämistä korkeammaksi arvoksi. (Salovaara-Moring 2004: 84.)

Eliitin sisällä maakuntalehdet mielletään lähinnä maakuntien edunvalvojiksi ja alueellisen politiikan kentäksi. Maakuntalehden tarjoamaan julkisuuteen turvaudutaan usein silloin, kun poliitikko ei saa asiaansa esille valtamediassa. Maakuntalehdistö näyttääkin tarjoavan poliitikolle eräänlaisen voimaantumisen ja verryttelyn paikan valtakunnanjulkisuutta varten. Muutoin etenkin alueelliset poliitikot hyötyvät maakuntalehdistöstä si-

ten, että se tarjoaa tarkastelupinnan äänestysalueen ihmisiin ja asioihin. (Kunelius ym. 2009: 269–270.)

Hujanen (2000) huomauttaa, että maakuntalehtien julistautuminen poliittisesti sitoutumattomaksi pitäisi edellyttää alueellisen viitekehyksen erottamista irralliseksi poliittisista valtataisteluista. Hän kuitenkin näkee alueellisuudella olevan selviä yhteyksiä poliittisiin tavoitteisiin ja poliittiseen järjestelmään. Maakuntalehdellä on hänen mukaansa käytännöllisiä vaikutuksia poliittisen päätöksenteon perusteina sekä sosiaalisen todellisuuden rakentajana. Hujanen haastattelemat päätoimittajat kertovat yrittävänsä edistää alueellista tasa-arvoa vaikuttamalla poliittisiin päättäjiin kannanotoillaan. Tavoitteena on nostaa lehti valtakunnalliseksi vaikuttajaksi. Alueelliseen politiikkaan puolestaan pyritään vaikuttamaan sitä enemmän, mitä pienempi tai pohjoisempi lehden levikkialue on. (Emt. 183–184, 228, 230.)

Holmberg (2004: 77) toteaa, että lehtien sitoutumattomuus liittyy ainoastaan puoluepolitiikkaan. Lehdet ovat nimittäin avoimen kantaaottavia silloin, kun kyse on oman levikkialueen edusta (emt. 77). Maakunnan ja sen asukkaiden edun edistäminen onkin kirjattu viralliseksi tavoitteeksi maakuntalehtien linjapapereihin (Lehto 2002: 79). Yhteisön elinvoimaisuutta pyritään edistämään niin taloudellisesti kuin kulttuurisesti (Salovaara-Moring 2004: 104).

Käytännön tasolla maakuntalehden tehtävänä on etsiä ihmisten arkisia kysymyksiä ja tulkita niitä julkisuudessa. Tärkeä osa lehden roolia on myös yhteenkuuluvuuden tunteen luominen levikkialueen asukkaiden välille tarjoamalla heille tavan kiinnittyä muihin alueen ihmisiin ja paikalliseen keskusteluun. (Hujanen 2000: 255, 248.) Joissain lehdissä yhteishengen luomisessa on onnistuttu niin hyvin, että ne ovat vaikuttaneet alueiden syntyyn. Esimerkiksi Ilkan muutto Vaasasta Seinäjoelle on vaikuttanut vahvasti Etelä-Pohjanmaan irrottautumiseen muista pohjalaismaakunnista. (Holmberg 2004: 77.)

Yhteishengen luomisessa käytetään apuna vastakkainasettelua ”niiden” ja ”meidän” välillä. ”Ne” esitetään alueen menestymistä uhkaavana joukkona. Yleisimmin vastaroolissa on muiden maakuntien sijaan Helsinki tai pääkaupunkiseutu. Mitä kauempana Hel-

singistä maakunta sijaitsee, sitä voimakkaampaa vastakkainasettelu yleensä on. (Holmberg 2004: 76.) ”Meidän” näkökulmaa voi määrittää oman alueen edun lisäksi lehden historiallinen arvoperusta tai väljä aatesuuntaus (Löytömäki 1998: 222). Hujanen (2000: 184) on todennut, että poliittisen lehdistön aikaan alueellista vertailua Etelä-Suomeen tehtiin harvemmin silloin, kun lehden kannattama puolue oli hallituksessa.

3.3 Pääkirjoitus lehden virallisena kannanottona

Sanomalehden sisällön jakaminen faktoihin ja arvostuksiin on läntisessä kulttuurissa pitkään kehittynyt historiallinen ilmiö. Uutiset ja kommentit yritetään erottaa toisistaan mahdollisimman tarkasti, vaikkakin nykyään ymmärretään, ettei faktojen ja arvostusten täydellinen erottaminen toisistaan ole mahdollista. (Hemánus 1972: 3–4.) Hemánus (1972) jakaa arvostuksia sisältävät kirjoitukset kahteen luokkaan, joista ensimmäisessä lehti esittää omia arvostuksiaan ja toisessa lehti tarjoaa foorumin muille ihmisille esittää arvostuksia. Tässä tutkimuksessa keskitytään ensiksi mainittuun luokkaan. Siihen kuuluvat *johtavat kirjoitukset* ja *jälkikirjoitukset*, joita nimitän tässä työssä yhteisesti *pääkirjoituksiksi*. Tekstien tarkoitus on sama, mutta jälkikirjoitukset ovat lyhyempiä ja niissä käsitellään usein poliittisesti vähemmän merkittäviä aiheita. Hemánus huomauttaa, että tyyliltään keveät jälkikirjoitukset saattavat erota paljonkin sävyltään johtavasta kirjoituksesta. (Emt. 3–4.) Tämän tutkimuksen aineistossa on mukana molempia pääkirjoitustyyppisiä.

Pääkirjoituksen eri määritelmissä toistuu selvästi ajatus pääkirjoituksesta lehden virallisena kannanottona (ks. esim. Heikkinen 1999: 282; Salovaara-Moring 2004: 125; Katajamäki 2005: 11). Pääkirjoituksen nähdään myös edustavan lehden poliittista linjaa (McNair 1995: 70). Pääkirjoitustoimittajat määrittelevät lehden linjan kivijalaksi, jonka pohjalta myöhemmätkin pääkirjoitukset kirjoitetaan (Katajamäki 2005: 16). Holmbergin (2004: 78) mukaan lehden linjaan vaikuttaa lukijakunnan koostumus. Esimerkiksi Ilkassa keskustapainotteisuutta perustellaan puolueen valta-asemalla Etelä-Pohjanmaalla (emt. 78). Hemánus (1972) ja Katajamäki (2005) ottavat määritelmissään huomioon, ettei lehden linjaa vedetä jokaisessa pääkirjoituksessa.

Pääkirjoitukset sopivat hyvin yhteiskuntapoliittisten kiistakysymysten tarkasteluun, koska yksittäisessä pääkirjoituksessa tullaan esitelleeksi kiistaosapuolten omaksumat arvot, joihin he nojaavat argumentoinnissaan. Uutisiin verrattuna pääkirjoitusten etu tutkimuskohteena on siinä, että niissä keskitytään aina tiiviisti käsittelemään yhtä kysymystä koskevia arvonäkökohtia, ja tapahtumien kuvailu ja taustoittaminen karsitaan minimiin. Tekstiin valitaan vain sellaisia asioita, jotka palvelevat kirjoittajan itse esittämää tai tekstissä siteerattua argumenttia. (Alasuutari 1996: 29–30.) Katajamäki (2006) huomauttaa, että uutisteksteihin verrattuna pääkirjoitukset on kirjoitettu hyvin itsenäisesti. Pääkirjoituksiin valitut aiheet eivät aina mukaile sen hetken uutisagenda ja pääkirjoitukset on kirjoitettu avoimen subjektiivisesti. Suhteellisesta vapaudesta huolimatta pääkirjoituksia ohjailevat kuitenkin genren käytännöt, joita noudattamalla pääkirjoitus täyttää tietyt viestinnälliset tarkoituksensa. (Emt. 44.)

Katajamäen (2005) tutkimuksessa talouslehtien pääkirjoitustoimittajat kertovat, että he kokevat oman sosiaalisen roolinsa selittävänä ja ohjailevana. Omasta mielestään he ylläpitävät vallalla olevaa ajattelua ja valistavat lukijoita, mutta eivät yritä vaikuttaa lukijoiden mielipiteisiin. Sen sijaan lukijat halutaan saada ajattelemaan ja ottamaan kantaa. Katajamäen mielestä tämä näkyy pääkirjoituksissa siten, ettei lukijoihin yritetä käyttää piilovaikuttamisen keinoja, vaan kannanotot esitetään avoimesti. (Emt. 23, 15.) Samat tavoitteet tulevat ilmi myös lehtien linjapapereissa. Muun muassa Aamulehdessä pyritään siihen, että lukijat voivat muodostaa oman maailmankuvansa lehden tarjoamien tietojen perusteella ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. (Lehto 2002: 84.)

3.3.1 Pääkirjoitus maakuntalehdessä

Maakuntalehdissä pääkirjoituksen tehtävänä on toimia alueen äänenä. Ne heijastelevat alueen jokapäiväistä ideologiaa ja kuvaavat lehden suhdetta laajempiin poliittisiin ja sosiaalisiin muutoksiin. Faktojen esittämisen sijaan maakuntalehtien pääkirjoituksissa keskitytään yleensä esittelemään poliittisia ja taloudellisia ajatuksia sekä uskomuksia maailmasta. Niissä välitetään tyypillisesti lehden arvoja ja esitetään erilaisia ehdotuksia ja teorioita. Usein pääkirjoituksen ytimessä on jokin sosiaalinen ongelma. (Salovaara-Moring 2004: 115, 124–125.) Kannanoton ja argumentoinnin lisäksi pääkirjoitus analy-

soi mennyttä, nykyisyyttä ja tulevaa ja pyrkii vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon (Heikkinen 1999: 276).

Eräs päätoimittaja on määritellyt alueen äänenä toimimisen siten, että ”lehti on valtakunnan ääni maakunnassa ja maakunnan ääni valtakunnassa” (Hujanen 2000: 226). Näin ollen alueen äänenä toimiminen edellyttää pääkirjoituksia huomioimaan myös levikkialueen ulkopuoliset lukijat, kuten poliittisen eliitin, muut alueet ja muut mediat. Maakuntalehtien pääkirjoituksia luetaan laajalti muun muassa ministeriöissä, ja muiden lehtien pääkirjoittajat seuraavat tarkasti kollegojensa mielipiteitä. (Salovaara-Moring 2004: 115, 126.) Kuneliuksen ym. (2009: 269–270) kyselytutkimuksen mukaan valtaeliitistä noin 41 prosenttia seuraa maakuntalehtiä päivittäin ja niistä erityisesti pääkirjoituksia.

Maakuntalehdissä pääkirjoitukset tarjoavat lukijoilleen tunteen jatkuvuudesta ja juuret yhteisöön. (Salovaara-Moring 2004: 125.) Pääkirjoitukset siis samalla rakentavat levikkialueen yhteisöä kun esittävät tulkintoja alueen nimissä. Tulkinnoissa lukijat jäävät kuitenkin useimmiten ulkopuolelle ja heidät ainoastaan kutsutaan mukaan tulkintoihin me-muodon ja passiivin kautta. Heidän roolinsa rakentuu pitkälti ”perillä olijana” ja ”neuvoista vaarin ottajana”. (Hujanen 2000: 238, 251.) Niin ikään McNair (1995) huomauttaa, ettei pääkirjoituksella ole pyrkimyksestään huolimatta mitään yhteyttä lukijoiden todelliseen mielipiteeseen. Kaupallisessa mielessä lukijoiden myötäileminen on kuitenkin lehdelle tärkeää. (McNair 1995: 70–71.)

Pääkirjoitusten teemat vaihtelevat paljon eri lehdissä. Teemoihin vaikuttaa muun muassa alueen teollisuuden rakenne. (Salovaara-Moring 2004: 115.) Hujanen (2000) on todennut väitöskirjassaan, että maakuntalehtien pääkirjoituksissa käsitellään yllättävän vähän paikallisia ja maakunnallisia asioita. Hujanen tutkimusaineistossa vuonna 1994 maakunnallisia aiheita käsiteltiin 1,3–9,3 %:ssa aineiston pääkirjoituksista. Tällöin aineiston lehdistä Ilkka otti innokkaimmin kantaa levikkialueen aiheisiin. Sen sijaan yksittäisten kuntien asioita Ilkassa ei käsitelty lainkaan. Paikallisia asioita käsitteleviä pääkirjoituksia oli väitöskirjan aineistossa kaikkiaan 2,9–12,6 %. Myös valtakunnallisten aiheiden paikallistaminen on pääkirjoituksissa hyvin harvinaista. Vain 0,2–3,9 % pää-

kirjoituksista käsitteli valtakunnallista aihetta alueellisesta näkökulmasta. Hujanen pitää lukua yllättävän pienenä ottaen huomioon maakuntalehdistön tehtävänasettelun. (Hujanen 2000: 94–95, 97.)

Hujasen (2000) haastattelemat päätoimittajat tuovat esille useita syitä paikallisten ja maakunnallisten aiheiden vähyydelle. Yksi yhteinen kanta on se, että valtakunnalliset ja kansainväliset aiheet vaativat useammin välitöntä kommentointia kuin alueelliset aiheet. Näin päätoimittajat tulevat samalla vähätelleeksi oman maakunnan aiheiden tärkeyttä. Osa päätoimittajista kertoo välttävänsä ”nurkkakuntaista” imagoa kirjoittamalla valtakunnallisista aiheista. Toiset taas sanovat valtakunnallisten aiheiden olevan helpompia kirjoittaa, koska aiheet ovat jo olemassa. Paikallisista aiheista kirjoittaminen vaatii enemmän aikaa vievää selvitystyötä, koska päätoimittajien mukaan maakunnallisista aiheista ei tiedoteta tarpeeksi. (Emt. 96–97.)

Paikallisia aiheita vältellään myös leimautumisen pelossa. Hujasen (2000) tutkimuksessa Keskipohjanmaan päätoimittaja kertoo, että paikallisen asian nostaminen pääkirjoitukseen antaa asialle liikaa painoarvoa ja leimaa samalla lehteä. Siksi hän kertoo kirjoittavansa asioista mieluummin yleiseltä kannalta kuin yhden paikkakunnan näkökulmasta. Kalevan päätoimittaja puolestaan huomauttaa, että kannattajien hankkiminen tuo samalla vastustajia. Mikäli lehti puuttuisi Pohjois-Suomen sisäisiin ristiriitoihin, se ei olisi kaikkien pohjoissuomalaisen lehti. (Emt. 97.) Niin ikään Katajamäen (2005: 13) haastattelemat pääkirjoitustoimittajat kertovat, että pääkirjoituksissa on vaikeaa ottaa kantaa läheisiin asioihin. Tällöin pääkirjoitustoimittajan henkilökohtainen kanta voi olla ristiriidassa yhteisöllisen lehden kannan kanssa (emt. 13).

3.3.2 Pääkirjoituksen argumentatiivisuus

Pääkirjoituksen määritelmässä nostetaan toistuvasti esille myös pääkirjoitusten argumentatiivisuus. Esimerkiksi Alasuutari (1996: 30) toteaa, että pääkirjoitukseen on tyyppillisesti koottu yhteen argumentteja, joita on käytetty jossain poliittisessa kysymyksessä. Niin ikään Katajamäen (2005) haastattelemat pääkirjoitustoimittajat pitävät argumentatiivisuutta yhtenä tärkeimmistä pääkirjoituksen piirteistä. Heidän mukaansa pe-

rusteluja esitetään sitä enemmän, mitä vastakkaisemmaksi lukijan mielipide oletetaan. Perustelujen uskotaan auttavan lukijaa muodostamaan oman mielipiteensä asiasta. (Katajamäki 2005: 17.) Vaikka pääkirjoitukset on kirjoitettu monologin muodossa, ne käyvät dialogia sen kanssa, mitä asiasta on aiemmin sanottu. Siten pääkirjoitusten nähdään edustavan argumentatiivista tekstityyppiä, jota on pidetty luonnollisesti dialogisena. Argumentaatiota käytetään kuitenkin vain silloin, kun asiasta on olemassa tai siihen odotetaan liittyvän erimielisyyksiä. (Tirkkonen-Condit 1988: 168.)

Tirkkonen-Condit (1988) on verrannut suomalaisia pääkirjoituksia anglo-amerikkalaisiin pääkirjoituksiin. Merkittävimmäksi eroksi hän on todennut, että suomalaiset pääkirjoitukset ovat huomattavasti epäsuorempia argumentoinnissaan kuin anglo-amerikkalaiset. Suomalaisissa pääkirjoituksissa väitteet sijaitsevat hajallaan, eikä niistä yleensä tehdä lopuksi yhteenvetoa. (Emt. 172.) Tyypillisimmillään suomalaisen pääkirjoituksen rakenne perustuu ongelmanratkaisuun (Tirkkonen-Condit 1986: 375).

Pääkirjoituksen kirjoittaja voi valita, esittääkö kirjoituksessa ainoastaan oman kantansa vai myös vaihtoehtoisia kantoja. Kirjoittaja voi myös valita kirjoittavansa aiheesta neutraalisti ilman kannanottoja. Näiden vaihtoehtojen variaatioihin perustuu Hemánuksen (1972) 70-luvulla kehittämä pääkirjoitusten luokittelumalli, joka on edelleen käyttökelpoinen. Luokittelussaan hän käyttää *kannanotoista* spesifimpää ilmausta *arvostukset ja arvostuksen omaiset kannanotot*. Käytän tässä tutkimuksessa kannanotto-käsitettä, koska Hemánus määrittelee sen yhteiskäsitteeksi arvostuksille ja arvostuksen maisille kannanotoille. (Emt. 18–19.) Pohdiskeluvan, erottelevan, taustaa valottavan ja linjaa viitoittavan pääkirjoituksen suhteet on esitelty seuraavalla sivulla kuviossa 1.

Kannanottoja esitetään erottelevassa ja linjaa viitoittavassa pääkirjoituksessa. Kummasakin kirjoituksessa lukijalle siis esitellään suositeltava näkemys jostakin asiasta, mutta erottelevassa pääkirjoituksessa näkemys nostetaan esille parhaana muiden vaihtoehtojen joukosta. (Hemánus 1972: 22, 27.) Esittämällä myös vastakkaisia kantoja pääkirjoitus saadaan näyttämään tasapuoliselta (Katajamäki 2006: 34). Toisinaan lehden valitsemalle kannalle nimetään vastustaja, toisinaan heihin viitataan epämääräisesti esimerkiksi

passiivilla. Useimmiten vastakkainen mielipide tuodaan esille implisiittisesti esimerkiksi presupposition kautta. (Tirkkonen-Condit 1988: 170–171.)

Kuvio 1. Pääkirjoitusten luokat (Hemánus 1972: 19)

	ei esitetä kannanottoja	esitetään kannanottoja
mainitaan vaihtoehtoja	pohdiskeleva pääkirjoitus	erotteleva pääkirjoitus
ei mainita vaihtoehtoja	taustaa valottava pääkirjoitus	linjaa viitoittava pääkirjoitus

Linjaa viitoittava pääkirjoitus nimensä mukaisesti viitoittaa lukijalle ainoan oikean linjan, eikä tuo esille muita vaihtoehtoja (Hemánus 1972: 27). Esittämällä vain yhden mielipiteen pääkirjoitus onnistuu kätkemään aiheen konfliktisuuden ja luomaan mielikuvan, ettei muita mielipiteitä ole. Tällöin lukija saattaa tulkita kirjoituksen kuvailevaksi tekstiksi argumentatiivisen sijaan. (Katajamäki 2006: 36, 45.) Katajamäki (2006: 45) uskoo tämän olevan tarkoituksena niissä kirjoituksissa, joissa tarkoituksena on ylläpitää vallitsevaa ideologiaa. Ajan myötä nämä yksipuolisesti esitetyt mielipiteet kuitenkin kyseenalaistetaan muissa tekstilajeissa, kuten yleisönosastokirjoituksissa (emt. 45).

Pohdiskeleva ja taustaa valottava pääkirjoitustyyppi käsittelevät kirjoituksen aihetta neutraalisti ottamatta siihen kantaa. Kirjoitukset eroavat siinä, että pohdiskelevassa pääkirjoituksessa esitellään erilaisia kannanottoja asettumatta millekään vaihtoehtoista kannoista, kun taustaa valottavassa pääkirjoituksessa ei esitetä minkäänlaisia kannanottoja. (Hemánus 1972: 19, 25.) Myös Tirkkonen-Condit (1988: 173) on todennut tutkimuksessaan, että joissain pääkirjoituksissa ei ole lainkaan argumentteja. Tällöin pääkirjoitus keskittyy jakamaan tietoa lukijoilleen (emt. 173). Taustaa valottava pääkirjoitus

toteuttaakin politiikan journalismin tehtävää toimia linkkinä poliitikon ja lukijan välillä tiedon välittäjänä (ks. McNair 2009).

Pääkirjoitustyypeistä valitaan sopiva tyyppi yleensä aiheen mukaan, tietoisesti tai tiedostamatta. Hemánuksen (1972) mukaan valinta riippuu kolmesta seikasta: mikä on hegemoninen käsitys asiasta, onko aiheesta tarpeeksi tietoa käytettävissä asian arvioimiseen ja onko aihe liian arkaluontoinen, ettei siihen voi ottaa lehden pääkirjoituksessa kantaa. Linjaa viitoittavaa pääkirjoitusta voidaan käyttää silloin, kun aiheesta arvioidaan olevan tarpeeksi tietoa ja tiedetään, mikä on hegemoninen käsitys aiheesta. Jos aiheesta on esitetty usein julkisesti hegemonian vastaisia käsityksiä, on järkevämpää kallistua erottelevan pääkirjoituksen puolelle, sillä tällöin linjaa viitoittava pääkirjoitus voi vaikuttaa liian yksipuoliselta. Jos hegemonista käsitystä aiheesta ei tiedetä, on parempi turvautua pohdiskelemaan tai taustaa valottavaan pääkirjoitukseen. Taustaa valottava pääkirjoitus valitaan useimmiten sellaisiin aiheisiin, jotka ovat liian arkaluontoisia mielipiteiden esittämiseen. (Emt. 21, 24, 26, 28.)

Hemánus (1972) huomauttaa, että vaikuttamaan pyrkivät pääkirjoitustyypit, erotteleva ja linjaa viitoittava pääkirjoitus, sisältävät luonnollisesti määrätietoisempia kielellisen vaikuttamisen keinoja, joilla pyritään vaikuttamaan lukijan arvoihin, mielipiteisiin ja asenteisiin intentionaalisesti. Keinot vaihtelevat paljon eri pääkirjoitusten välillä, eikä keskivertolukijalla ole edellytyksiä keinojen tiedostamiseen. Hemánus vertaakin pääkirjoitusta mainontaan, sillä lukija tiedostaa molempien tekstien päämäärän, muttei niiden saavuttamiseen tarvittavia keinoja. (Emt. 30–31.)

Katajamäen (2005) luokittelussa on selviä yhtäläisyyksiä Hemánuksen (1972) luokkien kanssa. Katajamäki (2005) on jakanut pääkirjoitukset kolmeen luokkaan niiden sisällöllisten tavoitteiden perusteella: kuvaileviin, analyttisiin ja arvottaviin pääkirjoituksiin. Luokittelu perustuu pääkirjoitustoimittajien haastatteluihin. Arvottavassa pääkirjoituksessa yhdistyvät Hemánuksen linjaa viitoittavat ja erottelevat pääkirjoitukset, sillä niissä molemmissa esitetään arvottavia kannanottoja. Katajamäki luokittelee arvottaviksi sellaiset pääkirjoitukset, jotka joko kommentoivat, tuottavat uutta tietoa, sanovat jotain tärkeää ajankohtaisesta aiheesta tai arvioivat tulevaisuutta. (Emt. 18.)

Sen sijaan kuvailevat pääkirjoitukset muistuttavat Hemánuksen taustaa valottavia pääkirjoituksia. Tyypillisimmillään kuvailevissa pääkirjoituksissa kuvaillaan jotain prosessia tai hetkittäistä tapahtumaa. Viimeistä luokkaansa Katajamäki nimittää analyyttiseksi ja/tai ajallistavaksi. Tässä luokassa asioita tarkastellaan eri näkökulmista esseen kaltaisesti, niin kuin Hemánuksen pohdiskelevassa pääkirjoituksessa. Luokka muistuttaa myös taustaa valottavia pääkirjoituksia, sillä analyyttisille pääkirjoituksille on ominaista taustojen selvittäminen ja pitkien prosessien jäsentäminen. (Katajamäki 2005: 18–19.)

4 RETORIIKASTA ARGUMENTAATIOON

Argumentointia on perinteisesti tarkasteltu sekä retoriikan, dialektiikan että logiikan alueilla. Retoriikassa huomio keskittyy vaikuttamisen keinoihin, kun taas dialektiikassa etsitään parasta mahdollista päätöstä väittelylle. Logiikassa puolestaan arvioidaan yksittäisen argumentin pätevyyttä tarkastelemalla sen päättelyketjua: jos taustaoletukset ovat tosia, myös johtopäätös on oikea. (Leiwo & Pietikäinen 1996: 95.) Ensimmäisessä alaluvussa kertaan lyhyesti retoriikan historian kautta, miten nämä eri näkökulmat ovat painottuneet ajan myötä. Toisessa alaluvussa tarkastelen lähemmin Perelmanin argumentaatioteoriaa. Valitsin Perelmanin teorian argumentaation viitekehyksen pohjaksi, sillä siinä esitellään kattavasti argumentaation oleelliset käsitteet, joihin tukeudun myös analyysissäni. Esimerkiksi Mikkonen (2010: 54) toteaa, että Perelmanin argumentaatioteoria on osoittautunut toimivaksi käsitesysteemiksi useissa eri tieteenalojen tutkimuksissa.

4.1 Aristoteleen retoriikkaa

Retoriikan ja argumentaation juuret ulottuvat yli kahden vuosituhannen päähän antiikin Kreikkaan (Haapanen 1996: 25). Vanhin säilynyt retoriikan teos on Aristoteleen *Retoriikka*, joka on säilyttänyt tähän päivään asti asemansa retoriikan perusteoksena. Teos on kirjoitettu aikana, jolloin retoriikan merkityksestä keskusteltiin aktiivisesti. (Summa 1989: 90; Puro 2006: 7, 30.) Aristoteles teki valinnan sivuuttamalla tunteisiin vaikuttamisen ja keskittymällä argumentaatioon ja päättelyyn (Haapanen 1996: 26–27). Aristoteles (1997: 10) määrittelee retoriikan kyvyksi havaita vakuuttava kunkin asian yhteydessä.

Perelman (1996) pitää Aristotelesta sekä muodollisen logiikan että argumentaatioteorian isänä. Muodollista logiikkaa Aristoteles on tutkinut tarkastelemalla päteviä päättelyn muotoja, erityisesti *sylogismia*. Sylogismin avulla hypoteeseista voi tehdä välttämättömiä johtopäätöksiä: ”jos kaikki A:t ovat B ja kaikki B:t ovat C, seuraa välttämättä, että kaikki A:t ovat C”. Johtopäätöksen todenmukaisuus riippuu siitä, ovatko taustaoletukset

tosia, mutta päättely on joka tapauksessa pätevää riippumatta taustaoletusten totuudesta. Tällaiset *analyttiset päätelmät* ovat todistusluonteisia ja yleispäteviä, koska ne perustuvat mielipiteistä riippumattomalle totuudelle. Sen perusväittämistä ei tarvitse keskustella, eikä ole syytä epäillä, hyväksyykö yleisö ne. Sen sijaan *dialektinen päättely* tarvitsee tuekseen vakuuttelua, koska sen taustaoletukset koostuvat yleisesti hyväksytyistä mielipiteistä totuuden sijaan. Väitteitä voi pitää kiistanalaisina, ja niille haetaan hyväksyntää argumenteilla. Koska argumentaatio tapahtuu luonnollisella kielellä, tulkinnallisuutta ei voi sulkea pois. (Emt. 7, 9, 16.)

Aristoteles näkee *retoriikan* vielä erillisenä osa-alueena analyttisestä ja dialektisesta päättelystä. Retoriikalla hän tarkoittaa julkisen puhujan käyttämiä tekniikoita suurelle yleisölle puhuttaessa, kun taas *dialektiikan* hän määrittelee kahdenkeskisissä keskusteluissa käytettäväksi argumentaatioksi. (Perelman 1996: 12.) Nämä molemmat ovat kuitenkin argumentaatiotaitoja. Aristoteles näyttää pitävän retoriikkaa dialektiikan alalajina, koska hän sanoo retoriikan teorian pohjautuvan sekä politiikkaan että dialektiikkaan. (Kakkuri-Knuuttila 1991: 1, 8.)

Perelman (1996) korostaa, että dialektinen ja analyttinen päättely tulee pitää erillään, sillä toinen koskee mielipiteitä ja toinen totuutta. Niitä käytetään eri käyttötarkoituksiin: dialektista päättelyä retoriseen argumentointiin ja analyttistä päättelyä matematiikkaan. Perelmanin mielestä juuri tämän erottelun purkaminen johti retoriikan rappeutumiseen. (Emt. 9.) Hän näkee retoriikan rappion johtuvan osaksi myös Descartesista alkaneesta järjen ihannoinnista. Sanoilla vakuuttamisen taidon nähtiin vaarantavan todellisen tiedon karttumista, jolloin retoriikka näyttäytyi kyseenalaisena. Järjen katsottiin olevan voimaton sellaisilla alueilla, joissa puhuttiin tahdosta, intuitiosta tai tunteesta. (Summa 1996: 64–65.)

4.2 Uusi retoriikka irtautuu logiikasta

1900-luvulle tultaessa retoriikka oli käytännöllisesti katsoen hävinnyt akateemisena koulutusalueena ja tieteellisenä suuntauksena. Se oli myös irtautunut argumentaatioteori-

asta ja kapeutunut pelkäksi esiintymistaidoksi. (Summa 1989: 91; Summa 1996: 51.) 1950-luvulla retoriikka koki uuden heräämisen Perelmanin, Burken ja Toulminin teorioiden myötä. He kaikki julkaisivat pääteoksensa samoihin aikoihin toisistaan riippumatta ja erilaisista lähtökohdista. Heitä pidetään keskeisimpinä teoretikkoina *uuden retoriikan* syntymisessä. (Summa 1996: 51–52.) Uudessa retoriikassa yhdistetään Aristoteleen dialektiikka ja retoriikka ja rajataan analyttinen päättely koskemaan ainoastaan formaalikielisiä järjestelmiä. Uudessa retoriikassa tutkitaan kaikille yleisölle osoitettuja esityksiä, sillä kaiken inhimillisen päättelyn nähdään etenevän retorisesti. (Summa 1989: 93; Perelman 1996: 11, 12.)

Uudessa retoriikassa painotetaan argumentaation vuorovaikutuksellisuutta verrattuna loogiseen päättelyyn, joka pakottaa johtopäätöksiin. Juuri vuorovaikutuksellisuutensa vuoksi yksittäistä argumenttia on aina tulkittava sen kontekstissaan. Argumentoinnin yhtenä olennaisimpana piirteenä nähdään se, että sillä pyritään saavuttamaan yhteisymmärrys tilanteissa, joissa on mahdollista valita vaihtoehtoisten päätelmien väliltä. Argumentaation ”todennäköisyyksien maailmassa” tavoitteena on lisätä tai vähentää tietyn väitteen vakuuttavuutta. (Summa 1989: 93–94, 100–101.) Perelman (1996: 13) huomauttaa, ettei argumentaatio voi koskaan tuottaa selviöitä. Sitä tarvitaan vasta silloin, kun selviöt on kyseenalaistettu (emt. 13).

Uuden retoriikan teoretikkona Perelmanin suurin saavutus on ollut siinä, että hän palautti retoriikan pelkän kaunopuheisuuden tutkimuksesta takaisin alkuperäiseen tarkoitukseensa vakuuttamisen ja päättelyn tutkimukseksi. Hänen teoriassaan retoriikalla ei tarkoiteta pelkkää tekstin ulkomuotoa, vaan ulkomuoto ja sisältö kietoutuvat yhteen päättelyn ja vakuuttamisen elementeiksi. Perelmanin mukaan argumentoinnissa ei erotella järkeä ja tunnetta, vaan niihin molempiin yritetään vedota. Hän on keskittynyt uudessa retoriikassaan niin tiiviisti argumentaatioon, että on jättänyt huomioimatta retoriikkakäsitteeseen olennaisesti liittyvät kaunopuheisuuden ja manipulatiivisuuden merkitykset. (Summa 1996: 64–65, 72.) Suurin osa Perelmanin teoriasta on erittelyä siitä, miten eri tavoin väitteitä voi tehdä uskottavaksi ja synnyttää niihin sitoutumista (Summa 1989: 101).

Toulminin ajatukset eroavat Perelmanin argumenttiteoriasta eniten siinä, ettei Toulmin osoita kiinnostusta Perelmanille keskeistä yleisölähtöisyyttä (ks. luku 4.2) kohtaan. Hän ei myöskään käytä suostuttelun saati retoriikan käsitteitä, eikä hän kytke teoriaansa antiikin retoriikan taustaan. (Summa 1996: 74.) Yhteistä teorioissa on se, että ne molemmat irtautuvat logiikasta (Summa 1989: 100). Toulminin tavoitteena on ollut tehdä arkipäiväisestä argumentoinnista pätevä systemaattisen järjelyn tutkimuskohde. Hän korostaa, että logiikaksi mielletyt analyttiset syllogismit ovat vain häviävän pieni osa niistä mahdollisuuksista, miten väitteitä voi perustella. (Kuusisto 1998: 24.)

Syllogismin tilalle Toulmin tarjoaa itse kehittämänsä argumentin rakennekaavion, niin kutsutun ”orgaanisen skeeman”, jossa hän erittelee pätevän päättelyketjun ”fysiologisia osia” ja niiden välisiä suhteita. (Kuusisto 1998: 32; Summa 1996: 74, 77.) Argumentin välttämättömiksi perusosiksi hän määrittelee *väitteen/johtopäätöksen* (claim/conclusion) ja sen perusteeksi annetun *lähtötiedon* (data). *Siirtymäsäännöt* (warrants) selittävät, miksi lähtötieto toimii perusteena väitteelle, ja toisinaan nämä siirtymäsäännöt tarvitsevat lisävahvistusta, jota nimitetään *taustatueksi* (backing). Näiden perusosien lisäksi argumentissa voi olla *varauksia* (rebuttals) ja *tarkennuksia* (qualifiers), jotka tarkentavat päättelyn olosuhteita. (Toulmin 1958: 97–103; käsitteiden suomennokset Summa 1996 ja Kuusisto 1998.)

Uuden retoriikan kolmas pääteoreetikko Burke perustaa teoriansa Perelmanin tapaan antiikin retoriikkaan. Hänen tapansa lähestyä retoriikan historiaa eroaa kuitenkin merkittävästi Perelmanista. Kun Perelman pyrkii palauttamaan retoriikan ”kunnian”, Burke nostaa esiin retoriikan salakavaluuden ja manipulatiivisuuden. Hän onkin kiinnostunut nimenomaan piilevästä retorisuudesta vakuuttavuuden tutkimisen sijaan. Retorinen teho perustuu hänen mukaansa usein argumentoinnin ulkopuolisiin tekijöihin kuten toistoon, viestintävälineiden tehokkuuteen ja jatkuvaan viestin vahvistamiseen. (Summa 1996: 58–59.) Burken ajatusmaailma oli aikanaan hyvin radikaali, sillä hänen mielestään todellisuutta ja objekteja ei olisi olemassa ilman kieltä, jolla hahmotamme maailmamme (Kuusisto 1998: 23).

Yksi Bruken retoriikkateorian merkittävimpiä anteja on ajatus neljästä perustroopista, jotka ovat *metafora*, *metonymia*, *synekdokee* ja *ironia* (Summa 1996: 54). Kuvainnollisuuden sijaan hän kiinnittää troopeissa huomionsa siihen, miten ne selittävät totuutta. Hän määrittelee lyhyesti *metaforan* näkökulmaksi, *metonymian* yksinkertaistamiseksi, *synekdokeen* edustamiseksi ja *ironian* dialektiikaksi. Hän huomauttaa, että kukin troopeista on yhteydessä kolmeen muuhun trooppiin. (Burke [1945]1962: 503.) Toinen oleellinen osa Burken teoriaa on käsite *identifikaatiosta* eli samastamisesta. Se liittyy ajatukseen retoriikasta yhteenkuuluvuuden tunteen voimistajana. (Kuusisto 1998: 29; Summa 1996: 56.)

4.3 Perelmanin argumentaatioteoria

Perelmanin argumentaatioteoria perustuu kolmeen osa-alueeseen: argumentoinnin viitekehukseen, lähtökohtiin ja tekniikoihin. Argumentoinnin viitekehys liittyy puhujan yleisösuhteeseen, sillä nämä kaksi muuta argumentoinnin osa-aluetta määrittyvät suhteessa yleisöön. Argumentoinnin lähtökohdilla puolestaan Perelman tarkoittaa niitä yleisön ja puhujan välisiä yksimielisyyksiä, joita puhuja käyttää argumentointinsa tukena taustaoletuksina. Argumentoinnin tekniikat puolestaan valitaan edellisten osa-alueiden pohjalta. Niillä tarkoitetaan argumentaation rakenteellisia periaatteita, jotka ovat ominaisia tietynlaisille argumentaatiotilanteille. (Summa 1989: 101–102, 107.)

Perelman pitää yleisölähtöisyyttä retoriikan keskeisimpänä piirteenä. Yleisö määrittää sen, miten puhuja valitsee tyyliensä ja sanansa, miten hän arvioi asemansa ja millaiseksi hän asettaa tavoitteensa. (Kuusisto 1998: 25.) Perelman (1996) määrittelee argumentoinnin yleisöksi ”kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa”. Yleisöksi ei voi siis laskea yksiselitteiseksi kaikkia puheen kuulijoita, eikä myöskään pelkästään niitä, joiden puoleen puhuja välittömästi kääntyy. Vakuuttamisen kohde voi olla joko *universaaliyleisö* tai mistä tahansa universaaliyleisön osajoukosta koostuva *erityisyleisö*. Universaaliyleisön jäseneksi Perelman laskee kaikki yhteiskunnan pätevät ja järjelliset jäsenet. (Emt. 20–21.)

Universaaliyleisön ja erityisyleisön erottelulla Perelman pyrkii ratkaisemaan pitkään retoriikan historiassa vallinneen ongelman siitä, miten järkeen vetoavan argumentoinnin voi erottaa tunteisiin vetoavasta retoriikasta, eli miten vakuuttaminen eroaa suostuttelusta. Perelmanin mielestä kyseessä on ero puhujan yleisökäsityksestä. (Summa 1996: 67–68.) Erityisyleisön voi suostutella hyväksymään tietty väite vetoamalla yleisön ennalta tunnettuihin intresseihin ja taipumuksiin. Tällöin on kyse tunteisiin vetoavasta suostuttelusta. Sen sijaan universaaliyleisölle argumentoitaessa ei ole mahdollista tukeutua koko yleisön hyväksymiin perusväittämiin, joten puhujan on tukeuduttava yleispäteviin totuuksiin ja järkeen. Argumentoinnin on siis oltava järkeen perustuvaa vakuuttamista. Universaaliyleisön käsite ratkaisee siten myös Perelmanin esittämän ongelman argumentin hyvyden arvioinnista. Perelman pitää universaaliyleisöä hyvän argumentoinnin kriteerinä, jonka mukaan päätelmän järjellisyttä voi arvioida. (Perelman 1996: 24–25; Summa 1996: 67–68.)

Summa (1996) huomauttaa, että universaaliyleisössä tiivistyy puhujan käsitys siitä, mikä on yleisesti hyväksyttävää. Se on eräänlainen kulttuurin arvoperusta. Hän kuitenkin kritisoi universaaliyleisön käsitettä kehäpääelmästä. Perelman nimittäin väittää niiden arvojen olevan järjellisiä, jotka pystytään perustelemaan universaaliyleisön hyväksyttäviksi. Universaaliyleisön hyväksymistä ei kuitenkaan voi päätellä muuten kuin sillä, mikä on kulloinkin hyväksyttyä. (Emt. 68–69.)

Toinen Perelmanin argumentaatioteorian osa-alue on argumentaation lähtökohdat. Näitä puhujan ja kuulijan jakamia implisiittisiä olettamuksia nimitetään eri argumentaatioteorioissa eri nimillä muun muassa *taustaoletuksiksi* (esim. Kakkuri-Knuutila 1998a), *esiosopimuksiksi* (esim. Summa 1989) ja *premissiksi* (esim. Perelman 1996). Käytän tässä työssä Kakkuri-Knuutilan käyttämää käsitettä *taustaoletus*, koska pohjaan analyysini Kakkuri-Knuutilan analyysimallille.

Perelmanin teoriassa taustaoletukset linkittyvät läheisesti yleisöön, sillä puhujan edellytetään valitsevan taustaoletuksensa yleisön mukaan (Perelman 1996: 28). Argumentoinnin lähtökohdiksi valitaan sellaisia julkilausumattomia oletuksia, joita yleisön ei oleteta vastustavan (Summa 1996: 70). Argumentoijan on siten ennakoitava, millaiset arvot,

tavat ja uskomukset ohjaavat kunkin yleisön asenteita (Kuusisto 1998: 26). Argumentoinnin tarkoituksena on Perelmanin (1996) mukaan taustaoletusten hyväksynnän siirtäminen johtopäätöksiin, eikä johtopäätöksiä todistaminen. Taustaoletusten lähtökohtina voi olla totuudet, tosiseikat, otaksumat sekä hierarkiat, arvot ja päättelysäännöt. (Emt. 28–38.)

Perelman (1996) huomauttaa, että taustaoletuksena olevien arvojen hyväksyminen on sitä helpompaa, mitä vähemmän niitä määritellään. Kun arvoa sovelletaan johonkin tiettyyn tilanteeseen, syntyy erityisryhmien vastakkainasettelua ja erimielisyyksiä. Yleisistä arvoista voi kuitenkin johtaa yksittäistapauksia pienryhmän yksimielisyyden luomiseksi. (Emt. 34.) Universaaliyleisön vakuuttamisessa yleiset arvot on nostettava riittävän korkealle abstraktiotasolle, jotta niitä voidaan käyttää taustaoletuksina faktaalusteisesti (Summa 1996: 70).

Valtaosa Perelmanin argumentaatioteoriasta keskittyy teorian kolmanteen osaluokkaan, argumentoinnin tekniikoihin. Perelman on kehittänyt tekniikoille tarkan kuvauskehikon, jota tutkijat hyödyntävät laajalti argumentaatioanalyysissään. (Summa 1996: 65, 69.) Argumentoinnin tekniikoita tutkimalla voidaan selvittää, mitä tekstissä väitetään, miten väitettä perustellaan ja miten väite sidotaan sitä tukeviin argumentteihin. Erityisesti tekstin implisiittisten osien tuominen näkyviksi selventää, millaista näkemystä argumentoinnissa puolustetaan. (Leiwo ym. 1996: 97.)

Perelman kritisoi sen aikaista logiikkaan perustuvaa käytäntöä, jossa argumentista tutkittiin vain taustaoletukset, johtopäätökset ja niiden väliset päättelysuhteet. Perelmanin mielestä argumentin vakuuttavuus ei perustu sen loogiseen rakenteeseen, vaan siihen, miten uskottavilta argumentaatiossa esitetyt syy-seuraus-suhteet, rinnastukset, esimerkiksi, tavoite-keino-yhdistelmät, metaforat ja vastakkainasettelut vaikuttavat yleisön mielestä. (Summa 1996: 71.) Perelmanin teorian mukaan vakuuttavuutta luodaan *assosiatiivisilla* ja *dissosiatiivisilla* tekniikoilla. Assosiatiivisessa argumentaatorakenteessa liitetään yhteen erilaisia elementtejä, kun taas dissosiatiivisessa rakenteessa erotetaan valmiiksi yhteenkietoutuneita elementtejä. (Perelman 1996: 58; Summa 1989: 102, 107.)

Assosiatiiivisiin tekniikoihin kuuluvat klassisen retoriikan kirjallisuudesta tutut *troopit*, eli kielikuvat. Todennäköisesti eniten käytetty ja myös retoriikan tutkimuksessa eniten analysoitu trooppi on *metafora*. (Summa 1989: 107, 108.) Klassisessa määritelmässä sitä on pidetty vertauksena ilman *kuin*-sanaa. Sen tehtävänä on sekä värittää puhetta että helpottaa uuden asian ymmärtämistä tutun asian avulla. (Kakkuri-Knuutila 1998b: 259.) Aristoteles (1997b: 181) määrittelee metaforan jotakin asiaa tarkoittavaksi sanaksi, jota käytetään ilmaisemaan toista asiaa. Hän pitää hyvänä metaforana sellaista, joka ei ole liian kaukaa haettu, eikä ei ole kuitenkaan liian ilmeinen eikä kohteelle sopimaton (Kakkuri-Knuutila 1998b: 259; Aristoteles 1997a: 120–123). Perelman (1996: 136) määrittelee metaforan tiivistyneeksi analogiaksi. Kielenkäyttöömme vakiintuneista metaforista hän käyttää nimitystä *uinuvat metaforat* (emt. 137).

Dissosiatiiivinen argumentti puolestaan rakentaa todellisuutta uudelleen rikkomalla käsite- ja ilmiörakenteita (Summa 1989: 109). Perelmanin (1996: 142) mukaan tätä argumentointitekniikkaa edustaa tyypillisesti ilmiön ja todellisuuden vastakkainasettelu. Dissosiatiiivisessä argumentissa esimerkiksi teoria ei vastaa käytäntöä, yksittäistapaus ei vastaa yleistä sääntöä tai ulkomuoto ei vastaa syvempää olemusta (Kuusisto 1998: 28). Useimmiten dissosiatiiivisiä argumentteja käytetään sellaisissa esityksissä, joissa pyritään muokkaamaan todellisuuskäsityksiä tai kritisoimaan jotain (Summa 1989: 110).

5 MAAKUNTALEHTIEN ARGUMENTIT KUNTAUUDISTUKSESTA

Olen analysoinut Aamulehden, Ilkan ja Kouvolan Sanomien pääkirjoitukset ajalta 1.1.2012–30.6.2012 argumenttianalyysillä. Tavoitteena oli selvittää, miten maakuntalehdet ottavat kantaa kuntauudistukseen. Argumenttianalyysi eteni siten, että nostin ensin kaikki pääkirjoitusten väitteet, perustelut ja lähimmät taustaoletukset ja yhdistelin ne argumentaation kokonaisuudeksi. Sen jälkeen muodostin argumenttien yhtäläisyyksien pohjalta tärkeimmät argumenttiluokat, joihin luokittelin argumentit.

Tässä luvussa esittelen aineistosta nousseet argumenttiluokat. Ensimmäisessä alaluvussa vertailen eri lehtien aineiston kokoa sekä niiden argumenttien määrää ja selvitän, millaisin jakoperustein olen luokitellut argumentit. Muut alaluvut olen jakanut argumenttiluokkien mukaan. Viimeisessä alaluvussa kokoaan vielä yhteen analyysin merkittävimmät tulokset ja tarkastelen lehtien eroja erilaisin vertailutaulukoin.

Aloitan kunkin luvun esittelemällä luokan kvantitatiivisia tuloksia vertailemalla lehtien argumenttimääriä taulukoiden avulla. Suhteutan luvut kunkin lehden argumenttien määrään, jotta lehtien painotuserot tulevat paremmin esille. Kvalitatiivisen analyysin tulokset esittelen käymällä läpi luokkien sisällä esiintyviä yhtäläisyyksiä eli teemoja. Valitsemani esimerkkikatkelmat eivät aina sisällä koko argumenttia, koska useissa tapauksissa väite ja perustelu eivät esiinny tekstissä peräkkäin. Yleensä esimerkissä on mukana joko perustelu tai väite. Joissakin tapauksissa argumentin tueksi esitetty esimerkki tai muu konkretisointi kuvaa lehden kantaa paremmin, jolloin olen valinnut sen edustamaan argumenttia. Kriteerinä katkelmien valinnassa olen pitänyt luokan ja teeman edustavuutta sekä kantaaottavuutta. Alkuperäistekstin kappaleenvaihdon olen merkinnyt esimerkeissä kauttaviivalla.

5.1 Argumenttien luokittelu

Tutkimuksen aineistossa on 44 kuntauudistusta käsittelevää pääkirjoitusta, joissa on yhteensä 138 argumenttia (ks. taulukko 1). Keskimäärin jokaisessa pääkirjoituksessa on

3,1 argumenttia. Kaikilla luvuilla mitattuna Ilkka on argumentoinut kuntauudistuksesta selvästi eniten ja Kouvolan Sanomat vähiten. Aamulehti jää näiden ääripäiden väliin. Ilkassa on eniten kuntauudistusta käsitteleviä pääkirjoituksia, joissa on myös eniten argumentteja sekä määrällisesti että pääkirjoitusten määrään suhteutettuna. Vähiten pääkirjoituksia on Kouvolan Sanomissa, jossa kuntauudistusta on käsitelty yli puolet vähemmän kuin Ilkassa. Aamulehdessä ja Kouvolan Sanomissa argumentteja on lähes yhtä paljon pääkirjoitusten määrään suhteutettuna.

Taulukko 1. Pääkirjoitusten ja argumenttien määrä sekä niiden suhdeluku

Lehti	Pääkirjoituksia	Argumentteja	Argumentteja/pääkirjoitus
A	15	43	2,9
I	20	70	3,5
K	9	25	2,8
Yht.	44	138	3,1

Kvantitatiivisten tulosten tarkastelussa on otettava huomioon, että lehtien kuntauudistusta käsittelevät kirjoitukset ovat erimittaisia. Esimerkiksi Aamulehdessä kuntauudistusta käsitellään vain kolme kertaa johtavassa pääkirjoituksessa ja loput 12 ovat lyhyitä jälkikirjoituksia. Ilkassa puolestaan suhteet menevät toisin päin: kuntauudistusta käsitellään vain viidessä jälkikirjoituksessa, kun johtavia pääkirjoituksia on 15. Kouvolan Sanomissa jälkikirjoituksia ei ole lainkaan, mutta sen johtavat pääkirjoitukset ovat lyhyempiä kuin Aamulehden ja Ilkan vastaavat kirjoitukset. Merkkimääriä vertailemalla selviää, että Ilkan aineisto on reilut kaksi kertaa isompi kuin Aamulehden ja Kouvolan Sanomien aineisto on vielä vähän Aamulehden aineistoa pienempi.

Olen luokitellut argumentit sellaisiin luokkiin, joiden perusteella voi tehdä päätelmiä lehden kannasta kuntauudistukseen (ks. kuvio 2). Suorimmin lehden kannasta kertovat ensimmäisen luokan argumentit, jotka olen nimennyt kantaaottaviksi argumenteiksi.

Toisessa luokassa lehden kantaa tarkastellaan siitä näkökulmasta, keitä argumenteissa kritisoidaan ja mistä heitä kritisoidaan. Kolmannessa luokassa kantaa voi tarkastella pääkirjoitusten antamista neuvoista. Neljännessä luokassa puolestaan tutkitaan, miten lehdet ottavat kantaa kuntauudistukseen oman maakuntansa näkökulmasta. Näistä neljästä luokasta kolme ensimmäistä on jaettu alalukuihin.

Kuvio 2. Argumenttien luokittelu

Lehden kannanottoja käsittelevän luvun olen jakanut kahteen alaluokkaan: kuntauudistusta puoltaviin ja kuntauudistusta vastustaviin argumentteihin. Olen nostanut luokkaan sekä eksplisiittisiä että implisiittisiä kannanottoja. Implisiittisissä kannanotoissa tulkinnan on kuitenkin oltava selvä, sillä esimerkiksi kuntauudistusta vastustavan henkilön kritisoinnista ei voi tehdä suoraan sellaista johtopäätöstä, että lehti kannattaisi kuntauudistusta. Kritisointi kuitenkin kertoo lehden kannasta jotain, joten olen tehnyt siitä oman luokkansa. Kritiikkiä sisältävät argumentit olen jakanut kuntauudistuksen vastustajia kritisoiviin ja kuntauudistuksen puolustajia kritisoiviin argumentteihin.

Neuvoa-antavat argumentit olen jakanut kahteen luokkaan sen mukaan, ovatko neuvot toimintakehotuksia vai ratkaisuehdotuksia. Alaluokkien suurin ero on siinä, että toimintakehotuksen antava argumentti on suunnattu tietylle henkilölle tai taholle neuvoksi,

kun taas ratkaisuehdotus sisältää yleisen ajatuksen, kuinka jonkin asian voisi ratkaista. Vaikka argumentit eivät kerro suoraan, vastustaako tai puoltaako lehti kuntauudistusta, se antaa muita luokkia tarkemman kuvan siitä, miten kuntauudistuksessa pitäisi lehden mielestä edetä. Tässä luokassa on paljon päällekkäisyyksiä kritiikkiä sisältävien argumenttien kanssa, koska usein tietylle henkilölle suunnattu neuvo on tulkittavissa kritiikkinä tätä henkilöä kohtaan.

Nostin alueelliset argumentit vielä erilliseksi pääluokaksi, koska se antaa yhden näkökulman lisää siihen, miten maakuntalehdet suhtautuvat kuntauudistukseen. Kuntauudistuksessa on kyse nimenomaan suurista alueellisista muutoksista, joista käydään kiivasta keskustelua maakunnissa. Lehtien levikkialueelle mahtuu maakunnan keskuskaupungin lisäksi myös maakunnan syrjäisimmät kehyskunnat, joilla voi olla keskenään täysin eriävät mielipiteet kuntauudistuksesta (ks. esim. Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 3). Siksi haluan selvittää, uskaltaako lehti puuttua kuntauudistukseen alueen näkökulmasta. Kvantitatiivisessa analyysissä selviää, käsittelee lehti aihetta enemmän paikallisella vai valtakunnallisella tasolla, ja kvalitatiivinen analyysi paljastaa, millaisia teemoja ja kannanottoja paikalliset argumentit pitävät sisällään. Osa luokan argumenteista tulee esille myös muissa luokissa, mutta tähän luokkaan kootaan vielä yhteen kaikki alueelliset argumentit.

Kuten aiemmin on käynyt ilmi, pääluokat eivät ole toisiaan poissulkevia. Yksi argumentti voi siis kuulua kaikkiin luokkiin. Esimerkiksi kuntauudistusta puoltava argumentti voi kritisoida lehden oman maakunnan poliitikkoja antamalla heille toimintakehotuksen katsoa tulevaisuuteen. Pääluokkien sisäiset alaluokat ovat kuitenkin toisiaan poissulkevia. Sama argumentti ei voi olla sekä kuntauudistusta puoltava että vastustava.

5.2 Kantaaottavat argumentit

Suoraan kuntauudistukseen kantaaottavia argumentteja oli aineistossa vähän verrattuna muiden luokkien argumentteihin. Kaikkiaan kantaa otettiin kuntauudistuksen puolesta tai vastaan 18 argumentissa, joka on 13 prosenttia aineiston kaikista argumenteista (ks.

taulukko 2). Aineistossa on hieman enemmän kuntauudistusta puoltavia kuin vastustavia argumentteja. Vaikka luvut ovat pieniä, ne osoittavat hyvin suunnan lehtien kannasta kuntauudistukseen. Esimerkiksi se kertoo jo paljon, ettei Ilkalla ole ainuttakaan kuntauudistusta puoltavaa argumenttia, mutta vastustavia argumentteja sillä on neljä. Sen sijaan Aamulehdellä puoltavia argumentteja on jopa kahdeksan, mutta vastustavia vain yksi. Kouvolan Sanomien kanta on huomattavasti muita lehtiä epäselvempi, sillä se esittää kuntauudistusta puoltavia argumentteja kolme ja vastustavia kaksi. Yhden argumentin erosta voi tehdä korkeintaan sellaisen päätelmän, ettei lehti halua asettua selvästi kummallekaan puolelle.

Taulukko 2. Kuntauudistusta puoltavat ja vastustavat argumentit

Lehti	Puoltavat lkm (%)	Vastustavat	Yht.
A	8 (18,6)	1 (2,3)	9 (20,9)
I	0	4 (5,7)	4 (5,7)
K	3 (12)	2 (8)	5 (20)
Yht.	11 (8)	7 (5,1)	18 (13)

Silmiinpistävää taulukossa 2 on se, että Aamulehti esittää selvästi enemmän kantaaottavia argumentteja kuin Kouvolan Sanomat ja Ilkka. Sillä on melkein kaksi kertaa enemmän kantaaottavia argumentteja kuin muilla. Argumenttien kokonaismäärään suhteutettuna Aamulehti ja Kouvolan Sanomat näyttävät yhtä kantaaottavina, kun niihin verrattuna Ilkka näyttää tehneen hyvin vähän suorita kannanottoja.

Vaikka kantaaottavan luokan argumentit ovat muiden luokkien argumentteihin verrattuna ”suoria”, ne eivät silti ilmaise lehden kantaa yleensä kovinkaan suorasti. Sen sijaan, että lehti kertoisi joko kannattavansa tai vastustavansa kuntauudistusta, se esittää perusteluja sille, miksi kuntauudistus on hyvä tai huono. Tällöin kannanotto on julkilausumattomassa väitteessä, jonka voi lukea kirjoituksesta perustelujen pohjalta.

5.2.1 Kuntauudistusta puoltavat argumentit

Kuntauudistusta puoltavissa argumenteissa selvästi yleisin teema on raha. Argumenteissa toistuu ajatus, että kuntauudistuksella voidaan pelastaa talouskurimuksessa olevat kunnat siten, että rahaa säästetään byrokratian pyörittämisestä palvelujen tuottamiseen. Nykyisten pienten kuntien ei nähdä selviytyvän yksin. Kouvolan Sanomissa kaikki puoltavat argumentit perustellaan taloudellisilla seikoilla, kun taas Aamulehdessä raha liittyy puoleen puoltavista argumenteista. Kaikkiaan raha on teemana seitsemässä argumentissa.

- (2) On oltava myös valmis tekemään ratkaisuja, jotka takaavat sen, [sic] kasvava vanhusväestö saa tarvitsemansa hoivan eikä kenenkään tarvitse jäädä ilman erikoissairaanhoidoa se takia, että byrokratia nielee kuntien verotuloista kohtuuttoman suuren siivun. (A14)
- (3) Ilman kuntien aloitteellisuutta ja itselle haalitun vastuun kantamista koko harjoitus päättyy fiaskoon, joka käy kalliiksi seuraavalle sukupolvelle veronmaksajia. (A9)
- (4) Kuntaliitoksia tehdään tulevaisuutta varten, torjumaan kuntien joutumista siihen tilanteeseen, että omat rahkeet eivät enää riitä palveluja takaamaan. (K7)

Aamulehden esimerkeissä (2) ja (3) sekä Kouvolan Sanomien esimerkissä (4) argumentoidaan, että nykyisillä kunnilla ei ole tulevaisuudessa riittävästi rahaa palveluiden toteuttamiseen, ja tilanteen voi korjata kuntauudistuksen avulla. Esimerkeissä (2) ja (3) ei puhuta suoraan kuntauudistuksesta, vaan ratkaisujen tekemisestä ja vastuun kantamisesta. Kirjoitusten konteksteista käy kuitenkin ilmi, että niillä tarkoitetaan kuntauudistusta. Yksin jäämisen seuraukset esitetään esimerkissä (2) konkreettisimmin, kun siinä tuodaan esille uhkakuva vanhusten hoidon ja erikoissairaanhoidon heikentymisestä. Kuntien rahapulaa perustellaan byrokratian kuluilla. Lukijan ymmärrettäväksi jätetään taustaoletus, että kuntia yhdistämällä byrokraattiset kulut vähenevät. Esimerkeissä (3) ja (4) puolestaan varotellaan yleisemmällä tasolla kalliilla fiaskolla ja rahkeiden riittämättömyydellä.

Sekä Kouvolan Sanomissa että Aamulehdessä esitetään yksi argumentti, jossa raha linkitetään lähidemokratiaan. Kummassakin pääkirjoituksissa huoli lähidemokratian katoamisesta esitetään vasta-argumentiksi, joka vesitetään omalla argumentilla. Argumenteissa, esimerkeissä (5) ja (6), vedotaan siihen, ettei pienen kunnan lähidemokratiasta ole iloa, mikäli kunta ei selviä omista menoistaan. Molemmissa esimerkeissä on taustaoletus, että ilman kuntauudistusta kuntien kassat tyhjenevät.

- (5) Kuntakoon kasvaessa kyläpolitiikoinnin edellytykset voivat vähentyä, mutta oikea demokratia vahvistua. Mikä arvo on pienen kunnan itsemääräämisoikeudella, kun talous menee riittävän tiukaksi, ja ollaan naapurikunnan tai kuntayhtymän tuottamien palvelujen varassa? (K5)
- (6) Aikamoista hurskastelua sekin on, jos kuntakentän virtaviivaistamista vastustetaan väittämällä, että sen myötä katoaa lähidemokratia. Isompi huoli on se, että kunnan kassa tyhjenee – mihin kuntalaiset siinä tilanteessa kuvittelevat voivansa vaikuttaa. (A2)

Esimerkit (5) ja (6) eroavat siinä, mitä lehdet väittävät kuntauudistuksen tekevän demokratialle. Aamulehdessä lähidemokratian katoamista ei kielletä, vaan siinä ainoastaan vähätellään huolta lähidemokratian katoamisesta nimittämällä sitä hurskasteluksi ja vertaamalla sitä kunnan kassan tyhjenemiseen. Sen sijaan Kouvolan Sanomissa kuntauudistuksen uskotaan jopa vahvistavan ”oikeaa” demokratiaa, vaikka lähidemokratia heikentäisikin. Molemmat esimerkit ovat selkeitä kannanottoja kuntauudistuksen puolesta, sillä ne asettavat kaksi arvoa vastakkain ja valitsevat niistä selvästi kuntauudistusta puoltavan arvon. Näin ollen molemmat pääkirjoitukset ovat Hemánuksen (1972) luokittelussa erottelevia pääkirjoituksia.

Kouvolan Sanomat esittää vielä perusteluja esimerkin (5) väitteelle demokratian vahvistumisesta. Ensimmäisen perustelun mukaan isossa kunnassa on pieneen kuntaan verrattuna enemmän oikeaa valtaa ja paremmin varaa tehdä päätöksiä ja jopa kasvattaa lautakuntien määrää. Lehden mukaan pienissä kunnissa lautakuntia on jouduttu jopa supistamaan. Toisessa perustelussa väitetään, että suurissa kunnissa suoralla demokratialla on enemmän tilaa ja vahvempi pohja. Kirjoituksen mukaan suorasta demokratiasta on tullut yhä tärkeämpää, kun kuntalaiset ovat siirtäneet valtansa käyttöä erilaisiin kansanliikkeisiin, adresseihin ja tempauksiin.

Vain yhdessä pääkirjoituksessa kuntauudistusta puolletaan paikallisesti. Tämän Kouvolan Sanomien pääkirjoituksen pääväitteenä on, että Iitin kannattaa liittyä Kouvolaan (ks. esimerkki 1 luvussa 1.3). Väitettä ei esitetä suoraan, vaan koko pääkirjoitus koostuu perusteluista tämän julkilausumattoman väitteen puolesta. Yhtään perustelua ei anneta yhdistymistä vastaan, joten pääkirjoitus on Hemánuksen (1972) luokittelulla linjaa viitoitava. Pääväitteelle annetuista kolmesta väliväitteestä kaksi liittyy rahaan. Ne tukevat toisiaan, sillä ensin Iitin väitetään olevan riippuvainen valtionosuuksista ja sen jälkeen uuden kunnan väitetään olevan taloudellisesti vahva. Kolmannen väliväitteen mukaan Iitin väestökehitys on Kymenlaakson vaikeimpia. Pääkirjoituksessa keskitytään vain Iittiin, koska se on ainoa kunta Kouvolan Sanomien levikkialueella, jonka ehdotetaan liittyvän suurempaan kuntaan.

Kaksi pääkirjoitusten kärkkäintä kannanottoa tehdään Aamulehdessä. Nämä kaksi argumenttia ovat kantaaottavien argumenttien luokassa ainoat, jotka ilmaisevat suoraan lehden kannan kuntauudistukseen. Muissa argumenteissa kanta on luettavissa enemmän tai vähemmän rivien välistä. Molemmissa argumenteissa perustellaan, miksi kuntauudistuksen edistäminen on tärkeää.

- (7) Poliittisista syistä hallituksen edustajien on tietysti vakuuteltava kuntaedustajille, ettei kuntia liitetä pakolla. Mutta vielä kun saisi edes enemmistön ymmärtämään, että kuntarakenteen tiivistämistyön jatkaminen on paitsi järkevää myös välttämätöntä. Eli pakko on, vaikkei pakotettaisikaan. (A6)
- (8) Karttojen repimisestä on päästävä rakentamiseen. Jos kuntauudistuksen tuhokirveet vaihdetaan nikkarin vasaroihin, se on kaikkien etu. Ja kun piirustukset on yhdessä valittu, koko hallituksen on taottava tahdissa niiden mukaisesti. (A9)

Esimerkissä (7) väitetään, että kuntauudistus on pakko toteuttaa, ja esimerkissä (8) argumentoidaan kuntauudistuksen rakentamisen puolesta sen vastustamisen sijaan. Vaikka argumenttien väitteet on muotoiltu hieman eri tavoin, niiden pohjimmainen väite on sama: kuntauudistusta pitäisi edistää. Esimerkissä (7) väitettä perustellaan sillä, että ainoastaan poliittisten syiden takia hallitus ei lähde pakkoliitoksiin. Taustaoletukseksi syntyy ajatus, että hallituksenkin mielestä uudistus on pakko toteuttaa. Toiseksi peruste-

luksi esitetään, että ”se on paitsi järkevää myös välttämätöntä”. Tämä perustelu sisältää kehäpäätelmän, kun pakkoa perustellaan välttämättömyydellä.

Esimerkissä (8) kuntauudistuksen edistämistä perustellaan kaikkien edulla sen tarkemmin määrittelemättä, mitä etua kuntauudistuksesta on. Kuntauudistuksen kehittämistyöhön houkutellaan myös sillä, että kun kaikki ovat osallistuneet karttojen luomiseen, hallituksen on yhdessä pysyttävä suunnitelmassa. Tässä perustelussa viitataan selvästi sen hetkiseen hallituksen eripuraan kuntauudistuksen suunnittelussa. Argumentin sanomaa tehostetaan käyttämällä hyvin sävyttyneitä metaforia. Kuntauudistuksen vastustamista edustaa ”tuhokirveet” ja edistämistä ”nikkarin vasarat”. Metaforilla luodaan eri mielipiteiden välille jyrkkä pahan ja hyvän kontrasti. Pääkirjoitus onkin Hemánuksen (1972) luokittelussa linjaa viitoittava.

Ilkan pääkirjoituksissa ei esitetty ainuttakaan argumenttia kuntauudistuksen puolesta. Yhdessä argumentissa väitettiin, että Alavuden kaupunginjohtaja olisi päättänyt jäädä työhönsä sen takia, että kunta yhdistettiin Töysään. Tämä on ainoa positiivinen argumentti kuntauudistukseen liittyen, mutta se ei suoraan kannata kuntauudistusta. Aineistosta löytyi myös kaksi vastustajan suulla esitettyä argumenttia kuntauudistuksen puolesta, jotka pääkirjoituksessa osoitettiin pätemättömiksi. En laskenut niitä mukaan luokitteluun, koska lehti ei itse ollut argumenttien takana. Esittämällä myös vastakkaisia kantoja lehti on voinut pyrkiä esiintymään tasapuolisena (Katajamäki 2006: 34).

5.2.2 Kuntauudistusta vastustavat argumentit

Kaikki kuntauudistusta vastustavat argumentit perustuvat niihin ikäviin seurauksiin, joita lehdet uskovat kuntauudistuksesta seuraavan. Sellaisia ovat esimerkiksi lähidemokratian katoaminen, palvelujen keskittyminen ja vapaaehtoisten kuntaliitoshankkeiden seisahtuminen. Lähidemokratian katoaminen on ainoa toistuva perustelu, sillä sitä on käytetty sekä Ilkassa että Kouvolan Sanomissa. Kouvolan Sanomissa lähidemokratiaa käytetään samassa yhteydessä sekä kuntauudistusta vastustavana että puoltavana argumenttina. Kyseessä on siis Hemánuksen (1972) luokittelussa erotteleva pääkirjoitus. Koska

pääargumentti on kuntauudistuksen puolella, vastustava argumentti on ilmaistu myönnytyksenä.

- (9) Väitetään, että kuntien liittyessä yhteen palvelut kasautuvat keskustaajamiin, ja laidemmalla asuivilta häviää vaikutusvalta. / Tämä ilmiö on asiaa tunteville tuttu jo nykyisin. Pienissäkin kunnissa suuret kylät sanelevat. / (K5)
- (10) Kuntalaiselle on tärkeintä riittävän lähellä olevat kohtuulliset palvelut. Hän äänestää lastensa koulujen, harrastusmahdollisuuksien tai oman työpaikkansa säilymisen puolesta. Hän äänestää ensisijaisesti tuttua, omaan viiteryhmäänsä kuuluvaa ehdokasta. Puolue, johon oma ehdokas on sitoutunut, on useimmille toissijainen asia. (I3)

Esimerkissä (9) myönnetään, että väitteet palvelujen keskittymisestä keskustaajamiin pitävät paikkansa. Myönnytyksen perusteluksi esitetään kokemus jo vanhastaan kylissä tutuksi tulleesta isojen kylien saneluvallasta. Heti myönnytyksen perään tuodaan jo esille se varsinainen argumentti: ”oikea demokratia voi vahvistua” (ks. esimerkki 5, luku 5.2.1). Esimerkki tukee hyvin kvantitatiivisen analyysin antamaa neutraalia, mutta hie-man kuntauudistuksen puolelle kallistuvaa kuvaa Kouvolan Sanomien kannasta kuntauudistukseen. Myös toinen Kouvolan Sanomien kuntauudistusta vastustavista argumenteista perustellaan vanhoilla kokemuksilla. Pääkirjoituksen (K7) mukaan aiemmin toteutetut kuntaliitokset eivät tuottaneet odotettuja tuloksia ainakaan toivotussa ajassa, ja tyytymättömyys palveluihin on kasvanut etenkin maaseutumaisissa kohtalaisen suurissa liitoskunnissa.

Ilkassa lähidemokratiaa puolustetaan Kouvolan Sanomia selkeämmin. Aamulehden ja Kouvolan Sanomien tapaan se asettaa lähidemokratialle vasta-arvon. Aamulehdessä ja Kouvolan Sanomissa raha voitti lähidemokratian (ks. luku 4.2.1), mutta Ilkassa lähidemokratia voittaa vallan. Ilkka väittää, että ”lähidemokratian katoaminen on suurempi pelko kuin tietyn puolueen valta”. Esimerkissä (10) väitettä perustellaan sillä, että äänestäjiä kiinnostaa vain itselleen tärkeiden palveluiden turvaaminen eikä puoluepolitiikkaa. Perusteluissa annetaan esimerkiksi näistä palveluista koulut, harrastusmahdollisuudet ja työpaikat. Samassa pääkirjoituksessa perustellaan myös, miksi lähidemokratia murenisi kuntauudistuksen myötä. Yhden perustelun mukaan kuntauudistusta seuraava

maakuntatason poistuminen toisi valtiolle lisää suoraa ja esteetöntä ohjausta kuntien hallintoon. Toiseksi perusteluksi esitetään, että keskuskunnan päättäjän tietämys syrjäisimmän kylän asioista voi olla huolestuttavan ohut.

Aamulehden ainoa kuntauudistusta vastustava argumentti perustuu havaintoon, että Parkanon, Jämijärven ja Kankaanpään keskenään suunnittelema kuntaliitoshanke päätettiin jäädyttää heti kuntakarttaehdotuksen julkistamisen jälkeen. Väitteenä toimii pääkirjoituksen otsikko: ”Kuntauudistuksella on ikäviä sivuvaikutuksia”.

- (11) On valitettavaa, jos oma-aloitteiset kuntaliitokset tyrehtyvät kokonaan odoteltaessa ylhäältä päin ohjatun uudistuksen etenemistä. Vapaaehtoisuus on parempi vaihtoehto kuin pakko. (A4)

Esimerkissä (11) esitetään pääargumentin väliväite: kuntauudistus ei saisi tyrehtyttää oma-aloitteisia kuntaliitoksia. Väitettä perustellaan sillä, että vapaaehtoisuus on pakkoa parempi vaihtoehto. Argumentin negatiivisuutta yritetään lieventää nimittämällä ilmiötä odottamattomaksi ja ikäväksi ”sivuvaikutukseksi”. Kirjoitus aloitetaan pehmentävällä virkkeellä, jossa todetaan, että kaikilla suurilla suunnitelmilla on usein odottamattomia sivuvaikutuksia. Sivuvaikutukset esitetään näin välttämättömänä pahana, joka ei kuitenkaan tee itse uudistuksesta huonoa. Samalla päättäjät vapautetaan vastuusta, kun sivuvaikutuksia nimitetään odottamattomiksi. Tässäkin vastustavassa argumentissa siten heijastuu lehden yleisesti positiivinen asenne kuntauudistukseen.

5.3 Kritiikkiä sisältävät argumentit

Journalismin mieltymys negatiivisuuteen tulee tässä luvussa vahvasti esiin. Hujasen (2000) mukaan erityisesti poliittisessa alueellisuudessa on tyypillistä, että ongelmien ratkomisen sijaan keskitytään kuvailemaan, kuinka huonosti asiat ovat. Hujanen on todennut, että kun syyllistettävää kohdetta ei tarvitse arkailla, tekstiin valikoituu passiivimuotojen sijaan enemmän aktiivimuotoja. Jos taas lehti asettuu jonkun poliitikon puolelle, poliitikon vastuullisuutta voidaan häivyttää passiivimuodolla. (Emt. 182, 187.) Kvalitatiivisen analyysin perusteella aineiston pääkirjoituksissa kritiikin kohteita ei ar-

kailla, sillä pääasiassa heidät nimetään kirjoituksissa selvästi. Kritiikkiä sisältävät argumentit toteuttavat parhaimmillaan politiikan journalismin vallan vahtikoiran tehtävää (ks. McNair 2009), sillä niissä tuodaan esille erilaisia epäkohtia vallankäytöstä.

Kuntauudistuksen vastustajia ja puolustajia kritisoiivat argumentit ovat hieman yleisempiä kuin suoraan kuntauudistukseen kohdistetut kannanotot. Kritiikkiä sisältäviä argumentteja on aineistossa 24 ja kantaaottavia 18. Kvantitatiivisessa analyysissä paljastuu, että kuntauudistuksen puolustajia kritisoidaan yli kaksi kertaa useammin kuin vastustajia (ks. taulukko 3). Kontrasti syntyy Ilkan jyrkästä jakaumasta, jossa kuntauudistuksen vastustajia ei kritisoida lainkaan ja puolustajia kritisoidaan 12 argumentissa. Vaikka Aamulehdessä suhde on toisin päin, sillä on vastustajia kritisovia argumentteja puolet vähemmän kuin Ilkassa puolustajia kritisovia argumentteja. Kouvolan Sanomissa jakauma ei ole yhtä jyrkkä, vaan puolustajia kritisoidaan vain hieman enemmän kuin vastustajia.

Taulukko 3. Kuntauudistuksen vastustajia ja puolustajia kritisoiivat argumentit

Lehti	Vastustajia kritisoiivat lkm (%)	Puolustajia kritisoiivat	Yht.
A	6 (14)	3 (7)	9 (20,9)
I	0	12 (17,1)	12 (17,1)
K	1 (4)	2 (8)	3 (12)
Yht.	7 (5,1)	17 (12,3)	24 (17,4)

Kvantitatiivisesta analyysistä ei voi tehdä kovin suoria johtopäätöksiä lehden kannasta jo edellä mainitun median negatiivisuuden mieltymyksen vuoksi. Kvalitatiivinen analyysi kuitenkin tukee kvantitatiivisia tuloksia. Se esimerkiksi paljastaa, että Ilkassa ei ole kritisoitu lainkaan kuntauudistusta vastustavia kuntapäätäjiä, kun Aamulehdessä he ovat yleisin kritiikin kohde. Niin ikään Ilkan kritiikin määrä kuntauudistuksen vetäjiä kohtaan heijastelee edellisessä luvussa paljastunutta kuntauudistusvastaisuutta. Kritiik-

kiä sisältävä luokka vahvistaa Kouvolan Sanomien neutraaliutta, kun lehti ei juuri kritisoi kumpaakaan puolta.

5.3.1 Kuntaudistuksen vastustajia kritisoivat argumentit

Tässä luvussa käsitellään lähinnä Aamulehden argumentteja, sillä Kouvolan Sanomissa on vain yksi kuntauudistuksen vastustajia kritisoiva argumentti ja Ilkassa ei ole ainuttakaan. Selvästi yleisin kritisoinnin kohde Aamulehdessä on kuntapoliitikot. Heitä kritisoidaan neljässä kaikkiaan kuudesta argumentista. Heidän lisäksi yhdessä argumentissa kritisoidaan oppositiota ja toisessa keskustapuoluetta. Kouvolan Sanomien ainoa vastustajia kritisoiva argumentti on suunnattu erityisesti kunnanjohtajille, mutta myös yleisesti poliitikoille.

Aamulehdessä kuntapoliitikkoja kritisoidaan eniten heidän ”väärästä” ajattelutavasta. Kaksi eri pääkirjoitusta on keskittynyt argumentoimaan, miksi kuntapäättäjien mielipiteet ovat huonoja. Molemmat pääkirjoitukset on kirjoitettu paikallisesta näkökulmasta. Ensimmäisessä Aamulehti kritisoi kuntapäättäjien asennetta kuntauudistustyöryhmän järjestämässä kuulemistilaisuudessa Tampereella (ks. esimerkki 12). Toisessa pääkirjoituksessa Aamulehti kritisoi kuntapäättäjiä siitä, että he vastustavat kuntauudistuksen lisäksi myös jo pelkän kuntajakoselvityksen käynnistämistä (ks. esimerkki 13).

- (12) Tamperelaisen hotellin kokoussalissa oli läsnä lähinnä nyt vallassa olevia kuntapäättäjiä, ja kokoonpanon keski-ikä oli varmaankin reilut puoli vuosisataa. Katseita ei näin ollen luotu ainakaan kovin korostuneesti 2030-luvulle ja siitä eteenpäin vaan pikemminkin peräpeilin kautta menneisyyteen. (A6)
- (13) Selvityksen vastustajat niin Tampereella kuin sen naapureissa saattavat hyvinkin pelätä sitä, että puolueeton tutkimus osoittaisi kuntien yhdistämisen järkevimmäksi vaihtoehdoksi. Silmien sulkeminen ei-toivotuilta tuloksilta on kuitenkin karhunpalvelus koko seudun asukkaille. (A10)

Esimerkissä (12) kuntapäättäjien väitetään katsovan menneisyyteen tulevaisuuden sijaan. Epäsuorasti perusteluksi esitetään kuntapäättäjien keski-ikäisyys. Juuri ennen kyseistä argumenttia pääkirjoituksessa sanotaan, että ”uutta karttaa ja uusia kuntia raken-

netaan tuleville sukupolville eikä tämän päivän eläkeläisille ja varttuneille työkäisille”. Näin kirjoituksessa luodaan ajatus, että kuntapäättäjät rakentavat karttaa vain itselleen. Samassa pääkirjoituksessa kuntapäättäjiä kehoitetaan myös siirtämään tunteensa syrjään. E erityisen kritiikin kohteeksi pääkirjoituksessa joutuu Urjalan kunta, jonka väitetään käyttäneen rakenneuudistuksesta puhumiseen tarkoitettua aikaa puhumalla matkailu- mainonnasta. Kirjoituksessa kuitenkin esitettiin ”höyryjen päästeleminen” ymmärrettävänä suomalaisten kotiseuturakkauden vuoksi, joten kategorioin sen Hemánuksen (1972) luokittelussa erottelevaksi pääkirjoitukseksi.

Esimerkissä (13) kuntapäättäjät esitetään ikään kuin pelkureina, kun heidän väitetään vastustavan kuntajakoselvitystä siitä syystä, että he pelkäävät tutkimuksen osoittavan kuntaliitokset kannattaviksi. Esimerkki toimii perusteluna aiemmin tekstissä esitetylle väitteelle, jonka mukaan kuntapäättäjien pitäisi tunnustaa tosiasiat. Perustelun mukaan silmien sulkeminen epämieluisalta totuudelta on karhunpalvelus koko seudun asukkaille. Molemmissa esimerkeissä (12) ja (13) kuntapäättäjien kuntauudistusvastaisuudesta tehdään kyseenalaista ja jopa naurunalaista. Kun kuntauudistuksen vastustamisesta puhutaan ”karhunpalveluksena”, se on selkeä kannanotto kuntauudistuksen puolesta.

Kouvolan Sanomien ainoassa kuntauudistuksen vastustajia kritisovassa argumentissa on selkeä yhtäläisyys kahteen Aamulehden argumenttiin. Nämä kaikki kolme argumenttia käsittelevät valtaa. Lehdet syyttävät keskustapuoluetta, kuntapoliitikkoja ja poliitikkoja yleisesti vallan ajattelemisesta yhteisen hyvän sijaan.

- (14) Vaarana on jälleen kerran, että asialliset edut jäävät poliittisten etujen vartioinnin jalkoihin. Puolueet ja poliitikot puolustavat asemiaan, kunnanjohtajat puolustavat työpaikkojaan, kuntalaisten on vaikea erottaa faktoja propagandan tulvasta. (K1)
- (15) [Kunnallis]Poliitikot tosin eivät pysty näkemään asiaa muuta kautta kuin laskemalla sitä, miten monella kymmenellä tai sadalla valtuustopaikat vähenevät kuntien yhdistyessä. (A6)
- (16) Suurimpana puolueena keskusta voi päämääröidä 220 kunnassa, ja noin sadassa kunnassa puolueella on yksinkertainen enemmistö, joten niissä sen ei pahemmin tarvitse sivuilleen vilkuilla päätöksiä nuijiessaan. Se on yksi ilmeinen syy siihen, että kokoomusministeri Henna Virkkusen kaa- vailema kuntauudistus herättää keskustassa puhdasta kauhua. (A2)

Kouvolan Sanomien esimerkissä (14) kritisoidaan oikeastaan kaikkia poliitikkoja, jotka puolustavat omia asemiaan, siis myös kuntauudistusta puolustavia poliitikkoja. Luokittelin argumentin kuitenkin vastustajia kritisoivaksi, koska kontekstista voi päätellä, että jalkoihin jäävillä ”asiallisilla eduilla” tarkoitetaan nimenomaan kuntauudistuksen edistämistä. Tällöin kritiikin kohteena lienevät etenkin kuntauudistuksen jarruttajat, kuten esimerkissä mainitut kunnanjohtajat. Argumenttia terävöitetään tuomalla esiin kansalaisen näkökulma siitä, kuinka vaikeaa on hahmottaa oikeaa tietoa omaa etuaan ajavien propagandan keskeltä.

Aamulehden esimerkissä (15) vallan himosta syytetään kunnallispoliitikkoja ja esimerkissä (16) keskustapuoluetta. Molempien väitetään laskevan valtuustopaikkoja ja vastustavan kuntauudistusta vain oman vallan heikentymisen pelossa. Esimerkissä (16) väitetä perustellaan sillä, että keskusta menettäisi kuntauudistuksessa valtuustopaikkoja kokoomukselle ja SDP:lle. Argumentin mukaan keskusta pelkää menettävänsä lähes yksinomaisen valtansa pienissä kunnissa ja vastustaa siksi kuntauudistusta. Keskustan reaktio kärjistetään ylireagoinniksi ilmaisulla ”kuntuudistus herättää keskustassa puhdasta kauhua”.

Aamulehti kritisoi myös oppositiota liian räväkästä kuntauudistuksen vastustamisesta pääkirjoituksessa A5. Pääkirjoituksen väite ilmenee jo otsikossa: ”Opposition riehunta voi vielä kääntyä sitä itseään vastaan”. Perusteluksi esitetään, että edes oppositiopuoleen kannattajat eivät vastusta kuntauudistusta yhtä tiukasti kuin itse puolueet. Opposition vastustusta nimitetään riehunnan lisäksi ”taisteluksi maailmanloppua vastaan”. Äänestäjillä sen sijaan keuhataan olevan ”realiteettitaju kohdillaan”. Vastakkaisasetelmassa oppositiopuolueet asetetaan hieman naurunalaisiksi: kun oppositio yltyy riehumaan, kansan realiteettitaju sentään pysyy tallella. Hemánuksen (1972) luokittelussa kirjoitus on selvästi linjaa viitoittava.

5.3.2 Kuntauudistuksen puolustajia kritisoivat argumentit

Kuntuudistuksen puolustajista kritisoidaan lähinnä Suomen hallitusta tai sen yksittäisiä ministereitä. Pelkästään hallitusta kritisoidaan 12 argumentissa, yksittäisiä ministereitä

kolmessa argumentissa ja ministeriöitä kahdessa argumentissa. Ministeriöitä kritisoivissa argumenteissa puhutaan ”Virkkusen ja Guzenina-Richardsonin ministeriöistä”, joilla tarkoitettaneen Virkkusen kohdalla valtiovarainministeriötä ja Guzenina-Richardsonin kohdalla sosiaali- ja terveystieteiden ministeriötä.

Selvästi suurin kritiikin aihe on kuntaministeri Henna Virkkusen ja peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardsonin ristiin vetämät kunta- ja sote-uudistukset. Kaikissa kolmessa lehdessä esiintyy sama ajatus: ministerien ristiriitaiset puheet rakenneuudistuksista hämmentävät kansalaisia ja kuntapäätäjiä. Eniten asia näyttää häiritsevän Ilkkaa, sillä se on kirjoittanut kaksi linjaa viitoittavaa pääkirjoitusta siitä, kuinka hallituksen ristiriitaiset puheet heikentävät kuntauudistuksen uskottavuutta.

- (17) Peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardsonin julkiset irtiotot herättävät enemmän hämmennystä kuin antavat tarpeellista lisäinformaatiota. Kansalaisten kuluttajansuojan kannalta olisi toivottavaa, että ministerien ei tarvitsisi jatkuvasti kommentoida ja korjailta toistensa ristiriitaisia lausuntoja. (I4)
- (18) Kuntuudistus kulkee kuin kumma karavaani. Ensimmäisenä maakuntiin marssii keskustan puheenjohtajaehdokas Paavo Väyrynen, joka haukkuu virkamiesten piirtelemät kuntakartat. Seuraavaksi paikalle saapuu kokoomuslainen kuntaministeri Henna Virkkunen, joka käy selittämässä seitsemänkymmenen suurkunnan edut. Kolmas jonossa on sosiaalidemokraattien peruspalveluministeri Maria Guzenina-Rickhardson, joka saapuu ilmoittamaan, ettei seitsemänkymmenen kunnan malli toteudu. Vaalit ovat näköjään tulossa muillekin kuin keskustalle. Ei ihme, jos lausuntoa pohtivien kunnansien pää on pyörällä. (A3)
- (19) Syntyy väistämättä vaikutelma, että hallitus ajaa kaksilla rattaila. Onko vireillä kaksi uudistusta, jotka kilpailevat keskenään? Vai onko tarkoitus, että prosessit nivoutuvat yhteen ja tukevat toisiaan, mutta ajoitus on vain hämmentävä? Vai ajetaanko kahta uudistusta toivossa, että toinen ainakin johtaisi tuloksiin? (K6)

Esimerkkien (17), (18) ja (19) julkilausumaton väite on pohjimmiltaan sama: ministerien ristiriitaiset puheet hämmentävät. Esimerkkien lähestymistavat ovat vain erilaiset. Ilkassa asia esitetään melko neutraalilla argumentaatiolla, kun Aamulehdessä käytetään huumoria ja Kouvolan Sanomissa tiukkaa kysymyssarjaa. Ilkan esimerkki (17) on osa argumenttia, jonka väite on muotoiltu hieman eri tavalla: hallituksella pitäisi olla yhtei-

nen näkemys kuntauudistuksesta. Esimerkin (17) perustelussa vedotaan muun muassa kansalaisen kuluttajansuojaan. Aamulehdessä, esimerkissä (18), väite ristiriitaisten puheiden hämmentävyydestä perustellaan tarinana ”kummasta karavaanista”, joka käy maakunnissa levittämässä ristiriitaista tietoa kuntauudistuksesta. Hieman ilkeämielisesti karavaanin syyksi esitetään lähestyvät kuntavaalit, jolloin Aamulehti syyllistää samalla sekä kuntauudistuksen puoltajia että vastustajia omaan pussiin pelaamisesta. Kouvolan Sanomien esimerkin (19) kysymyssarja puolestaan havainnollistaa, millaista hämmennystä risteävät kommentit saavat aikaan.

Silmiinpistävää on se, että kaikki lehdet puhuvat rakenneuudistusten ristiriidasta metaforilla. Ilkka ja Aamulehti ovat päätyneet samaan metaforaan. Ilkan mukaan ministeriöt ovat ”startanneet samaan päämäärään kahdelta eri raiteelta”, kun taas Aamulehti kertoo Virkkusen vakuuttavan, että ”yhdellä raiteella tässä mennään”. Niin ikään Kouvolan Sanomat katsoo asiaa liikenteen metaforasta, ja käyttää raiteiden sijaan metaforana raitaita lauseessa ”hallitus ajaa kaksilla rattailta”. Raide- ja ratasmetaforilla haluttaneen havainnollistaa sitä eroa, mihin suuntaan ministerit ohjaavat kuntauudistusta.

Ristiriitaisuudesta syytetään myös muuten eripuraisista hallitusta. Kaikkien lehtien pääkirjoituksissa argumentoidaan paheksuvasti siitä, etteivät edes hallituspuolueet aja kuntauudistusta eteenpäin yksimielisesti. Kritiikkiä herättää erityisesti se, että hallituksessa istuva SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilainen on ilmoittanut itsevaltaisesti, ettei pakkoliitoksia tule. Ilkan kritiikissä huomio kohdistuu kolmen eri ministerin eriäviin mielipiteisiin pakkoliitosasiassa. Kouvolan Sanomissa hallituksen eripuraisuuden väitetään johtuvan syksyllä hämmöittävästä kuntavaaleista. Aamulehdessä, esimerkissä (20), on esitetty kärkkäimmin lehtien yhteinen sanoma.

- (20) Kuntarakenne olisi pitänyt panna uuteen asentoon jo kymmeniä vuosia sitten, mutta kun se nyt on työn alla, uudistuksesta vastaava ministeri ei voi luottaa edes hallituskumppaneiden tukeen. (A14)

Esimerkki (20) toimii esimerkinomaisena perusteluna väitteelle, jonka mukaan kompromisseihin perustuvassa politiikassa yhteiskunnan rakenteiden uudistaminen yleensä

vesitty. Perustelussa Virkkusen hallituskumppanit esitetään ikään kuin pettureina, kun ne eivät tue kuntaministeriä tosipaikan tullen.

Ristiriitaisuuden lisäksi toinen selkeä teema hallituksen kritisoinnissa on vastuun pakoilu. Teema ilmenee kuitenkin vain Ilkan pääkirjoituksissa. Ilkan neljässä eri pääkirjoituksessa argumentoidaan, ettei hallitus ota vastuuta esittämästään kuntauudistuksesta. Hallituksen väitetään piilottelevan virkamiesten selän takana, ja osaa hallitusta syytetään luistamisesta yhteisistä päätöksistä.

- (21) Kuntauudistuksesta on kypsymässä hallitukselle kuuma peruna, jonka erityisesti demarit yrittävät vierittää pois lautaseltaan sopivasti paloitteluna. Ennen kuntavaaleja siinä ei haluta näppejä polttaa. (I4)
- (22) Toisaalta valtionneuvoston jäsenten tietämättömyys tukee vaikutelmaa, jonka hallitus halusi uutispommit pudottaessaan kansalaisille antaa. Esi-tyksiä ei saisi pitää poliitikkojen keksintönä, vaan yhteiskunnan muutoksen aiheuttamina välttämättömyyksinä. / Kuntakentän jyrähdysten ensisijaiseksi syytöksi leimattiin kuntaministerin asettama asiantuntijaryhmä ja varuskuntien lakkautuslistan olivat laatineet puolustusvoimien kenraalit. (I8)

Esimerkissä (21) vastuun pakoilusta puhutaan humoristisesti metaforina. Kuntauudistuksen metaforaksi on valittu kuuma peruna, jossa hallituspuolueet eivät halua polttaa näppejään. Näppien polttamis -metaforalla viitataan siihen, että kuntauudistusmyönteisyys voi heikentää puolueiden suosiota kuntavaaleissa. Tässäkin esimerkissä huomio kohdistetaan sosiaalidemokraatteihin, jotka ovat osittain perääntyneet hallituksen suunnitelmista. Sosiaalidemokraattien väitetään haluavan kokonaan eroon kuntauudistuksen huonosta leimasta ”vierittämällä sen pois lautaselta sopivasti paloitteluna”. Esimerkki on poimittu linjaa viitoittavasta pääkirjoituksesta, jonka julkilausumattomana pääväitteenä syytetään hallitusta vastuun pakoilusta.

Esimerkissä (22) puolestaan väitetään, että hallitus yritti julkistaa suunnitelmansa kuntauudistuksesta siten, ettei se vaikuttaisi hallituksen suunnitelmalta. Väitettä perustellaan sillä, että hallitus esitteli kuntauudistuksen yhteiskunnallisen muutoksen aiheuttamana välttämättömyytenä, jonka takana on kuntaministerin asettama työryhmä. Esimerkissä viitataan myös uutiseen varuskuntien lakkauttamisesta, joka julkistettiin yhdessä

kuntakarttaehdotuksen kanssa. Aiemmassa pääkirjoituksessa (I6) Ilkka väittää, että uutisten julkistaminen vasta presidentinvaalien jälkeen oli ajankohtana tarkoin harkittu. Kouvolan Sanomat puolestaan huomauttaa, ettei keskeneräisen kuntakartan vuotaminen viikkoa ennen presidentinvaalipäivää voi olla sattuma (K1).

5.4 Neuvoa-antavat argumentit

Neuvoa-antavien argumenttien luokkaan olen luokitellut sellaiset argumentit, joissa esitetään jokin ajatus, jonka lehti toivoo tulevan toteutetuksi. Näin ollen luokan kvantitatiivinen analyysi kertoo siitä, kuinka innokkaasti lehdet haluavat vaikuttaa kuntauudistuksen omilla ehdotuksillaan. Argumenttien määrässä mitattuna Ilkka ja Aamulehti ovat yhtä innokkaita vaikuttajia, kun taas Kouvolan Sanomat ei anna neuvoja juuri lainkaan (ks. taulukko 4). Kouvolan Sanomat esittää koko aineistossa vain kaksi neuvonantoa, kun Aamulehdessä ja Ilkassa niitä on 16. Tämäkin luokka vahvistaa siten ajatusta, ettei Kouvolan Sanomat juuri halua ottaa kantaa. Prosentuaalisesti laskettuna Aamulehti on selvästi innokkain vaikuttaja, sillä jopa yli 37 prosenttia sen argumenteista ovat neuvoa-antavia. Eri tavoin kantaaottavista argumenttiluokista neuvonannot on yleisin luokka Ilkassa ja Aamulehdessä.

Taulukko 4. Toimintakehotuksen ja ratkaisuehdotuksen esittävät argumentit

Lehti	Toimintakehotukset lkm (%)	Ratkaisuehdotukset	Yht.
A	9 (20,9)	7 (16,3)	16 (37,2)
I	8 (11,4)	8 (11,4)	16 (22,9)
K	1 (4)	1 (4)	2 (8)
Yht.	18 (13)	16 (11,6)	34 (24,6)

Aineistossa näyttää olevan hieman yleisempää suorien neuvojen antaminen tietyille henkilöille tai tahoille toimintakehotuksina kuin yleisten ratkaisuehdotusten antaminen. Toimintakehotuksia on kuitenkin vain kaksi argumenttia enemmän kuin ratkaisuehdotuksia. Kvalitatiivinen analyysi neuvonannoista tuo lehden kannasta esille sen puolen, miten lehden mielestä kuntauudistuksessa pitäisi edetä. On huomioitava, että läheskään kaikki luokan argumentit eivät ole suoraan kehotus- tai ehdotusmuodossa.

5.4.1 Toimintakehotuksen esittävät argumentit

Toimintakehotuksen kohde kertoo siitä, kenen lehti uskoo tarvitsevan neuvoja tai kenen toimintaa lehti haluaa muuttaa. Kohde vaihtelee paljon eri lehdissä. Ilkassa kohteena on yleisimmin hallitus, kun taas Aamulehdessä neuvotaan selvästi eniten kuntapäittäjiä. Tämä havainto vahvistaa edellisissä luvuissa syntyneitä päätelmiä lehtien kannoista. Yhteenlaskettuna hallitus on selvästi neuvotuin kohde, koska Ilkan lisäksi myös Aamulehdessä annetaan neuvoja hallitukselle. Kouvolan Sanomissa annetaan vain yksi neuvo, joka on kohdistettu Iitin kunnalle.

Ilkalla ja Aamulehdellä on yksi yhteinen toimintakehotus: hallitusta kehotetaan hidastamaan tahtia kuntauudistuksessa. Molemmat perustelevat neuvoaan uudistuksen suuruudella. Ilkassa sama kehotus esitetään kolmen eri argumentin yhteydessä. Ensimmäisessä argumentissa puhutaan yli vaalikauden toimivan parlamentaarisen kuntakomitean puolesta. Kirjoituksen mukaan ”hallituksen suurimmaksi ja kiireellisimmäksi mainostamalla asialla” (I5) pitäisi olla aikaa jäädä kuntakomiteaan haudottavaksi. Perusteluksi esitetään, että ”hätäisillä päätöksillä on tunnetusti kiusallisen huono loppu”. Toisessa Ilkan argumentissa väitetään, ettei kiirehtiminen ”tässä vaiheessa auta enää yhtään mitään” (I10), vaikka kuntaministerin mukaan uudistus on kymmenen vuotta myöhässä. Ilkan kolmannessa argumentissa perustellaan toisen kuulemiskierroksen tarpeellisuutta sillä, että se antaisi lisää aikaa kunnille, jotka pitivät vastausaikaa ensimmäisen lausuntoon liian lyhyenä. Ilkan kehotuksiin verrattuna Aamulehden neuvo, esimerkki (23), on esitetty ikään kuin ystävän neuvona.

- (23) Kuntauudistuksen valmistelusta on valitettavasti syntynyt kuva, että sitä on viety eteenpäin runnomalla ja kovalla kiireellä. Nyt hallitus voisi hie-
man hidastaa tahtia. Kyse on historiallisen suuresta kokonaisuudistukses-
ta, joka onnistuakseen edellyttää huolellista valmistelua. (A14)

Esimerkissä (23) kehoitus tahdin hidastamisesta esitetään niin kuin se olisi hyväksi halli-
tukselle itselleen. Argumentissa sanotaan epäsuorasti, että hallituksen kannattaisi hidas-
taa tahtia parantaakseen kuntauudistuksen valmistelusta syntyneitä hätäistä mielikuvaa.
Toiseksi perusteluksi esitetään uudistuksen historiallinen suuruus. Kehotusten sävyt
ovat melko erilaiset Ilkassa ja Aamulehdessä, sillä Ilkka esittää neuvonsa enemmänkin
moitteen näkökulmasta. Ilkan neuvoilla pyritään parantamaan pikemminkin kuntapäät-
täjien asemaa kuin hallituksen asemaa.

Hallituksen lisäksi Ilkassa annetaan toimintakehotuksia valtionvarainministeriölle ja
sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriötä neuvotaan panostamaan
enemmän viestintään. Kehotuksessa viitataan peruspalveluministeri Guzenina-
Richardsonin ”möläyttelyihin”, ja ministeriä kehoitetaan opettelemaan kotiläksynsä en-
nen tiedottamista (I9). Toisessa pääkirjoituksessa kuntauudistusta valmistelevaa valti-
onvarainministeriötä kehoitetaan ottamaan huomioon kuntapäätäjien antamat neuvot
kuulemiskierroksella.

- (24) Kuntien edustajat eivät maalailleet kuulolla olevien virkamiesten ja kun-
taministeri Henna Virkkusen (kok.) silmiin epärealistisia näkymiä, vaan
pyrkivät kertomaan, mikä nykyrakenteessa on säilyttämisen arvoista ja
hyvää. Niiden viestien toivoisi pysyvän ministeriössä muistissa. (I10)

Esimerkissä (24) yritetään luoda arvoa kuntapäätäjien antamille kommentteille kuule-
miskierroksella. Argumentissa tyrmätään vasta-argumentti, jonka mukaan kuntapäätäjät
olisivat antaneet epärealistisia näkymiä kuntien tilanteesta. Sen sijaan kuntapäätäjien
väitetään kertoneen, mikä nykyrakenteessa toimii. Pääkirjoituksen neuvo ministeriölle
näkyi jo kirjoituksen otsikossa: ”Kuulemiskierroksen soraäännetkin kannattaa ministeri-
össä muistaa”. Se on koko kirjoituksen pääväite. Kirjoituksen lopuksi vielä huomaute-
taan, että ministeriön olisi huomioitava myös tunnepitoiset perustelut, kun tavoitteena
on valmistelun hyvä laatu ja avoimuus. Ilkka palaa aiheeseen pari kuukautta myöhem-
min, kun se perustelee, miksi toinen kuulemiskierros pitäisi järjestää. Kirjoituksessa ke-

hotetaan ottamaan kuntien ”kaikki tieto ja taito nöyrästi käyttöön” (I14). Kuntien paikallistuntemuksen ja käytännön kokemuksen todetaan olevan ”merkittäviä rakennuspuita uutta kuntakenttää kootessa”. Kuntapäättäjien tiedoilla voi kirjoituksen mukaan valaista tilastoilta piiloon jääviä seikkoja. Molemmat pääkirjoitukset ovat Hemánuksen luokittelussa linjaa viitoittavia.

Yksi Ilkan konkreettisimmista neuvoista on osoitettu keskustapuolueelle. Se kehottaa keskustaa suostuttelemaan perussuomalaiset mukaan välikysymykseen. Kehotus perustellaan sillä, että välikysymyksen puolesta voisi äänestää jopa muutama hallituspuolueen kansanedustaja. Tätä mahdollisuutta puolestaan perustellaan syksyn kunnallisvaaleilla: ”Ei olisi ihme, jos puolueiden halu asemiansa parantamiseen tai edes säilyttämiseen lisäisi ymmärrystä ja tukea keskustan esittämälle kuntauudistuksen tiekartalle” (I5). Toisin sanoen Ilkka neuvoo keskustaa, miten hallituksen voi kaataa nurin. Tämän argumentin voi siten tulkita hyvin suoraksi kannanotoksi hallitusta vastaan.

Kouvolan Sanomien ainoa toimintakehotus on osoitettu Iitin kunnalle. Toisin kuin Aamulehdessä ja Ilkassa, tätä kehotusta ei esitetä suorasti. Kehotus on pääkirjoituksen julkilausumaton pääväite, jonka mukaan Iitin kannattaa liittyä Kouvolaan. Pääkirjoitus koostuu perusteluista, miksi liittyminen on kannattavaa (ks. luvut 1.3 ja 5.2.1). Kirjoituksen ainoa suora kehotus on esimerkissä (25).

(25) Pohjois-Kymenlaaksossa asiaa tulisi kuitenkin miettiä rauhassa ja kiihkottomasti. Kouvolan pelko ei ole viisauden alku. (K4)

Pitkien perustelujen jälkeen Iittiä kehoitetaan pohtimaan asiaa rauhassa ja kiihkottomasti. Esimerkissä (25) taustaoletukseksi on asetettu, että Iitti pelkää Kouvolaan liittymistä. Pelkäämisen väitetään kuitenkin olevan typerää, sillä se ei ole ”viisauden alku”. Lauseessa on intertekstuaalinen viittaus sanontaan ”Herran pelko on viisauden alku”.

Suuri osa Aamulehden ja Ilkan toimintakehotuksissa on tullut esiin jo kritiikkiä sisältävässä luokassa luvussa 5.3. Aamulehden useimmin toistuvassa toimintakehotuksessa kuntapäättäjiä kehoitetaan edistämään kuntauudistusta sen vastustamisen sijaan. Näitä argumentteja Aamulehdellä on kaikkiaan viisi, joka on yli puolet lehden toimintakeho-

tuksista. Kuntapäätäjii esimerkiksi kehotetaan katsomaan tulevaisuuteen, tunnustamaan tarve tehdä uudistuksia kunta- ja palvelurakenteessa ja ottamaan rakentavampi ote uudistukseen. Ilkan argumenteissa puolestaan vaaditaan hallitukselta toistuvasti yhtenäisempää ja selkeämpää otetta kuntauudistukseen. Yhdessä argumentissa hallitukselta vaaditaan yhteistä näkemystä kuntauudistukseen, toisessa hallitusta kehotetaan lopettamaan tempoilu ja kantamaan vastuunsa esityksistään ja kolmannessa hallitukselta vaaditaan selkeää käsitystä siitä, kuinka kuntauudistus viedään läpi.

5.4.2 Ratkaisuehdotuksen esittävät argumentit

Aamulehden, Ilkan ja Kouvolan Sanomien pääkirjoituksissa ei ole ainuttakaan samaa ratkaisuehdotusta. Yksi yhteinen tema argumenteista kuitenkin löytyy, sillä jokainen lehti ottaa kantaa palvelujen järjestämismalleihin. Ilkka argumentoi kunnista ja maakunnista koostuvan palvelujen järjestämismallin puolesta, Kouvolan Sanomat ehdottaa nykyistä kuntamallia uusien sote-alueiden sisällä ja Aamulehti tyrmää ehdotuksen seutuhallinnosta. Kaikki lehdet ilmaisevat omalla tavallaan pitävänsä kuntamallia parhaana palvelujen järjestämismallina.

- (26) Eniten rahaa vaativat sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut on suuressa osassa Suomea järkevää järjestää maakunnan kokoisella alueella. / Koko maakunnan alueen kattava toimija takaa myös reuna-alueille suuremman sanansijan kuin jos ne jäisivät kuihtumaan pieninä suuren keskuskaupungin varjossa. (I11)
- (27) Todellista ratkaisua saattaakin ennakoida sosiaali- ja terveyspalvelujen aluemalli, josta HS:n mukaan on sosiaali- ja terveysministeriössä muokattu uusi versio. Kaiken kattavien sote-alueiden sisällä pienetkin kunnat voisivat sinnitellä niin pitkälle kuin rahkeet riittävät. (K3)
- (28) Tällainen seutuhallinto olisi eräänlainen kompromissi kuntaliitosten ja nykyisen löyhän yhteistyömallin välillä. Sen pääongelma on, että se loisi taas uuden hallintotason, ilkeämielisesti sanottuna himmelin, joita julkiseen hallintoon ei kaivata yhtään lisää. (A11)

Esimerkissä (26) Ilkka esittää kaksi perustelua sille, miksi maakunnat pitäisi säilyttää. Se perustelee maakuntamallin etuja rahalla ja lähidemokratialla. Rahaa säästyy, kun sote-palvelut tuotetaan maakunnan kokoisella alueella, ja maakunnan reunoilla pienet

kunnat saavat äänensä helpommin kuuluviin kuin suuren keskuskaupungin varjossa. Kirjoituksessa tullaan samalla vastustaneeksi suuriin keskuskaupunkeihin pohjautuvaa mallia. Edellisessä pääkirjoituksessa Ilkka kehui kuntapohjaista palvelujen järjestämismallia hyväksi. Ilkan kanta aiheesta on siis selkeä: nykyinen kaksipuolainen maakuntiin ja kuntiin pohjautuva järjestelmä on parempi kuin hallituksen suunnittelema uudistus. Maakuntamalli on keskusta-puolueen esittämä vaihtoehto hallituksen kuntauudistukselle (Ruohonen 2013).

Kouvolan Sanomat ja Aamulehti eivät paljasta kantaansa ihanteellisesta palvelujen järjestämismallista yhtä selvästi kuin Ilkka. Esimerkissä (27) Kouvolan Sanomat esittää ehdotuksensa kunnat sisältävästä sote-mallista hyvin epävarmasti ilmaisulla ”todellista ratkaisua saattaakin ennakoida sosiaali- ja terveyspalveluiden aluemalli”. Ilmaisu jättää epävarmaksi, onko lehti itse ehdotuksensa takana. Kirjoituksessa kuitenkin perustellaan mallin etuja, joten lehden voi tulkita pitävän sitä hyvänä vaihtoehtona. Ehdotuksen sisältö on esitetty melko epäselvästi, mutta tulkiten sen niin, että lehti uskoo nykyisen kuntamallin toimivan hyvin sellaisenaan, jos se saa tuekseen vahvat sote-alueet. Aamulehden esimerkissä (28) puolestaan vain perustellaan, miksi ehdotettu seutuhallinnon malli ei ole hyvä. Perustelun mukaan seutuhallinto loisi vain yhden epätoivotun hallintotason lisää. Missään kirjoituksessa lehti ei kerro suoraan, millaista palvelujen järjestämismallia se kannattaa. Seutuhallinnon tyrmäämisen voisi kuitenkin tulkita niin, että Aamulehtikin kannattaa kuntamallia.

Aamulehden erottelevassa pääkirjoituksessa (A6) esitetään ratkaisu erääseen eniten huolta aiheuttaneeseen kysymykseen kuntauudistuksesta: miten lähidemokratia voidaan turvata liitoskunnissa. Aamulehdessä ratkaisuksi esitetään tietotekniikkaa. Ehdotusta perustellaan sillä, että sähköiset välineet tekevät etäisyydet merkityksettömiksi ja täten vaikuttaminen on mahdollista myös valtuuston kokouksen ulkopuolella. Perustelut kuitenkin ontuvat, koska kirjoituksessa ei kerrota, miten valtuuston ulkopuolelta voi vaikuttaa tietotekniikan avulla.

Yksi aineiston konkreettisimmista ratkaisuehdotuksista on Aamulehden ehdotus uuden Tampereen nimeksi, jos naapurikunnat liitetään Tampereeseen. Aamulehti argumentoi

pääkirjoituksessaan (A11) suunniteltua Suur-Tampere-nimeä vastaan ja ehdottaa uuden kunnan nimeksi Pirkkalaa. Sen mukaan Suur-Tampere tuo mieleen huonoja muistoja historiasta, kun uusia rajoja ”piirrehtiin miekalla”. Pirkkalaa perustellaan sillä, että nykyinen Pirkkala on aikoinaan kuulunut Tampereeseen.

Suurin osa muista ratkaisuehdotuksista argumentoi, kuinka kuntauudistuksessa pitäisi edetä. Ilkalla on neljä ehdotusta: 1) kuntakartta pitäisi jättää yli vaalikauden toimivan kuntakomitean pohdittavaksi, 2) kuntakartta kannattaisi piirtää vasta sitten, kun sote-alueet on muodostettu, 3) toinen kuulemiskierros on pidettävä, 4) kuntauudistuksen lähikohdaksi pitäisi jatkossa ottaa palvelujen turvaaminen. Kolmen ensimmäisen ehdotuksen toteuttaminen tarkoittaisi kuntauudistuksen lykkäämistä (vrt. lukuun 5.4.1, jossa kuntauudistuksen hidastaminen oli yleinen toimintakehotus). Viimeisessä ehdotuksessa taas esitetään tutuksi tullut huoli palvelujen turvaamisesta.

Aamulehti ei esitä yhtä paljon ehdotuksia siitä, miten kuntauudistusta pitäisi viedä eteenpäin. Se ainoastaan neuvoo tekemään puolueettoman kuntajakoselvityksen ja muuttamaan maakuntarajoja kuntauudistuksen yhteydessä. Ilkkaan verrattuna Aamulehti vaikuttaa siten tyytyväisemmältä senhetkisiin suunnitelmiin. Kuntajakoselvitykseen kehottaminen on melko selkeä kannanotto kuntauudistuksen puolesta, kun taas Ilkan hidasteluehdotukset viittaavat selvästi kuntauudistusvastaisuuteen.

5.5 Alueelliset argumentit

Aikanaan pääkirjoituksen kirjoittamista kartettiin siitä syystä, ettei haluttu joutua ”paikallisten ristiriitojen syövereihin” (Pietilä 1995: 118). Samasta syystä alueellisista asioista kirjoittamista vältellään toimituksissa myös nykyaikana. Pääkirjoitustoimittajat kertovat valitsevansa kirjoitettavaan aiheeseen mieluummin valtakunnallisen näkökulman, koska he haluavat pitää lehden alueellisten ristiriitojen yläpuolella ja välttää leimautumista (Hujanen 2000: 97.) Kuntauudistusaiheessa leimautumisen riski vaikuttaa suurelta, koska maakuntien sisällä on hyvin ristiriitaisia ja voimakkaita mielipiteitä kuntauudistuksesta (ks. Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä 2012: 2–3). Tästä kon-

tekstistä on mielenkiintoista tarkastella, kuinka paljon aineiston lehdet haluavat ottaa kuntauudistukseen kantaa alueellisesti ja mistä näkökulmasta kuntauudistusta tarkastellaan oman maakunnan kannalta.

Taulukko 5. Alueelliset argumentit

Lehti	Alueelliset argumentit lkm (%)
A	19 (44,2 %)
I	7 (10 %)
K	8 (32 %)
Yht.	34 (24,6 %)

Tähän luokkaan olen luokitellut kaikki argumentit, joiden väite tai vähintään yksi perustelu liittyy alueellisuuteen. Kvantitatiivisessa tarkastelussa käy ilmi, että kuntauudistukseen otetaan kantaa selvästi enemmän valtakunnallisesta kuin maakunnallisesta näkökulmasta (ks. taulukko 5). Vain neljännes aineiston argumenteista on alueellisia. Merkille pantavaa taulukossa 5 on se, että Aamulehti on panostanut pääkirjoituksissaan alueelliseen näkökulmaan selvästi enemmän kuin muut lehdet. Lähestulkoon puolet Aamulehden argumenteista on alueellisia. Aamulehdellä on myös eniten alueellisesta näkökulmasta kirjoitettuja pääkirjoituksia: sen kolmesta johtavasta pääkirjoituksesta kaksi ja jälkikirjoituksista viisi käsittelee kuntauudistusta maakunnan näkökulmasta. Sen sijaan Ilkassa on valittu selvästi valtakunnallisempi näkökulma kuntauudistukseen, sillä sen argumenteista vain kymmenen prosenttia on alueellisia. Kouvolan Sanomien argumenteista puolestaan kolmannes on alueellisia. Kouvolan Sanomissa käsitellään kuntauudistusta alueellisesti vain kahdessa pääkirjoituksessa ja Ilkassa kolmessa pääkirjoituksessa.

Suurimmassa osassa alueellisista argumenteista sekä väite että perustelu ovat alueellisia. Tällaisia on 23 (72 %) luokan argumenteista. Seitsemässä argumentissa valtakunnallista väitettä perustellaan alueellisella perustelulla. Esimerkiksi Ilkassa väitettä valtiiovetoisen

kuntauudistuksen ongelmallisuudesta perustellaan esimerkiksi, että Virtoja on vaikeaa vakuuttaa kuntaliitosten välttämättömyydestä. Aamulehdellä tällainen argumentointi on selvästi yleisintä. Lisäksi muutamassa argumentissa alueellista aihetta koskeva väite perustellaan osittain valtakunnallisella perustelulla.

Kaikille lehdille yhteisiä teemoja alueellisissa argumenteissa ei ole. Ainoastaan Ilkalla ja Kouvolan Sanomilla on yksi yhteinen näkökulma: tulevaisuus. Ilkassa ennustetaan Suomenselälle vahvaa keskusta kuntaliitosten seurauksena, kun taas Kouvolan Sanomissa maalaillaan, millainen kunta syntyisi Iitin ja Kouvolan liitoksesta. Muuten lehdet käsittelevät maakunnallista kuntauudistusta hyvin eri näkökulmista. Suurin osa alueellisista pääkirjoituksista ei ota kantaa kuntauudistukseen, vaan niissä ennemminkin analysoidaan maakunnan tilannetta. Esimerkiksi Ilkassa pohditaan, mitkä kunnat voisivat sopia yhteen, kun taas Kouvolan Sanomissa analysoidaan, miksi Iitti teki maakuntahakemuksen juuri ennen kuntakarttojen julkistamista.

Aamulehdessä selvästi toistuvien teemojen joukosta on kuntien väliset ristiriidat. Kuntien ristiriidoissa lehti asettuu selvästi Tampereen ja kuntauudistuksen kannalle, mutta se ei ilmaise kantaansa yhtä jyrkästi kuin valtakunnallisissa argumenteissa. Kaikkiaan seitsemässä argumentissa Aamulehti käsittelee jollain tavalla kuntien välisiä ristiriitoja. Osassa niistä se pyrkii rakentamaan sopua naapurikuntien välille.

- (29) Tampereen mielestä nykyisenkaltainen seutuyhteistyö on riittämätöntä ja takkuilevaa, kun naapurikunnat heittelevät kapuloita konkreettisten yhteistyöhankkeiden rattaisiin. (A11)

Esimerkki (29) on erotteluvasta pääkirjoituksesta, jonka pääargumenttina Aamulehti kehottaa Tampereen seudun kuntia ystävystymään riitelemisen sijaan. Esimerkki (29) on perustelu väitteelle, jonka mukaan kuntauudistus on tulehduttanut Tampereen kaupunkiseudun kuntien välejä. Siinä konkretisoidaan Tampereen ja sen naapurikuntien välirikkoa. Esimerkissä esitetään Tampereen perustelut kuntauudistuksen puolesta, mutta naapurikuntien kuvataan vain ”heittelevän kapuloita rattaisiin”. Näin kuntien kanta kuvataan kevytmieliseksi ja perusteettomaksi vastustamiseksi. Missään vaiheessa kirjoitusta ei kerrota, miksi naapurikunnat vastustavat kuntauudistusta. Tällä asettelulla lehti

asettuu kiistassa selkeästi Tampereen puolelle. Pääkirjoituksen sanomaa vahvistaa tahattomasti tai tahallisesti sen viereen taitettu lehden toimittajan kirjoittama kolumni, joka on otsikoitu: ”Järki käteen, kuntapäätävä”.

Tampereen naapurikuntien kanta perustellaan kuitenkin toisessa Aamulehden pääkirjoituksessa. Kuntaudistuksen vastustamiselle annetaan silloinkin vain yksi perustelu, joka on itsekin: kuntavaalit lähestyvät. Kirjoituksessa väitetään, ettei lähikuntien päättäjiltä voinut odottaa muuta kuin kielteistä kantaa kuntaliitoksiin, kun kuntavaalit ovat lähestymässä. Väitettä perustellaan esimerkissä (30) sillä, että kuntauudistusmyönteisyys voi koitua poliittiseksi itsemurhaksi.

- (30) Muunlaista kantaa kunnanisiltä ei voinut odottaakaan varsinkaan nyt, kun kuntavaalit ovat pian edessä. Suur-Tampereen tukijaksi asettuminen kehyskunnissa voisi ainakin vaaliehdokkaalle olla poliittinen itsemurha. (A8)

Esimerkin (30) taustaoletuksena on, että kehyskunnissa vastustetaan vahvasti kuntauudistusta, eikä kuntaliitosten kannattajia äänestetä vaaleissa. Kirjoituksessa ei kuitenkaan tartuta niihin syihin, miksi kuntauudistusta vastustetaan kehyskunnissa niin voimakkaasti. Pääkirjoituksen otsikointi ”Ei, ei ja ei” ja kärkilause ”Ei, ei ja vielä monta kertaa ei” luovat mielikuvan lapsellisen jukuripäisestä kuntapoliitikosta, joka vastustaa kuntauudistusta vain oman vallan menettämisen pelossa. Argumentti on siten vahva kannanotto kuntauudistuksen vastustamista vastaan ja samalla kuntauudistuksen puolesta.

Yhtenä punaisena lankana Aamulehden alueellisissa pääkirjoituksissa on se, että Tampereen kehyskuntia yritetään pehmittää kuntauudistuksen kannalle. Tietä kuntauudistukselle luodaan antamalla neuvoja, perustelemalla kuntauudistuksen etuja ja jättämällä uudistusta vastustavat perustelut kirjoituksista pois. Lehden alueellinen näkökulma on hyvin yksipuolinen, ja kirjoitukset ovat suurimmaksi osaksi linjaa viitoittavia. Esimerkiksi pääkirjoituksessa A4 kerrotaan Tampereen suunnitelmista keskittää ammattikorkeakoulun opetus Ikaalisista ja Virroilta kokonaan Tampereelle. Ajatusta vastustetaan kirjoituksessa sillä perusteella, että koulutuksen keskittäminen antaisi aseensa kuntauudis-

tuksen vastustajille. Luokittelin tämän argumentin on myös kuntauudistusta puoltavaksi argumentiksi sen selkeän kannanottonsa vuoksi.

- (31) Koulutuksen keskittämisessä voi olla hyviäkin puolia, mutta se antaa asean niille kuntauudistuksen vastustajille, jotka epäilevät ehdotettujen suurkuntien laitaosien taantumista keskuksien kustannuksella. (A4)

Esimerkissä (31) on taustaoletus, että kuntauudistuksen vastustajille ei pitäisi antaa aseita. Toisin sanoen heille ei pidä antaa tilaisuutta näyttää olevansa oikeassa. Tämä näyttää olevan ainoa perustelu keskittämisen vastustamiseen, sillä muissa yhteyksissä Aamulehti on pitänyt keskittämistä hyvänä asiana ja tässäkin esimerkissä keskittämisellä uskotaan olevan hyviä puolia. Tästä näkökulmasta näyttää siltä, että lehden mielestä kuntauudistusta pitäisi pelata kuin peliä, jossa ei ole varaa antaa vastustajalle lisäpisteitä. Luokittelin kirjoituksen Hemánuksen (1972) luokittelussa linjaa viitoittavaksi.

Suuri osa Aamulehden alueellisista argumenteista on tullut esille jo aiemmissa luvuissa. Niistä useimmat ovat neuvonantoja. Alueellisia toimintakehotuksia ovat: 1) kuntapäätäjien pitäisi tunnustaa tosiasiat, 2) Tampereen tulisi parantaa kaupungin yritystonttitilannetta, 3) Tampereen seudun kuntien tulisi näyttää, että yhteistyö toimii myös muilla tavoin ja 4) kuntapäätäjien pitäisi katsoa tulevaisuuteen. Alueellisia ratkaisuehdotuksia ovat ehdotus uuden Tampereen nimeksi sekä ehdotus maakuntarajojen siirtämisestä. Lisäksi olen laskenut tähän luokkaan kuntauudistuksen vastustajia kritisoivan argumentin, jossa moititaan kuntapoliitikkojen argumentointia huonoksi. Myös kuntauudistusta vastustava argumentti kuntauudistuksen odottamattomista sivuvaikutuksista on samalla alueellinen.

Sen sijaan Ilkan alueellisista argumenteista yksikään ei kuulu aiempiin kannanottoja tarkasteleviin luokkiin. Tämä kertoo osaltaan siitä, että Ilkassa alueellisiin liitoskuvioihin ei haluta ottaa kantaa yhtä vahvasti kuin valtakunnalliseen kuntauudistukseen. Kouvolan Sanomien alueellisista argumenteista yksi kuuluu kahteen muuhunkin luokkaan. Lehden Iitille antama neuvo liittyä Kouvolaan kuuluu selvästi kuntauudistusta puoltaviin argumentteihin sekä toimintakehotuksiin. Argumentti onkin jo käsitelty edellisissä luvuissa.

5.6 Yhteenveto

Tässä luvussa käyn lyhyesti läpi tutkimuksen keskeisimmät tulokset. Ensiksi vertailen tutkimuksen kvantitatiivisia tuloksia neljästä eri näkökulmasta: kuinka paljon eri lehdis- sä argumentoidaan kuntauudistuksesta, kuinka paljon niissä käytetään kantaaottavia ar- gumentteja, mitkä ovat lehtien yleisimmät argumenttiluokat ja missä määrin kuntauudis- tusta käsitellään alueellisesti. Sitten vertailen lehtien suhtautumista kuntauudistukseen kahdessa taulukossa, joihin olen koonnut yhteen lehtien kuntauudistusmyönteiset ja - kielteiset argumentit. Lopuksi tiivistän vielä yhteen kvalitatiivisen analyysin keskei- simmät huomiot.

Kuntauudistuksesta argumentoitiin selvästi eniten Ilkan pääkirjoituksissa. Ilkalla oli Kouvolan Sanomiin verrattuna kolme kertaa enemmän kuntauudistukseen liittyviä ar- gumentteja ja Aamulehteenkin verrattuna selvästi enemmän. Eri tavoin kantaaottavien argumenttien määrällä tarkasteltuna Aamulehti ja Ilkka olivat selvästi Kouvolan Sano- mia kantaaottavampia (ks. taulukko 6). Suoraan kantaaottavia, kritiikkiä sisältäviä ja neuvoa-antavia argumentteja on Aamulehdessä yhteensä 34, Ilkassa 32 ja Kouvolan Sa- nomissa 10. Aamulehti kuitenkin käyttää argumenttinsa selvästi muita kantaaottavam- min, sillä lähes 80 prosenttia sen argumenteista on jollain tavalla kantaaottavia. Ero on huima Ilkkaan ja Kouvolan Sanomiin, joiden molempien argumenteista alle puolet kuu- luu kantaaottaviin luokkiin. Kaikkiaan aineiston argumenteista yli 55 prosenttia on eri tavoin kantaaottavia.

Taulukko 6. Argumenttiluokkien vertailu

Lehti	Kantaaottavat (%)	Kritisoivat	Neuvovat	Yht.	Alueelliset
A	9 (20,9)	9 (20,9)	16 (37,2)	34 (79,1)	19 (44,2)
I	4 (5,7)	12 (17,1)	16 (22,9)	32 (45,7)	7 (10)
K	5 (20)	3 (12)	2 (8)	10 (40)	8 (32)
Yht.	18 (13)	24 (17,4)	34 (24,6)	76 (55,1)	34 (24,6)

Aineistossa selvästi suosituin tapa ottaa kantaa kuntauudistukseen on neuvojen antaminen. Vajaa neljännes aineiston argumenteista on neuvonantoja. Luokkien vertailu osoittaa myös, että lehdet ilmaisevat kantansa mieluummin kritiikin kautta kuin suorilla kannanotoilla. Kritiikkiä sisältäviä argumentteja on 17,4 prosenttia argumenteista, kun suoria kannanottoja on 13 prosenttia argumenteista. Kouvolan Sanomat kuitenkin erottuu joukosta ja käyttää selvästi enemmän suoria kannanottoja kuin kritisovia ja neuvovia. Sen argumenteista jopa viidennes on suoria kannanottoja. Siten Kouvolan Sanomien asennoituminen kuntauudistusta kohtaan näyttää suorasukaisena, silloin kun kannanottoja esitetään. Aamulehti ja Ilkka käyttävät molemmat eniten neuvoa-antavia argumentteja, Aamulehti vielä huomattavasti Ilkkaa enemmän.

Kuntauudistukseen otetaan selvästi useammin kantaa valtakunnallisesti kuin alueellisesti. Alueellisia argumentteja on vain vajaa neljännes aineistosta. Aamulehdessä kuntauudistusta tarkastellaan selvästi muita lehtiä enemmän maakunnan näkökulmasta, sillä lähes puolet sen argumenteista on alueellisia. Ilkalla puolestaan on selvästi valtakunnallinen ote kuntauudistukseen, sillä sen argumenteista vain 10 prosenttia on alueellisia. Myös Kouvolan Sanomat suosii selvästi enemmän valtakunnallista näkökulmaa, sillä sen argumenteista vain noin kolmannes on alueellisia.

Taulukkoja 7 ja 8 (ks. seuraava sivu) vertaamalla käy ilmi, että aineistossa on melko tasavahvasti esillä kuntauudistusmyönteisiä ja -vastaisia argumentteja. Hieman vallitsevampi on kuitenkin kuntauudistusta vastustava näkökanta. Taulukon 7 perusteella Aamulehti näyttää suhtautuvan lehdistä selvästi myönteisimmin kuntauudistukseen. Se puolustaa kuntauudistusta tai kritisoi kuntauudistuksen vastustajia jopa kolmanneksessa sen argumenteista. Kontrasti Ilkkaan on suuri, sillä Ilkalla ei ole ainuttakaan kuntauudistusmyönteiseksi tulkittavaa argumenttia.

Taulukon 8 tarkastelu puolestaan osoittaa, että Ilkka suhtautuu lehdistä kielteisimmin kuntauudistukseen ja Aamulehti vähiten kielteisesti. Kontrasti ei ole kuitenkaan niin jyrkkä kuin taulukossa 7. Ilkan aineistosta lähes neljännes joko vastustaa kuntauudistusta suoraan tai kritisoi sen puolustajia, kun Aamulehdessä näitä argumentteja on vain reilut yhdeksän prosenttia aineistosta. Kouvolan Sanomilla on täsmälleen yhtä monta kun-

tauidistusta puoltavaksi ja vastustavaksi tulkittavaa argumenttia. Molemmissa luokissa se on Aamulehden ja Ilkan välissä ikään kuin niiden keskiarvona.

Taulukko 7. Kuntauudistusmyönteiset argumentit

Lehti	Puoltavat lkm (%)	Vastustajia kritisoivat	Yht.
A	8 (19)	6 (14)	14 (32,6)
I	0	0	0
K	3 (12)	1 (4)	4 (16)
Yht.	11 (8)	7 (5,1)	18 (13)

Taulukko 8. Kuntauudistusvastaiset argumentit

Lehti	Vastustavat lkm (%)	Puolustajia kritisoivat	Yht.
A	1 (2,3)	3 (7)	4 (9,3)
I	4 (5,7)	12 (17,1)	16 (22,9)
K	2 (8)	2 (8)	4 (16)
Yht.	7 (5,1)	17 (12,3)	24 (17,4)

Tutkimuksen kvalitatiivinen analyysi tukee vahvasti yhteenvetotaulukoiden tuloksia. Lehtien kannat tulivat suurimmin esille odotetustikin jo ensimmäisessä kantaaottavien argumenttien luokassa. Tässä luokassa Aamulehti esimerkiksi argumentoi, että kuntauudistus on pakko toteuttaa ja kuntauudistuksen vastustamisen sijaan sitä pitäisi alkaa rakentaa. Ilkka puolestaan argumentoi, kuinka lähidemokratia murenee kuntauudistuksen seurauksena. Kantaaottavassa luokassa myös Kouvola Sanomien kvantitatiivisessa tarkastelussa neutraalilta vaikuttava kanta kallistui selvästi kuntauudistuksen puolelle. Oman levikkialueensa osalta lehti ilmaisi kantansa erittäin selvästi: se kehotti Iittiä liittymään Kouvolaan. Myös valtakunnallisesti lehti argumentoi kuntaliitosten taloudelli-

sista hyödyistä ja siitä, kuinka kuntakoon kasvattaminen voi jopa lisätä ”oikeaa” demokratiaa. Kouvolan Sanomien kuntauudistusta vastustavat argumentit eivät vastustaneet suoraan kuntauudistuksen toteuttamista, vaan niissä esimerkiksi tuotiin esille huonoja kokemuksia kuntaliitoksista.

Aamulehden ja Kouvolan Sanomien puolustavissa argumenteissa näkyvimmäksi teemaksi nousi raha. Lehtien argumenteissa toistui ajatus, että köyhien kuntien on säästettävä rahaa byrokratian pyörittämisestä palvelujen tuottamiseen. Vastustavissa argumenteissa puolestaan keskityttiin kuntauudistuksen oletettuihin ikäviin seurauksiin, kuten palvelujen keskittämiseen.

Kritiikkiä sisältävissä argumenteissa kritiikin kohde kertoo paljon lehden kannasta. Aamulehdessä yleisin kritiikin kohde oli kuntauudistusta vastustavat kuntapäätäjät, kun Ilkassa heitä ei kritisoitu lainkaan. Aamulehti kritisoi kuntapäätäjiä lähinnä ”väärästä” ajattelutavasta ja teki heidän kuntauudistusvastaisuudesta kyseenalaista muun muassa nimittämällä sitä ”karhunpalvelukseksi”. Samasta asiasta syytettiin myös oppositiopuolueita. Ilkka puolestaan keskittyi kritisoimaan hallitusta ja yksittäisiä ministereitä. Toistuvin teema Ilkan kritiikissä oli hallituksen vastuun pakoilu. Kouvolan Sanomat kritisoi tasaisesti molempia vastapuolia.

Lehtien yhteinen kritiikin kohde oli kuntaministeri Henna Virkkusen ja peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardsonin vetämien hankkeiden ristiriitaisuus. Ristiriitaisuudesta sanottiin aiheutuvan hämmennystä sekä kuntalaisten että kuntapäätäjien keskuudessa. Selvästi eniten asia näytti häiritsevän Ilkkaa. Kaikissa lehdissä kritisoitiin myös eripuraista hallitusta. Lehdissä paheksutaan sitä, etteivät edes hallituspuolueet aja kuntauudistusta eteenpäin yksimielisesti. Yhtään yhteistä vastustajia kritisoivaa argumenttia ei ole, koska Ilkalla ei ollut lainkaan kyseisiä argumentteja. Aamulehti ja Kouvolan Sanomat kuitenkin kritisoivat molemmat kuntauudistuksen vastustajia siitä, että he ajattelevat omaa valtaansa yhteisen hyvän sijaan.

Neuvoa-antavat argumentit kertovat lehden kannasta sen, kenen nähdään olevan neuvon tarpeessa ja miten lehti itse toivoisi kuntauudistuksen toteutettavan. Ilkka neuvoa tois-

tuvasti hallitusta ottamaan yhtenäisemmän ja selkeämmän otteen kuntauudistukseen, kun taas Aamulehti neuvoo kuntapäätäjiä katsomaan tulevaisuuteen ja tunnustamaan tarpeen tehdä uudistuksia kunta- ja palvelurakenteessa. Ilkan ja Aamulehden ainoa yhteinen neuvo on hallitukselle osoitettu kehotus tahdin hidastamiseen kuntauudistuksessa. Kouvolan Sanomissa ainoastaan kehotetaan Iittiä liittymään Kouvolaan. Ilkka on lehdistä ainut, joka paljastaa ratkaisuehdotuksissa suoraan kantansa ihanteellisesta palvelujen järjestämismallista. Se kannattaa nykyistä maakuntiin ja kuntiin perustuvaa palvelujen järjestämismallia, joka on keskustan esittämä vaihtoehto hallituksen kuntauudistukselle. Aamulehti vaikuttaa selvästi Ilkkaa tyytyväisemmältä hallituksen suunnitelmiin ja ehdottaa kuntajakoselvityksen tekemistä. Kouvolan Sanomat puolestaan vihjaa kannattavansa sote-alueiden sisällä toimivaa kuntamallia.

Aineiston lehdistä Aamulehti osoittaa kantansa voimakkaimmin oman maakuntansa kuntauudistukseen. Sen pääkirjoituksissa Tampereen naapurikuntia kehotetaan toistuvasti muuttamaan asennoitumistaan kuntauudistukseen myönteisemmäksi. Lehti asettuu kuntien riita-asetelmissa peittelemättä Tampereen puolelle ja toisinaan tekee kärjistämällä naapurikuntien poliitikot hieman naurunalaisiksi. Niin ikään puolet Kouvolan Sanomien alueellisista argumenteista ottaa kantaa kuntauudistuksen puolesta. Ne kaikki liittyvät yhteen pääkirjoitukseen, jossa Iittiä kehotetaan liittymään Kouvolaan. Sen sijaan Ilkassa maakunnan kuntauudistukseen ei oteta lainkaan kantaa. Sen harvat alueelliset argumentit käsittelevät yleisesti alueen tilannetta. Alueellisten argumenttien aiheet vaihtelevat paljon eri lehdissä, eikä niissä esiintynyt lainkaan yhteisiä teemoja.

Hemánuksen (1972) pääkirjoitusten luokittelu tukee hyvin argumenttianalyysin tuloksia. Aamulehden ja Ilkan aineistoissa linjaa viitoittavat pääkirjoitukset olivat yleisin luokka, kun taas Kouvolan Sanomissa oli eniten pohdiskelevia pääkirjoituksia. Toisin sanoen Aamulehti ja Ilkka esittivät kantansa yksipuolisen jyrkästi, kun Kouvolan Sanomat esitteli vaihtoehtoisia kantoja asettumatta itse minkään kannalle. Aamulehdessä ja Ilkassa näytettiin välttelevän vaihtoehtoisten kannanottojen esittämistä, sillä erottelevia ja pohdiskelevia pääkirjoituksia oli molemmissa vähiten. Silloin kun lehdet eivät ilmaisseet omaa kantaansa, ne suosivat taustaa valottavia pääkirjoituksia. Näin ollen Aamulehdelle ja Ilkalle näytti olleen ominaista joko ilmaista ainoastaan oma kantansa kuntauudistuk-

sesta tai taustoittaa yleisesti kuntauudistusta. Kouvolan Sanomissa puolestaan ainoa linjaa viitoittava pääkirjoitus oli samalla ainoa, jossa lehti ilmaisi kantansa suoraan. Siinä Iittiä kehoitettiin liittymään Kouvolaan.

Tarkkoja kvantitatiivisia tuloksia Hemánuksen (1972) luokittelusta olisi vaikeaa vetää, sillä useissa pääkirjoituksissa ilmeni piirteitä kahdesta tai kolmesta pääkirjoitusluokasta. Oli esimerkiksi tyypillistä, että taustaa valottavan pääkirjoituksen lopussa esitettiin voimakas linjaa viitoittava kannanotto ilman vaihtoehtoisia kannanottoja. Puhtaasti yhtä luokkaa edustavia pääkirjoituksia oli aineistossa hyvin vähän.

6 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisen kannan maakuntalehdet ovat ottaneet vuonna 2011 aloitettuun kuntauudistukseen. Tutkimuksen aineistona olivat Aamulehden, Ilkan ja Kouvolan Sanomien pääkirjoitukset ja menetelmänä käytettiin argumentti-analyysia. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli, millaisia argumentteja lehtien pääkirjoituksissa esitetään kuntauudistuksesta. Aineistosta nousi esille yleisimpinä kantaaottavina argumenttiluokkina suoraan kantaaottavat, kritiikkiä sisältävät ja neuvoantavat argumentit.

Eniten aineistossa oli neuvoa-antavia argumentteja ja toiseksi eniten kritiikkiä sisältäviä argumentteja, kun taas suoria kannanottoja esitettiin selvästi vähiten. Näin ollen lehdet näyttävät halunneen osallistua kuntauudistukseen esittämällä omia perusteltuja ideoitaan sen sijaan, että ne olisivat tyytyneet ainoastaan arvioimaan uudistuksen hyviä ja huonoja puolia. Argumenttien jakauma kertoo myös siitä, että lehdet välttelivät suorien kannanottojen esittämistä ja suosivat kantansa ilmaisemista rivien välissä kritiikin tai neuvonannon muodossa. Kannanotot olivat melko yleisluonteisia, eivätkä lehdet selvästikään halunneet esittää turhan tarkkoja ajatuksia siitä, miten kuntauudistus tulisi toteuttaa.

Erityisesti lehdet näyttivät välttelevän maakunnan sisäiseen kuntauudistukseen puuttumista. Alueellisia argumentteja oli nimittäin vain neljännes aineistosta ja niistäkin vain pieni osa oli kantaaottavia. Edes kärkkäimpiä kannanottoja esittäneessä Aamulehdessä ei haluttu antaa kunnille konkreettisia neuvoja esimerkiksi siitä, kenen kanssa liitoksiin kannattaisi ryhtyä. Tämä ilmiö oli odotettu, sillä esimerkiksi Hujanen (2000) ja Katajamäki (2005) ovat todenneet, että pääkirjoitustoimittajat kokevat alueellisista asioista kirjoittamisen vaikeana ja suosivat siten enemmän valtakunnallista näkökulmaa.

Toinen tutkimuskysymys oli, miten maakuntalehtien kannanotot eroavat toisistaan. Sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen analyysi toivat esille selviä eroavaisuuksia lehtien kannoista. Aamulehti osoitti selvästi tukevansa kuntauudistusta, kun taas Ilkka osoitti vastustavansa sitä. Kouvolan Sanomat otti kuntauudistukseen selvästi neutraalimman lähestymistavan, mutta yksittäisistä argumenteista käy ilmi, että lehti on kuntauudistuk-

sen kannalla. Myös kannanottojen vahvuudet vaihtelivat lehdittäin. Aamulehdellä oli aineiston kärkkäimmät kannanotot, ja Kouvolan Sanomat oli selvästi neutraalein. Tämä eroavaisuus näkyi sekä kantaaottavien argumenttien määrässä että laadussa. Havaintoa tukee Hemánuksen (1972) pääkirjoitusluokittelu, jonka perusteella Aamulehti ja Ilkka näyttävät huomattavasti kantaaottavampina kuin Kouvolan Sanomat.

Kolmas tutkimuskysymys oli, mikä vaikuttaa lehtien kannanottoihin kuntauudistuksesta. Merkittäviksi tekijöiksi osoittautuivat lehtien kunta- ja puoluetustat, tasapainoilu alueen ristiriitaisten mielipiteiden välillä sekä pääkirjoituksen laji. Lehtien kunta- ja puoluetustat otin huomioon jo aineiston valinnassa saadakseni variaatiota kannanottoihin, ja ne näyttivät vaikuttavan kannanottoihin odotetulla tavalla. Keskustataustainen Ilkka asettui selvästi keskustan puolelle muun muassa tukemalla sen julkisuudessa esittämiä argumentteja, kun taas entinen kokoomuksen äänenkannattaja Aamulehti antoi tukensa kokoomusjohtoiselle hallitukselle ja sen luotsaamalle kuntauudistukselle. Puolueettomaksi lehdeksi perustettu Kouvolan Sanomat ei juuri sekoittanut kuntauudistukseen puoluepolitiikkaa.

Kuntatausta näkyi selvimmin Kouvolan Sanomissa, jonka levikkialueella jo aiemmin tehdyt kuntaliitokset olivat selvästi vähentäneet kuntauudistuksen merkitystä. Sen levikkialueella kuntauudistus koskee vain kahden kunnan liitosta. Muihin lehtiin verrattuna Kouvolan Sanomissa kirjoitettiin selvästi vähiten kuntauudistuksesta ja aiheesta myös esitettiin vähiten argumentteja. Sen sijaan Aamulehden kirjoituksissa näkyi Tampereeseen kohdistuva liitospaine, joka liittyy siihen, ettei Tampereeseen ole liitetty ainuttakaan kuntaa 2000-luvun aikana. Useissa Aamulehden pääkirjoituksissa nimittäin yritettiin suostutella Tampereen naapurikuntia kuntauudistuksen kannalle. Sen sijaan Ilkan kotikunnassa Seinäjoella tarve kuntaliitoksiin koetaan todennäköisesti pienempänä jo aiemmin tehtyjen kuntaliitosten vuoksi, ja siten kuntauudistuksen vastustaminen oli oikeutetumpaa.

Maakuntalehtien kaupallistumisen paine näkyy tasapainoiluna levikkialueen keskuskunnan ja kehyskuntien mielipiteiden välillä. Tasapainoilu näkyi eri tavoin eri lehtien kannanotoissa. Vaikka Kouvolan Sanomat tasapainoili vain yhden ison ja yhden pienen

kunnan välillä, sen keinovalikoima oli laajin. Muihin lehtiin verrattuna Kouvolan Sanomat näytti vältelleen kuntauudistuksesta kirjoittamista, ja kun siitä kirjoitettiin, kirjoituksissa vältettiin kuntauudistuksesta argumentointia. Nekin lehden harvat argumentit oli pyritty esittämään tasapuolisesti sekä kuntauudistuksen puolesta että vastaan. Silloin taas kun lehti ilmaisi kantansa, sitä ei toistettu uudelleen. Ilkassa puolestaan tasapainoitiin välttelemällä muita lehtiä enemmän suorien kannanottojen tekemistä. Lehti toi kantansa esiin rivien välissä lähinnä kritiikin ja neuvojen kautta. Selvimmin tasapainoilu näkyi siinä, ettei Ilkka ottanut lainkaan kantaa maakunnan sisällä tapahtuvaan kuntauudistukseen, vaikka muissa lehdissä oli muutamia alueellisiakin kannanottoja.

Aamulehdessä tasapainoilu näkyi jonkin verran siinä, että pääkirjoituksissa esitettiin myös muutamia kuntauudistuksen vastaisia argumentteja ja kuntauudistuksen puolustajia kritisovia argumentteja. Toisaalta nämä muutamat argumentit voivat liittyä journalismin negatiivisuuden ihanteeseen ja siihen, että hyvin takkuillen alkanutta hallituksen kuntauudistustyötä on helppo kritisoida. Muutoin Aamulehdessä ei juuri näkynyt merkkejä tasapainoilusta. Sen kannanotot olivat selvästi suurempia kuin muissa lehdissä, ja niissä käytettiin enemmän kärjistämisen retoriikkaa. Uskon tasapainoilun vähyden johtuvan osittain siitä, että suurin osa Aamulehden pääkirjoituksista oli lyhyitä jälkikirjoituksia, joissa asia on esitettävä tilan puutteen vuoksi lyhyesti ja ytimekkäästi ilman liioja pohdintoja. Näin ollen uskon myös pääkirjoituksen lajin vaikuttavan lehden kannanottoihin. Aamulehdessä tämä näkyy selvästi esimerkiksi Hemánuksen (1972) luokitelussa, jonka perusteella suurin osa Aamulehden jälkikirjoituksista oli linjaa viitoittavia, kun johtavat pääkirjoitukset olivat joko erottelevia tai pohdiskelevia.

Tutkimuksen tulokset muistuttavat paljon Laamasen (2007) väitöskirjan tuloksia kuntauudistuksesta käydystä julkisesta keskustelusta. Laamasen esille nostamista puheenaiheista erityisesti kuntien voimavarat ja jännitteet poliittisesta vallanjaosta tulivat esille tämänkin tutkimuksen pääkirjoituksissa. Niin ikään Laamasen aineistossa esiintyneet kaksi vastakkaista diskurssia olivat läsnä aineistossani, mutta ne erosivat hieman perusteluissaan. Laamasen tutkimuksessa kuntauudistusta vastustava diskurssi vetosi alueellisen historian ja identiteetin turvaamiseen, mihin ei vedottu tämän tutkimuksen aineistossa kertaakaan. Sen sijaan aineiston perustelut varioivat paljon ja esiin nousi esimer-

kiksi huoli lähidemokratian heikentymisestä. Kuntauudistusta puoltavaa diskurssia perusteltiin Laamasen aineistossa toimintaympäristön muutoksilla, kun taas tämän tutkimuksen aineistossa vedottiin kuntien taloudellisiin ongelmiin. Näiden perustelujen ero on vain hienoinen, koska nimenomaan toimintaympäristön muutokset ovat aiheuttaneet kunnissa taloudellisia ongelmia.

Retoriikka ja argumentaatio sopivat hyvin tutkimuksen teoreettiseksi viitekehyyksi, sillä argumenttien vähyydestä huolimatta tutkimus toi lehtien kannat tehokkaasti esille. Argumenttianalyysillä aineistosta sai eroteltua nimenomaan pääkirjoitusten kantaaottavimmat kohdat, jotka vastasivat suoraan tutkimuksen tavoitteeseen. Aivan kaikkia kannottoja ei kuitenkaan pystynyt poimimaan argumenteista, koska analyysin ulkopuolelle jäi jonkin verran sellaisia kantaaottavia väitteitä, joita ei perusteltu lainkaan. Argumentteja tutkimalla ei pystynyt myöskään tuomaan esille aineiston yleisimpiä puheenaiheita, vaikkakin teemoittelin empirialuvussa analyysin tuloksia niiden aihepiirien mukaan.

Jatkotutkimuksessa olisikin mielenkiintoista tarkastella maakuntalehtien kuntauudistukselle rakentamia kehyksiä. Miten maakuntalehdet kehystävät kuntauudistuksen ja jätetäänkö lehdissä joitain näkökantoja systemaattisesti ulkopuolelle? Tutkimusmenetelmänä voisi käyttää kehysanalyysia tai diskurssianalyysia, ja aineistoksi sopisivat hyvin uutiset. Uutisten kehyksillä pystytään vaikuttamaan voimakkaasti lukijoiden mielipiteisiin, koska lukijat eivät lue yhtä varauksellisesti objektiivisina kokemiaan uutisia kuin esimerkiksi pääkirjoituksia. Vaikuttaminen on tällöin hienovaraista ja huomaamatonta ja juuri siksi tehokasta. Tällaisessa jatkotutkimuksessa ongelmaksi voi tulla aineiston rajaaminen. Kuntauudistuksesta kirjoitetaan jatkuvasti uutisia, joten lyhyenkin aikavälin aineisto karttuisi nopeasti suureksi.

Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että kuntataustasta ja puoluetäustasta riippumatta lehdet pitävät kuntauudistusta niin merkittävänä asiana, että siihen koetaan tarvetta ottaa kantaa. Toiset lehdet vaan esittävät kantansa rohkeammin kuin toiset. Lehden valitsema kanta ja sen vahvuus näyttävät kuitenkin olevan riippuvaisia lehden kunta- ja puoluetäustasta. Tutkimuksesta voisi päätellä, että mitä suurempi paine alueella on kun-

taliitoksille, sitä vahvemmin kuntauudistukseen otetaan kantaa. Yleistettävää lienee myös se, että alueellisten ristiriitojen vuoksi lehdet ottavat kantaa kuntauudistukseen varovaisesti rivien välistä ja välttelevät erityisesti alueellisia kannanottoja.

LÄHTEET

- Aamulehti (2014). Aamulehden yritystiedot [online]. [Lainattu 7.2.2014]. Saatavilla: <http://www.aamulehti.fi/yritystiedot>
- Alasuutari, Pertti (1996). *Toinen tasavalta. Suomi 1946–1994*. Tampere: Vastapaino.
- Aristoteles (1997a). Retoriikka. (*Rhetorica*, kääntäneet Paavo Hohti ja Päivi Myllykoski). Teoksessa: *Retoriikka ja runousoppi*. 2. painos. Tampere: Gaudeamus Kirja. 7–156.
- Aristoteles (1997b). Runousoppi. (*Poetica*, kääntänyt Paavo Hohti). Teoksessa: *Retoriikka ja runousoppi*. 2. painos. Tampere: Gaudeamus Kirja. 157–192.
- Aronen, Kauko (2013). Kuntaudistus kokonaisuuden hyväksi – tutkimuksen puheenvuorot toistaiseksi vinoutuneita. *Talous ja yhteiskunta* 41: 2, 46–51.
- Burke, Kenneth ([1945]1962). A Grammar of Motives. Teoksessa: *A Grammar of Motives and A Rhetoric of Motives*. Cleveland ja New York: The World Publishing Company. 2–520.
- Castells, Manuel (2009). *Communication power*. Oxford: Oxford University Press.
- Ekström, Bo-Erik, Ikka Haavisto & Mika Pohjonen (2012). *Palvelut auki! Viisi vaatimusta kuntauudistukselle* [pdf]. Helsinki: Taloustieto. [Lainattu 1.4.2014]. Saatavilla: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/08/Palvelut-auki.pdf>
- Haapanen, Pirkko (1996). Roomalaisten korkein taito. Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa: Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.). *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino. 23–50.
- Hallin, Daniel C. & Paolo Mancini (2004). *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hatakka, Niko (2013). Vaalien mediajulkisuuden aiheagenda. Teoksessa: Niko Hatakka, Erkkä Railo & Sini Ruohonen (toim.). *Kuntavaalit 2012 mediassa*. Helsinki: KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö. Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 75: 48–79.
- Heikkinen, Vesa (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki.
- Helsingin Sanomat (2012). Selvitysalueena koko Suomi [online]. [Lainattu 30.10.2012]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/digilehti/kotimaa/Selvitysalueena+koko+Suomi/a134076396247>

- Hemánus, Pertti (1972). *Sanomalehden pääkirjoituksen päämääristä ja keinoista*. Tampere: Tampereen tiedotustutkimuksen laitos.
- Herkman, Juha (2011). *Politiikka ja mediajulkisuus*. Jyväskylä: Bookwell.
- Holmberg, Jukka (2004). *Etusivun politiikkaa. Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehtiutisissa 1987–2003*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hujanen, Jaana (2000). *Journalismin maakunnallisuus. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ilkka-Yhtymä (2014). Ilkka [online]. [Lainattu 7.2.2014]. Saatavilla: <http://www.ilkka-yhtyma.fi/Web%5CYhtyma%5Ccorporate.nsf/pages/82D0434A180B7335C2257582004FC496?opendocument>
- Jauhiainen, Signe & Janne Huovari (2013). *Kuntarakenne ja alueiden elinvoima. Laskelmia väestöstä, työpaikoista ja kuntataloudesta* [pdf]. Kunnallisan alan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 72. Pole-Kuntatieto. [Lainattu: 13.3.2014]. Saatavilla: <http://www.kaks.fi/sites/default/files/Tutkimusjulkaisu%2072.pdf>
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998a). Kysymys-vastaus-menetelmä analyysin apuna. Teoksessa: Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.). *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vaikuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus. 34–59.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998b). Retoriikka. Teoksessa: Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.). *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vaikuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus. 233–272.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Ilpo Halonen (1998). Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot. Teoksessa: Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.). *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus. 60–113.
- Katajamäki, Heli (2005). Talouden selittäjät äänessä – Taloussanomalehtien pääkirjoitustoimittajien representaatioita sosiaalisesta roolistaan. *Tiedotustutkimus* 4–5: 4–27.
- Katajamäki, Heli (2006). The Dialectic Nature of the Rhetorical Structure in the Editorials of two Finnish Business Newspapers. *LSP & Professional Communication*: 6: 2, 33–46.
- Karppinen, Kari, Johanna Jääsaari & Ullamaija Kivikuru (2010). *Media ja valta kansalaisten silmin*. Helsinki: Forskningsinstitutet.

- Koistinen, Antti (2011). Parashanke jää sinipunahallituksen jyrän alle. *Yle* 30.8.2011 [online]. [Lainattu 2.4.2014]. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/parashanke_jaa_sinipunahallituksen_jyran_alle/5415224
- Kuhn, Raymond & Erik Neveu (2002). Political Journalism: Mapping the Terrain. Teoksessa: Raymond Kuhn & Erik Neveu (toim.). *Political journalism. New challenges, new practises*. Lontoo ja New York: Routledge / ECPR Studies in European Political Science. 1–21
- Kunelius, Risto, Elina Noppari & Esa Reunanen (2009). *Media vallan verkoissa*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö.
- Kunnat.net (2011). Väestötietoja [online]. [Lainattu 25.10.2012]. Saatavilla: <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/vaestotietoja/Sivut/default.aspx>
- Kuntaliitto (2013). Kuntajaon muutokset 1922–2013 [xls-tiedosto]. [Lainattu 29.3.2014]. Saatavilla linkkinä osoitteessa: <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/aiemmatkuntaliitokset/Sivut/default.aspx>
- Kuntarakennelakia valmisteleva työryhmä (2012). *Yhteenveto Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvitystä koskevista lausunnoista* [pdf]. [Lainattu 2.4.2014]. Saatavilla: https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120522Yhteen/Yhteenveto_Kunnallishallinnon_rakennetyoeryhmaen_selvitystae_koskevistä_lausunnoista_22_5_2012B.pdf
- Kuusisto, Riikka (1998). *Oikeutettu sota ja julma teurastus? Läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa*. Helsinki: Like.
- Laamanen, Elina (2007). *Vapaaehtoiset pakkoliitokset? Diskurssianalyttinen tutkimus kuntarakennetta koskevasta julkisesta keskustelusta*. Helsinki: Suomen kunta-liitto.
- Levikintarkastus (2012). Levikkihaku [online]. [Lainattu 25.10.2012]. Saatavilla: <http://www.levikintarkastus.fi/levikkitietokanta/index.php>
- Lehto, Juhani (2012). Kysymys on hyvinvointivaltion rakenneuudistuksesta. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 40: 4, 290–300.
- Lehto, Keijo (2002). Periaatteet paperille. Seitsemänpäiväisten sanomalehtien linjapaperit ja päätoimittajien käsityksiä niiden merkityksestä. Teoksessa: Touko Perko, Raimo Salokangas & Heikki Luostarinen (toim.). *Median varjossa*. Jyväskylä: Mediainstituutti, Jyväskylän yliopisto. 66–90.
- Leiwo, Matti & Sari Pietikäinen (1996). Kieli vuorovaikutuksen ja vallankäytön välineenä. Teoksessa: Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.). *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino. 85–108.

- Löytömäki, Jukka (1998). Vedetäänkö kotiinpäin? Sanomalehden taustan näkyminen poliittisissa uutisissa. Teoksessa: Touko Perko & Raimo Salonkangas (toim.). *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena Kustannus. 207–222.
- Massinen, Aimo (2009). Poliittinen journalismi on nopeaa ja pinnallista. Teoksessa: Auli Harju (toim.). *Journalismikritiikin vuosikirja 2009. Media & Viestintä 1/2009*. Journalismin tutkimusyksikkö. 44–46.
- McNair, Brian (1995). *An Introduction to Political Communication*. 4. painos. Lontoo ja New York: Routledge.
- McNair, Brian (2009). Journalism and Democracy. Teoksessa: Karin Wahl-Jorgensen & Thomas Hanitzsch (toim.). *The Handbook of Journalism Studies*. New York ja Lontoo: Routledge. 237–249.
- Meklin, Pentti (2012). Vahva peruskunta yhdenvertaisten palvelujen turvaajana? *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 40: 3, 273–278.
- Mikkonen, Inka (2010). ”Olen sitä mieltä, että...” *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Jyväskylä Studies in Humanities 135. Jyväskylä.
- Nieminen, Hannu & Mervi Pantti (2004). *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. 2. painos. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Nissilä, Samuli (2012). Valta menisi Suomessa uusjakoon. *Ilkka* 17.1.2012, 5.
- Perelman, Chaïm (1996/1977). *Retoriikan valtakunta. (L'empire rhétorique. Rhétorique et argumentation, kääntänyt Leevi Lehto)*. Pariisi: Librairie Philosophique J. VRIN.
- Pernaa, Ville & Mari K. Niemi (2009). Tutkimuskohteena politiikan journalismi. Teoksessa: Ville Pernaa, Mari K. Niemi & Ville Pitkänen (toim.). *Politiikan journalismin tila Suomessa*. Turku: Kirja-Aurora. 9–16.
- Prättälä, Kari (2012). Kuinkas sitten kävikään? Kuntaudistus myrskyn silmässä. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 40: 1, 58–66.
- Puro, Jukka-Pekka (2006). *Retoriikan historia*. Helsinki: WSOY.
- Pöyhönen, Aulis (2012). Kataisen hallituksen kymmenen kuntarakennekäskeyä. Teoksessa: Ari Mölsä (toim.). *Kuntarakennekirja – oikeusoppineet puhuvat*. Kunnallisan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 84. Pole-Kuntatieto. 13–22.
- Rahkonen, Juho (2006). *Journalismi taistelukenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004*. Tampere: Tampereen yliopisto.

- Ruohonen, Sini (2013). Puolueiden valtakunnallinen vaalijulkisuus. Teoksessa: Niko Hatakka, Erkki Railo & Sini Ruohonen (toim). *Kuntavaalit 2012 mediassa*. Helsinki: KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö. Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 75: 80–118.
- Salovaara-Moring, Inka (2004). *Media Geographies. Regional newspaper discourses in Finland in the 1990s*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Sanoma Lehtimedia (2014). Etusivu [online]. [Lainattu 7.2.2014]. Saatavilla: <http://www.sanomalehtimedia.fi/>
- STT (2012). Lehdet: Urpilainen haluaa opposition mukaan kuntauudistukseen, Kiviniemi tyrmää [online]. [Lainattu 4.10.2012]. Saatavilla: <http://www.hs.fi/politiikka/Lehdet+Urpilainen+haluaa+opposition+mukaan+kuntauudistukseen+Kiviniemi+tyrm%C3%A4%C3%A4/a1305554891376>
- Summa, Hilikka (1996). Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Teoksessa: Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.). *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino. 51–84.
- Summa, Hilikka (1989). *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka. Tapaus asuntopolitiikka*. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus.
- Tirkkonen-Condit, Sonja (1988). Editorials as Argumentative Dialogues: Explicit vs. Implicit Expression of Disagreement in Finnish, English and American Newspaper Editorials. Teoksessa: *Erikoiskielet ja käännösteoria. VAKKI-seminaari VIII*. Vaasan korkeakoulun kielten laitoksen käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmä. Vaasa. 168–175.
- Tirkkonen-Condit, Sonja (1986). Argumentation in English and Finnish Editorials. Teoksessa: Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst, J. Anthony Blair & Charles A. Willard (toim.). *Argumentation: Across the Lines of Discipline. Proceedings of the Conference on Argumentation 1986*. Dordrecht/Providence: Foris Publications. 373–378.
- Toulmin, Stephen (1958). *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uimonen, Risto (2009). *Median mahti. Kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroamaan*. Helsinki: WSOY.
- Vakkuri, Jarmo (2012). Kunnat uudistuvat – tutkijat kysyvät. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 40: 4, 285–289.
- VM Valtiovarainministeriö (2012a). Kuntuudistus [online]. [Lainattu 1.3.2012]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/0107_kuntuudistus/index.jsp

- VM Valtiovarainministeriö (2012b). Aikaisemmat kuntauudistukset ja kaupunkiseutujen yhteistyön kehittäminen [online]. [Lainattu 27.9.2012]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/historiaa.pdf
- VM Valtiovarainministeriö (2012c). Valtiovarainministeriö: Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän työ on kesken [online]. [Lainattu 2.4.2014]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20120113Kunnal/name.jsp
- VM Valtiovarainministeriö (2012d). *Elinvoimainen kunta- ja palvelurakenne. Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvitys. Osa 1, Selvitysosa* [pdf]. Valtiovarainministeriön julkaisuja 5a/2012. [Lainattu 30.3.2014]. Saatavilla linkkinä osoitteessa: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20120206Elinvo/name.jsp
- VM Valtiovarainministeriö (2012e). *Elinvoimainen kunta- ja palvelurakenne. Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvitys. Osa 2, Alueellinen tarkastelu* [pdf]. Valtiovarainministeriön julkaisuja 5a/2012. [Lainattu 30.03.2014]. Saatavilla linkkinä osoitteessa: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20120206Elinvo/name.jsp
- VM Valtiovarainministeriö (2012f). Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle kuntauudistuksen etenemisestä [pdf]. [Lainattu 27.10.2012]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120605Valtio/VNn_Tiedonanto_kuntauudistuksesta5.6.2012_Suomi_2.pdf
- VM Valtiovarainministeriö (2012g). Hallitus linjasi kunta- ja palvelurakennemuutostusta vahvojen peruskuntien muodostamiseksi [online]. [Lainattu 27.10.2012]. Saatavilla: <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=359251>
- VM Valtiovarainministeriö (2012h). Kuntarakenteen uudistamista ohjaavat kriteerit [pdf]. [Lainattu 27.10.2012]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20120627Kuntar/kriteerit_lopullinen.pdf
- VM Valtiovarainministeriö (2012i). Kuntarakenteen uudistamista ohjaavat kriteerit vahvistettiin [online]. [Lainattu 27.10.2012]. Saatavilla: http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20120627Kuntar/name.jsp
- VM Valtiovarainministeriö (2013). Kriteeritarkastelua maakunnittain [pdf]. [Lainattu 29.3.2014]. Saatavilla linkkinä osoitteessa: https://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20130902Kuntar/name.jsp
- Vuorinen, Netta (2012). Näin kävi kuntauudistukselle – pakkoliitoksista ja 70 kunnan Suomesta vapaaehtoisiin jatkoselvityksiin. *Suomen Kuvalehti* 6.6.2012 [online]. [Lainattu 27.9.2012]. Saatavilla: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/talous/nain-kavi-kuntauudistukselle-pakkoliitoksista-ja-70-kunnan-suomesta-vapaaehtoisin-jatkoselvityksiin>

LIITE. Tutkimuksen aineistoluettelo

Aamulehden pääkirjoitukset ilmestymisjärjestyksessä:

- A1: *Tuhoon tuomittu*. 14.1.2012, s. 2.
 A2: *Kasvavaa kauhua keskustassa*. 18.1.2012, s.2.
 A3: *Peräkkäin tai väärinpäin*. 17.2.2012, s. 2.
 A4: *Ikäviä sivuvaikutuksia*. 17.2.2012, s. 2.
 A5: *Kansa tietää*.23.2.2012, s. 2.
 A6: *Maakuntarajojakin muutettava*. 8.3.2012, s. 2.
 A7: *Järkevä kuntajakoselvitys*. 24.3.2012, s. 2.
 A8: *Ei, ei ja ei*. 4.4.2012, s. 2.
 A9: *Kuntakirveet vasaroiksi*. 14.4.2012, s. 2.
 A10: *Karhunpalvelus*. 18.4.2012, s. 2.
 A11: *Ystävät kannattaa etsiä läheltä*. 7.5.2012, s. 2.
 A12: *Kuntajako jakaa johtajatkin*. 19.5.2012, s. 2.
 A13: *Tunnemyrsky maakunnissa*. 25.5.2012, s. 2.
 A14: *Visio vihdoin hahmollaan*. 2.6.2012, s. 2.
 A15: *Palvelut rajoja tärkeämpiä*. 14.6.2012, s. 2.

Ilkan pääkirjoitukset ilmestymisjärjestyksessä:

- I1: *Kataisen kuntajuna etenee*. 13.1.2012, s. 16.
 I2: *Hallituksen vaikea sopia kuka ja koska ottaa takkiinsa kuntakartasta*. 14.1.2012, s. 16.
 I3: *Vallan uusjako keho peruste kuntaremontille tai sitä vastaan*. 18.1.2012, s. 10.
 I4: *Kuntahutun monet hämmentäjät sekoittavat palapeliä entisestään*.27.1.2012, s. 12.
 I5: *Keskusta haluaa kuntaremonttiin aikalisän komiteatyötä varten*. 2.2.2012, s. 8.
 I6: *Vaalihuuman jälkeen alkoi jälleen ylhäältä komentamisen kausi*. 9.2.2012, s. 14.
 I7: *Kylmien uutisten kyytimiehet*. 9.2.2012, s. 14.
 I8: *Katainen lupaa lisää synkkyyttä maaliskuun kehysriihen tuloksena*. 11.2.2012, s. 16.
 I9: *Ministeriöiden samanaikaiset uudistukset lisäävät hämminkiä*. 17.2.2012, s. 12.
 I10: *Kuulemiskierroksen soraäänekin kannattaa ministeriössä muistaa*. 22.2.2012, s. 10.
 I11: *Maakuntamallin edut tulevat vielä osaksi kuntauudistuskeskustelua*. 12.3.2012, s. 10.
 I12: *Suomenselälle syntyy vahva keskus vapaaehtoisella kuntaliitoksella*. 28.3.2012, s. 10.

- I13: *Kuntaliitos houkutteli jäämään.* 29.3.2012, s. 14.
- I14: *Kuntien tehtävien selkeydyttyä tarvitaan toinen kuulemiskierros.* 21.4.2012, s. 16.
- I15: *Jokainen puolue joutuu keräämään äänet uudelleen kuntavaaleihin.* 25.5.2012, s. 14.
- I16: *Kuntauudistuksen karttajarjoitus ja aikataulu jäivät pelkälle paperille.* 31.5.2012, s. 10
- I17: *Kuntauudistus etenee mutta alkuperäinen kysymys on jäljellä.* 6.6.2012, s. 10.
- I18: *Pakkoliitoksien höyryt pois.* 16.6.2012, s. 16.
- I19: *Jo löytyi hyvä kriteeri!* 25.6.2012, s. 12.
- I20: *Kuntauudistuksen uudet kriteerit eivät juurikaan jätä tilaa poikkeuksille.* 28.6.2012, s. 10.

Kouvolan Sanomien pääkirjoitukset ilmestymisjärjestyksessä:

- K1: *Kuntakapinassa yhä syvempiin poteroihin.* 17.1.2012, s. 4.
- K2: *Iitti taktikoi maakuntahakemuksella.* 22.1.2012, s. 4
- K3: *Arvovaltattappio vai pienemmän riesan tie?* 27.1.2012, s. 4.
- K4: *Perusteltu kuntaselvitys Kouvolan seudulle.* 9.2.2012, s. 4.
- K5: *Kuntauudistus voi tukea lähidemokratiaa.* 11.2.2012, s. 4.
- K6: *Uudistajat lisäävät itse hämmennystä.* 17.2.2012, s. 4.
- K7: *Painetta parempiin kuntaliitoksiin.* 27.4.2012, s. 4.
- K8: *Kuntauudistuksessa totuuden hetket.* 28.5.2012, s. 4.
- K9: *Hallitus hidasti kuntauudistustahtia.* 6.6.2012, s. 4.